

KOKYBINIS KINO REŽISIERIŲ VIETOS EUROPOJE TYRIMAS

ATNAUJINTI - 2023

BENDRADARBIUJANT SU:

SU "LE LAB" STEIGĖJO RĖMĖJO PARAMA:

F O N D A T I O N

Sisley-d'Ornano

BENDRADARBIUJANT SU:

Soutenu par

**MINISTÈRE
DE LA CULTURE**

*Liberté
Égalité
Fraternité*

LES ARCS
FILM FESTIVAL

LABORATORINIO TYRIMO ĮVADAS

Šį tyrimą atliko **Lab Femmes de Cinéma**. Tai aštuntoji ir naujausia jo versija.

Visų pirma apžvelkime pasaulinį kontekstą, kuriame buvo atliktas šis tyrimas: šiandien Europoje vidutiniškai tik **viena iš keturių režisierių yra moteris**. Įvairūs tyrimai rodo, kad moterys kine vidutiniškai vis dar gauna mažesnę atlyginimą, joms skiriama mažiau stipendijų, jos rečiau įtraukiamos į programas nei jų kolegos vyrai, o moterų personažai dažnai tebėra stereotipiniai. Kinai atlieka svarbų vaidmenį formuojant mūsų kolektyvinę vaizduotę: **jis dalyvauja kuriant visuomenę ir sykiu ją atspindi**.

Jei moterys kine yra nepakankamai atstovaujamos ir diskriminuojamos, iš dalies taip susiklostė dėl **vis dar gajų lyčių stereotipų ir struktūrinių atskirties mechanizmų**. Kad įveiktume šias dvi kliūtis, turime atlikti nuodugnę darbą. Turime dekonstruoti stereotipus ir aktyviau populiarinti moteris režisieres. Taip pat **turime diegti daugiau proaktyvių struktūrinių judėjimų**. Šiuo tyrimu siekiame detalizuoti ir pristatyti politiką bei priemones, kurių buvo imtasi bandant ištaisyti susiklosčiusią nelygybę ir paskatinti moterų bei marginalizuotų asmenų dalyvavimą kino industrijoje kiekvienoje Europos šalyje.

Štai tokiam kontekste asociacija **Révélation Culturelles** nuo 2016 m. kasmet pristato tyrimą apie moterų režisierių padėtį Europos kine. Nuo 2020 m. remiamės mūsų partnerės **European Audiovisual Observatory** (Europos audiovizualinė observatorija, [EAO](#)) teikiamais statistiniais duomenimis. Taigi daugiausia dėmesio skiriame duomenimis pagrįstiems darbams.

Taip pat bendradarbiaujame su **European Film Agency Directors Association** (Europos kino agentūrų direktorių asociacija, [EFAD](#)), asociacija, vienijančia Europos šalių nacionalines kino ir audiovizualines agentūras. EFAD¹ mums padeda susisiekti su savo valstybių narių nacionalinėmis kino agentūromis, kurios, prieš pasidalydamos šiuo tyrimu su savo nariais, dar kartą jį perskaito. Nuo 2022 m. mus taip pat remia Prancūzijos kultūros ministerija, o nuo 2023 m. – Prancūzijos CNC.

Šis tyrimas yra **Europos šalių bendradarbiavimo pavyzdys** temomis, kurias būtina nuolat sekti. Iš tiesų labai svarbu, kad kiekvienais metais išnagrinėtume skirtingų šalių pateiktus skaičius ir politines priemones, kurios padėtų įvertinti, ar šiame sektoriuje iš tiesų vyksta kokie nors pokyčiai. Žinoma, privalome atsižvelgti į **dvigubą temporalumą** tarp:

- mūsų kokybinio tyrimo, kuriame nagrinėjamos priemonės, turėsiančios įtakos ateinančių metų statistiniams duomenims;
- EAO kiekybinio tyrimo, kuris susijęs su pasibaigusiu laikotarpiu ir kurio statistiniai duomenys yra anksčiau taikytų priemonių rezultatas.

¹ EFAD narėmis yra Europos Sąjungos šalys, taip pat Islandija, Norvegija, Šiaurės Makedonijos Respublika, Juodkalnija, Serbija, Šveicarija, Jungtinė Karalystė, Ukraina ir Bosnija ir Hercegovina.

Šiuo tyrimu norėtume prisidėti prie judėjimo, kurio tikslas – **didinti informuotumą** apie moterų padėtį kūrybiniuose kinematografijos sektoriuose. Kasmet kreipdamiesi į įvairius Europos kino institutus skatiname juos **konkrečiai įsivertinti priemones, kurias jie taiko lygybei skatinti**, ir kartu refleksyviai pažvelgti į savo pačių politiką, palyginti ją su egzistuojančia kitose Europos dalyse.

Šis tyrimas apima maždaug **trisdešimt Europos šalių**. Šių šalių kino institutams išsiuntėme tam tikrą skaičių klausimų (žr. metodologiją). Šiame tyrime pateikiama informacija yra parengta arba remiantis gautais atsakymais, arba, jei šalys nesutiko atsakyti į mūsų klausimus, duomenimis, kuriuos radome jų institucinėse interneto svetainėse.

Privalome pažymėti, kad šalių taikomos priemonės ne visada tarpusavyje palyginamos dėl šalių ekonominių, politinių, socialinių ir kultūrinių skirtumų. Be to, kinas nebūtinai turi tokią pačią reikšmę visose tyrime dalyvavusiose šalyse.

Pateikdami visų Europoje vykdomų politinių priemonių, kuriomis siekiama padidinti įtrauktį, sintezę, galime kasmet katalogizuoti eksperimentines priemones, kuriomis bandoma didinti kino galimybes ir įtrauktį. Todėl tai yra ne tik metinis įvertinimas, bet ir gerosios praktikos pavyzdžių rinkinys.

Siekiame, kad su šiuo tyrimu susipažintų kuo daugiau žmonių, tad nedvejodami juo dalinkitės ir naudokitės jo duomenimis. Tik prašome nurodyti šaltinį (*Study of the Lab Femmes de Cinéma*) ir pranešti mums el. paštu contact@femmesdecinema.com.

APIE LAB FEMMES DE CINÉMA“

Įkurta 2017 m. kaip asociacijos „Révélations Culturelles“ dalis, **Le Lab Femmes de Cinéma** yra ekspertų grupė, nagrinėjanti lygybės ir įvairovės temas kino ir audiovizualiniame sektoriuje. Jos tikslas – kelti idėjas, didinti informuotumą, siūlyti veiksmus, skatinti eksperimentus ir neleisti audiovizualinio sektoriaus lyčių nelygybei tapti savaime suprantamu dalyku.

Laboratorijos veikla apima tris pagrindines kryptis:

- **dirbtuvės** (vidutiniškai 6 per metus), kuriose dalyvauja visos audiovizualinės grandinės specialistai. Dirbtuvės vedamos taikant kolektyvinio intelekto metodus, siekiant išskirti konkrečias idėjas. Vienose iš mūsų dirbtuvių dalyvavo beveik 400 žmonių iš visos Europos Sąjungos;
- **meistriškumo kursai** ir **tinklalaidės**, kuriomis siekiama pristatyti ypač ryškias kino pramonės moteris, galinčias tapti pavyzdžiu, į kurį norėtusi lygiuotis;
- galiausiai, šiuo kasmet atnaujinamu ir papildomu Europos moterų kino kūrėjų padėties **tyrimu** siekiama stebėti skirtingų šalių įgyvendinamos politikos raidą ir jos poveikį moterų kino kūrėjų padėčiai Europoje. Nuo 2020 m. Europos audiovizualinė observatorija teikia statistinius stebėjimo duomenis.

Greta šių trijų krypčių, kasmet įgyvendiname ir kitus veiksmus:

- kas antrą penktadienį dalijamės atrinktais spaudos pranešimais apie lyčių lygybę audiovizualiniame sektoriuje,
- rengiame santraukas konkrečiomis temomis, pvz., apie lyčių lygybę serialų pasaulyje.

Be to, vis dažniau esame kviečiami aktyviai dalyvauti įvairiuose festivaliuose. Esame kino festivalių „**Les Arcs**“, **CANNESERIES** ir „**Sœurs Jumelles**“ (Rošforas) partneriai. Taip pat planuojame 2023 m. dalyvauti **Annecy (Anesi) animacijos festivalyje** kartu su asociacija „Les Femmes s’Animent“ ir jos kvietimu, bei **Kanuose**, kur kasmet aktyviai dalyvaujame, rengdami susitikimus ir diskusijas mums svarbiomis temomis.

Laboratorija turi dvigubą specifiką: europinį aspektą ir į „kolektyvinį intelektą“ orientuotą požiūrį. Laboratorijos tikslas – pasėti sąmoningumo sėklą moterų padėties klausimais (ir įvairovės audiovizualinėje pramonėje tema apskritai) ir stebėti, kaip ta sėkla galiausiai duoda vaisių.

Laboratorijos steigėjas – „**Sisley d’Ornano Foundation**“, partneriai – „**Studio Canal**“, kino festivalis „**Les Arcs**“, Prancūzijos kultūros ministerija, **CNC** (Prancūzijos nacionalinis kino ir judančių vaizdų centras), „**Audiens**“, „**TITRA FILM**“ ir „**Collectif 5050**“.

TURINYS

LABORATORINIO TYRIMO ĮVADAS	1
APIE „LAB FEMMES DE CINÉMA“	3
TURINYS	4
INFOGRAFIKA	5
TYRIMO APIBENDRINIMAS	6
I – KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE EUROPOS KINE POLITIKOS TIPAI	13
A – SEMANTINĖS DETALĖS IR REGLAMENTAI	13
B – KETINIMŲ DEKLARACIJA	15
C – POLITIKA	15
1. HORIZONTALUSIS POŽIŪRIS: LYČIŲ ASPEKTO INTEGRAVIMAS	16
2. POZITYVŪS VEIKSMAI	16
3. SĄMONINGUMAS / MATOMUMAS / INFORMAVIMAS	18
4. KOVA SU VISOMIS SMURTO FORMOMIS	19
5. ŠALIŠKUMAS	19
D – APIBENDRINAMOJI LENTELĖ	20
E – EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYČIŲ LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ TRANSLIAVIMO SRITYJE	21
1. EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ AUDIOVIZUALINĖJE INDUSTRIJOJE	21
2. ĮVAIROVĖS IR ĮTRAUKTIES ŽEMĖLAPIO SUDARYMAS	22
II – EUROPOS ŠALIŲ KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE KINE POLITIKA	23
A – METODOLOGIJA	23
1. KOKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – LABORATORIJA	23
2. KIEKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – EAO	24
B – ĮGYVENDINTŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ SĄRAŠAS PAGAL ŠALĮ	25
PRIEDAI	81
ŠALTINIAI	87

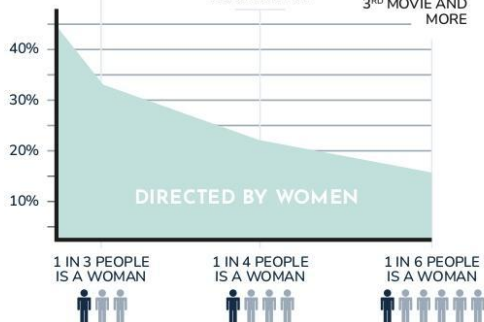
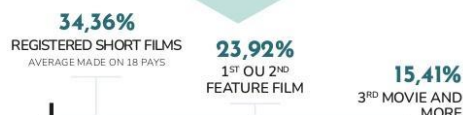
KEY FIGURES OF THE PLACE OF WOMEN DIRECTOR IN EUROPEAN CINEMA

DATA PROVIDED BY THE LAB

REMINDER OF THE FIGURES OF THE 2019 STUDY PUBLISHED BY THE LAB

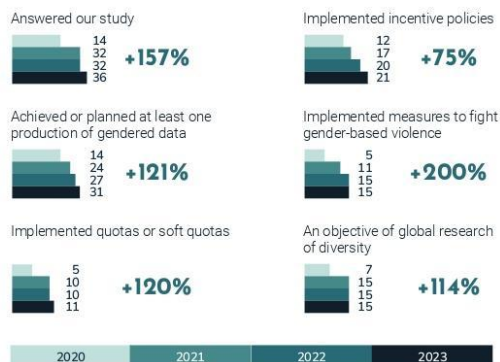
50% OF GRADUATE STUDENTS FROM FILM SCHOOL ARE WOMEN

Women, who make up 50% of film school students, are gradually being driven out of the industry. They face a number of discriminatory barriers that make it harder for them to establish themselves in the industry over the long term.

COMPARAISON OF THE RESULTS OF THE LAB STUDY 2020-2023

NUMBER OF COUNTRIES THAT HAVE :

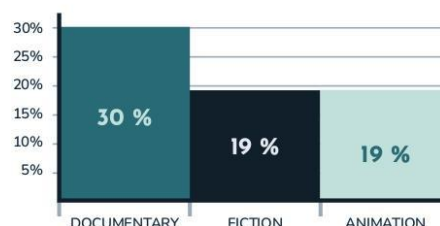
The significant increase in the number of countries responding to our requests means that the themes of parity and gender diversity are:

- addressed politically each year by a greater number of countries,
- addressed in greater depth by those who had begun working on these subjects earlier.

DATA PROVIDED BY THE EAO

THE PROPORTION OF WOMEN FILMMAKERS DIRECTING FEATURE FILM IN EUROPE

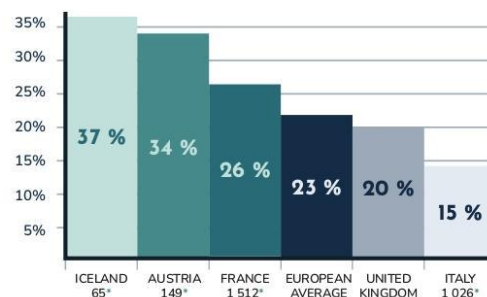
2018-2022 - Figures provided by the EAO

Women directors are proportionally more present in documentary films, where the average film budget is much lower than the average budget for animated or fiction films. Beyond the question of the share of women directors in Europe, there is also the question of the low share of total budgets allocated to them.

SHARE OF FILMS BY WOMEN DIRECTOR

2018-2022 - Figures provided by the EAO

*number of feature films produced between 2018 and 2023

The countries with the best statistics are those that adopted the most ambitious and multidisciplinary policies to promote greater equality in cinema some years ago, but the best statistics are still a long way from parity.

EVOLUTION OF THE SHARE OF FILMS BY WOMEN DIRECTORS*

2013-2022 - Figures provided by the EAO

* including co-productions including at least one woman director

Between 2013 and 2022, the European average for the share of films by female directors rose from 19.9% to 22.4%: if statistics continue to evolve at this rate, we'll have to wait until... 2080 to reach parity.

TYRIMO APIBENDRINIMAS

Augantis dalyvių skaičius vis labiau pripažįstamoje studijoje

Šiais metais kreipėmės į 37 valstybes², iš kurių 36 atsakė į mūsų klausimus. Tai didėjantis atsakymų rodiklis, atsižvelgiant į pastarųjų metų rezultatus (2022 ir 2021 m. – 32 atsakymai, 2020 m. – 14 atsakymų). 2023 m. tik Albanija³ nesureagavo į mūsų kreipimąsi.

Atsakydami į mūsų prašymus, įvairūs institutai gali apmąstyti savo priemones, kuriomis siekiama skatinti lygybę. Dauguma centrų, į kuriuos kreiptasi, pripažįsta šio tyrimo svarbą (70 % teigia, kad jis yra „labai naudingas“ arba „ypatingai naudingas“).

Šalys, įsipareigojusios siekti lygybės ir imtis veiksmų

2023 m. didžioji dauguma Europos šalių įvairiais lygmenimis yra įsipareigojusios užtikrinti lygias galimybes kino pramonėje: tik 5 šalys neįvedė arba neplanuoja įvesti lygybę skatinančių priemonių (Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Serbija, Slovakija ir Ukraina⁴).

Iš viso 35 šalys įvedė arba planuoja įvesti paritetą skatinančias priemones. Tarp jų yra tokių, kurios šiais klausimais užsiima jau seniai, tęsia ir gilina savo darbą ilgą laiką (pvz., Austrija, Danija, Islandija, Norvegija, Švedija ir t. t.), ir tokių, kurios prie šio judėjimo prisijungė neseniai. Ne mažiau kaip 10 šalių pradėjo arba planuoja pradėti rinkti lyčių lygybės duomenis per ateinančius kelerius metus. Duomenų rinkimas yra vienas iš pirmųjų žingsnių siekiant kiekybiškai įvertinti nelygybę sektoriuje, todėl tai yra ir tam tikra informuotumo didinimo forma, kuri paprastai veda prie ketinimų deklaracijų ir priemonių, skirtų lyčių įvairovei pramonėje skatinti, įgyvendinimo.

Keletas svarbiausių 2023 m. tyrimo aspektų

- Kai kurios pagrindinės tendencijos pratęsia mūsų 2022 m. tyrimą:
 - lygiateisiškumo integravimas į bendrą lyčių įvairovės paiešką;
 - kova su seksistiniu ir seksualiniu smurtu;
- Kai kurios iš šių tendencijų domina vis daugiau institutų:
 - tėvystės rėmimas;
 - didinti informuotumą apie paramos poreikį nuo pat paraiškų teikimo etapo;
- Galiausiai atkreipiame dėmesį į naujas tendencijas:
 - paramos moterims kino kūrėjoms per visą jų karjerą plėtojimas;
 - darbas, susijęs su atstovavimu ir kova su nesąmoningu šališkumu, ypač tarp institutų atrankos komitetų narių.

² Iš viso buvo kreiptasi į 38 nacionalinius fondus, iš kurių 37 atsakė.

³ Albanijos nacionalinis kinematografijos centras nėra EFAD narys.

⁴ Ukraina šiuo atveju yra išimtis, atsižvelgiant į jos dabartinę padėtį. Mūsų kontaktinis asmuo informavo mus, kad institutas nori dirbti šiais įtraukties klausimais, kai tik leis politinės aplinkybės.

Prieš išsamiai pristatydami svarbiausius 2023 m. tyrimo aspektus, atkreipiame dėmesį į vieną faktą, kuris kasmet išlieka gana pastovus: **šalių nenoras įvesti kvotas**. Iš tikrųjų, 11 institutų įvedė nuosaikias kvotas, t. y. suteikė pirmenybę moterų režisieriams filmams už vienodos kokybės filmus, 3 šalys įdiegė mišrias kvotas (Austrija, Norvegija ir Jungtinė Karalystė), tačiau tik Ispanija įvedė filmų finansavimo kvotas.

Dėmesys Ispanijai: nuo 2020 m. **dalį viso finansavimo biudžeto turi būti skiriama moterų režisierių projektams**. Šios kvotos skiriasi priklausomai nuo Kinematografijos ir audiovizualinio meno instituto (Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales) skiriamo finansavimo rūšies. Nuo 2022 m:

- 35 % viso „bendrosios paramos“ biudžeto skiriama moterų režisierių projektams;
- 40 % viso „atrankinės paramos“ biudžeto skiriama moterų režisierių projektams.

Ši itin plataus užmojo ir precedento neturinti priemonė artimiausiais metais turėtų turėti didelį poveikį vidutiniam moterų režisierių filmų skaičiui Ispanijoje. Daugiau informacijos rasite Ispanijai skirtoje tyrimo dalyje.

LYGIATEISIŠKUMO INTEGRAVIMAS Į GLOBALIĄ LYČIŲ ĮVAIROVĖS PAIEŠKĄ

- tarptautiniu lygmeniu 2022 m. buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas finansavimo projektui „New Dawn“. Ši iniciatyva bus pratęsta ir 2023 m. Tai visos Europos fondas, vienijantis 9 nacionalinius viešuosius fondus, o jo tikslas – skatinti įtraukesnę kino aplinką, sudarant sąlygas didesnei perspektyvų ir istorijų įvairovei;

Dėmesys „New Dawn“ programai: 2021 m. paskelbta ir 2022 m. gegužę Kanų kino festivalyje pristatyta kelių fondų iniciatyva „New Dawn“ („Naujoji aušra“)⁵, kuria siekiama skatinti **įtraukesnę kino aplinką**, taip sudarant sąlygas didesnei skirtingų požiūrių ir pasakojamų istorijų įvairovei. Nyderlandų ir Švedijos iniciatyva įsteigtą fondą koordinuoja Nyderlandų kino fondas.

Šis **visos Europos mastu veikiantis fondas** remia vaidybinių ir dokumentinių filmų projektus, kurie jau yra gavę finansavimą. **Fondo biudžetas – 1 000 000 eurų**. Atrinktiems dokumentiniams filmams skiriama **100 000 eurų** finansinė parama, o fondo atrinktiems vaidybiniams projektams – **200 000 eurų**. Su atrinktais projektais dirbančios komandos visus metus taip pat galės dalyvauti fondo organizuojamuose renginiuose, **skirtuose skatinti tarptautinius ryšius**. Fondui priklauso 9 Europos fondai, taip pat Kanada, kuri prie iniciatyvos prisijungs 2022 m.

⁵ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite „New Dawn“ interneto svetainėje. <https://newdawn.film/>.

- Nacionaliniu lygmeniu nauji veiksmų planai žymi tvirtą politinį įsipareigojimą siekti visapusiškos įtraukties. Tai ypač aktualu Vokietijoje (naujas finansavimo įstatymas, įtraukiantis įvairovės aspektą – 2022 m.), valonų Belgijoje („įvairovės lapas“ paraiškų teikėjams – 2022 m.), Prancūzijoje („Lygybės ir įvairovės“ žyma – 2022 m., lengvatinių kvotų išplėtimas, Centrai nebeteikiant pirmenybės tik moterų režisierių filmams, bet „dosjė suteikiant daugiau įvairovės“ – 2023 m.). Be to, flamandų Belgija, Suomija, Norvegija ir Šveicarija paskelbė, kad siekia į kitą savo veiksmų planą įtraukti lyties kriterijų.

Dėmesys JK: 2016 m. Britų kino institutas (British Film Institute) patvirtino įvairovės standartus. Jie reguliariai atnaujinami: 2023 m. ekspertai pertvarkė įvairovės standartus, kad į juose vartojamas formuluotes būtų įtraukta daugiau įtraukios kalbos, ir pridėtas penktasis standartas. Dabar filmai, siekiantys finansinės paramos iš fondo „Lottery Funding“, kuris priklauso BFI, turi atitikti įvairovės kriterijus (susijusius su lytimi, rase, amžiumi ir negalia) tiek prieš kamerą, tiek ir už kadro. Tai reiškia, kad kino kūrėjų projektai, norėdami gauti paramą, turi parodyti įsipareigojimą siekti įtraukties ir atitikti bent du iš penkių įvairovės standartų.

KOVA SU SMURTU DĖL LYTIES IR SEKSUALINIŲ SMURTU

Praėjus šešeriems metams nuo kino pasaulyje prasidėjusio judėjimo #MeToo pradžios, institutai tęsia ir stiprina savo priemones, skirtas kovai su seksistiniu ir seksualiniu smurtu (SGBV) ir su visų rūšių smurtu apskritai. Šią temą 2023 m. įsipareigojo įgyvendinti 16 šalių, o 2021 m. – 12 šalių.

Pastaraisiais metais centrai ypač domėjosi smurtu filmavimo aikštelėse ir skatino filmavimo grupes filmuojant intymias scenas kreiptis į intymumo koordinatorius. Taip yra Suomijoje (gairės paskelbtos – 2021 m.), Vokietijoje (konferencijos – 2023 m.), Jungtinėje Karalystėje (skirtas finansavimas prieigos koordinatoriaus, kuris užtikrintų visų filmuojančių asmenų gerovę, mokymams – 2023 m.), Liuksemburge (seminarai, skirti priekabiavimui ir smurtui filmavimo aikštelėse atpažinti ir kovoti su juo – 2024 m.) ir Kipre (finansavimas seminarams apie intymių scenų filmavimą – 2024 m.). Ši profesija, atsiradusi serialų pasaulyje, vis labiau skatinama kino pramonėje. Tačiau iki šiol niekur nėra įpareigojimo naudotis intymių scenų koordinatoriaus paslaugomis.

Dėmesys Prancūzijai: CNC yra vienas iš institutų, labiausiai kovojančių su seksistiniu ir seksualiniu smurtu, visų pirma taikant dvi ypač plataus užmojo priemones:

- Sąlyginė pagalba: nuo 2021 m. pradžios CNC nustatė, kad pagalba teikiama su sąlyga, kad jos prašančios įmonės (gamybos, platinimo, pardavimo...) laikytųsi

konkrečių įsipareigojimų, susijusių su seksualinio priekabiavimo prevencija ir nustatymu. Tai apima privalomą įmonės teisinio vadovo mokymą ir sertifikavimą. Šis sąlygiškumas kasmet taikomas vis didesniai specialistų skaičiui: nuo 2023 m. sausio mėn. jis taikomas ir kino teatrų valdytojams;

- Draudimo sąlygos, apimančios „priekabiavimo“ riziką, įtraukimas į visas filmavimų draudimo sutartis. Tai pavyzdinė kovos su priekabiavimu, užpuolimu ar smurtu dėl lyties priemonė, kuria padengiamos filmavimo sustabdymo išlaidos, patirtos gavus skundą dėl priekabiavimo, užpuolimo ar smurto dėl lyties 5 dienoms, neviršijant 500 000 eurų. Siekiama, kad aukos galėtų pasisakyti ir pranešti apie smurto atvejus, nesijaudindamos, kad bus gaishtamas filmavimo laikas ir švaistomi pinigai (nuo 2021 m. pabaigos).

TĖVYSTĖS RĖMIMAS

Ne vienas centras pradeda taikyti skatinamąją politiką, kad paremtų kino srityje dirbančius asmenis, auginančius vaikus. Ši politika nėra aiškiai susijusi su lytimi, tačiau iš tiesų tyrimai rodo, kad moterys, turinčios vaikų, darbo pasaulyje atsiduria nepalankesnėje padėtyje: padedant tėvams, iš tikrųjų užtikrinama didesnė moterų ir vyrų kūrybinių sąlygų lygybė.

Šią temą šiuo metu yra įsipareigojusios įgyvendinti 6 šalys, o taikomos priemonės yra įvairių formų: Kai kurios šalys pradėjo taikyti tokio pobūdžio priemones prieš kelerius metus (Vokietija – nuo 2016 m., Šveicarija – nuo 2019 m.), tačiau 2022 m. šis judėjimas įgavo pagreitį: Austrija, Kroatija ir Slovėnija taip pat pradėjo taikyti tokio pobūdžio paskatas. Šiais metais Juodkalnija informavo mus, kad siekia įtraukti vaikų priežiūros išlaidas į biudžetus, kuriems gali būti skiriama parama.

Dėmesys Austrijai: nuo 2022 m. Austrijos kino institutas dviem būdais remia jaunus tėvus, dirbančius kino industrijoje. Centras:

- Skatina diegti „darbo vietų padalijimą“, kuriuo siekiama pagerinti darbo sąlygas žmonėms, turintiems vaikų. Tai leidžia keliems žmonėms dalytis užduotimis ar net darbo vieta ir glaudžiai bendradarbiauti, kad sutrumpėtų kiekvieno asmens darbo valandos;
- Vaikų priežiūros išlaidas dabar gali padengti Institutas.

UŽDUODAMI KLAUSIMAI APIE LYGYBĘ FINANSAVIMO PARAIŠKOSE

Nemažai centrų šiuo metu naudoja paraiškų dėl finansavimo dokumentus kaip priemonę, skatinančią lygybę ir lyčių įvairovę pramonėje. Taip yra 13 šalių, įskaitant 6 šalis nuo 2022/2023 m. Kai kurie institutai paraiškų rinkinius naudoja:

- Rinkti su lytimi susijusius duomenis paprastu ir veiksmingu būdu. Neseniai taip buvo padaryta Norvegijoje (finansavimo paraiškų teikėjai gali užpildyti asmens duomenis apie lytį, rasinę tapatybę, amžių, seksualinę orientaciją ir socialinę klasę – 2022 m.); Švedijoje (iš asmenų, užimančių pagrindines pareigas, pavyzdžiui, režisieriaus, scenarijaus autoriaus ir prodiuserio, prašoma pateikti nacionalinio draudimo numerius – 2023 m.); Prancūzijoje (finansavimas priklauso nuo to, ar bus pateikti

duomenys apie vyrų ir moterų, užimančių pagrindines pareigas kuriant kūrinį, skaičių – 2023 m.) ir, netrukus, Kroatijoje (privaloma forma, kurią turi užpildyti finansavimą gaunančių vaidybinių filmų prodiuseriai – 2023 m. Centro finansuojamų vaidybinių filmų prodiuseriai, norėdami gauti trečiąją išmoką turi išvardyti įvairius filmo komandos narius, nurodydami kiekvieno asmens, užimančio įvairias pareigas, lytį);

- Didinti finansavimo paraiškų teikėjų informuotumą šiais klausimais pateikiant privalomus arba neprivalomus klausimus finansavimo paraiškų formose, kaip tai daroma Belgijoje (privaloma įvairovės lentelė, kurioje projektų vykdytojai kviečiami svarstyti apie įvairovę prieš kamerą ir už jos ribų – 2022 m.; galimybė nurodyti kontaktinio asmens vardą ir pavardę priekabiavimo atveju – 2023 m.) ir, netrukus, Kipre (neprivalomas klausimas apie tai, kaip prodiuseris ketina skatinti lyčių lygybę ir bendrą ugdymą prieš kamerą ir už kadro).

Dėmesys Danijai: nuo 2020 m., siekdamas didinti informuotumą ir skatinti kino profesionalus, Danijos kino institutas parengė naują dokumentą, kurį turi užpildyti visi paramos prašantys prodiuseriai. Dabar prodiuseriai privalo pateikti informaciją apie:

- Techninės, kūrybinės ir aktorių komandos sudėtis atsižvelgiant į lytį;
- Komandų atlyginimų pasiskirstymas ir procentinis darbo užmokesčio skirtumas;
- Dialogų skaičius kiekvienam aktorių grupės nariui, atsižvelgiant į lytį.

KARJEROS PARAMOS MOTERIMS KINO KŪRĖJOMS PLĖTOJIMAS

Pastaraisiais metais pastebėjome, kad tarp skatinamųjų priemonių, skirtų padėti, remti ir skatinti moteris kino kūrėjas, institutai ypač daug dėmesio skiria paramai: mentorystei, specialioms mokymams asmenims, užimantiems atsakingas pareigas, vadovavimo mokymams, kontaktų užmezgimo renginiams ir kt. Siekdamas padėti moterims kovoti su apsimetėlio sindromu, skatinti užmegzti ryšius ir padėti joms greičiau kopti karjeros laiptais, 10 šalių, įskaitant 7 šalis 2022–2023 m., diegia tokio pobūdžio paramos priemones.

Pastaraisiais metais tai buvo padaryta Vokietijoje (mentorystės programos moterims kino kūrėjoms – 2022 m.), Ispanijoje (papildomos dotacijos mentorystės programai – 2022 m.), Norvegijoje (finansavimas kursams ir mokymams, skirtiems iš socialinių mažumų kilusiam jaunimui, siekiant paskatinti ir padėti jiems teikti paraiškas kino kursams – 2022 m.); Jungtinė Karalystė (renginių programos „Celebrating Black Women in International Film“, skirtos juodaodžiams kino kūrėjams paremti ir padėti jiems užmegzti naujus ryšius bei partnerystes, sukūrimas – 2023 m.); Belgija (mokymo ir įgalinimo programa, skirta prodiuseriams ir režisieriams, taip pat nebinariniams asmenims – 2023 m.); Austrija (mokymo programos „Tandem“ sukūrimas – 2023 m.).

Dėmesys Belgijai: 2023 m. Vlaams Audiovisueel Fonds (Flamandų audiovizualikos fondas, VAF) sukūrė mokymo ir įgalinimo programą „Leiderschap en Eigenheid in Film“ („Lyderystė ir individualumas kine“). Programoje gali dalyvauti moterys prodiuserės, režisierės ir nebinariniai asmenys. Ją sudaro keli moduliai tokiomis temomis kaip įtraukioji lyderystė, bendravimo įgūdžiai ir tinklų kūrimas. Programos tikslas – remti ir spartinti diskriminaciją patiriančių žmonių

DARBAS SU NESĄMONINGU ŠALIŠKUMU IR REPREZENTACIJA

Galiausiai, viena iš tendencijų, kuri, atrodo, išsiskiria šiais metais, yra centrų darbas, kuriuo siekiama dekonstruoti nesąmoningą šališkumą (priešais kamerą ir už kadro) ir didinti informuotumą apie reprezentacijos svarbą (priešais kamerą). Naratyvai ir jų pasakojamos istorijos formuoja mūsų kolektyvinę vaizduotę: siekdami kovoti su stereotipais, kurie dažnai būna nesąmoningi, keli centrai nusprendė apmokyti sprendimus priimančius asmenis ir atrankos komisijos narius, pabrėždami kaip svarbu suvokti, kokius vaizdus perteikia jų remiami filmai. Tokią iniciatyvą įgyvendina 10 šalių, iš jų 3 – nuo 2023 m. ir 1 – šiuo metu.

Tarp šalių, kuriose taikomas šis metodas, yra Belgija (mokymai apie nesąmoningus stereotipus jos darbuotojams, valdybos nariams ir atrankos komitetų nariams – 2023 m.); Vokietija (seminarai apie įvairovę, skirti dotacijų skyrimo komitetų nariams ir darbuotojams – 2023 m.); Jungtinė Karalystė (privalomi mokymai, skirti kovai su rasizmu kino pramonėje – 2023 m.) ir netrukus Liuksemburgas (seminarai, skirti didinti gamintojų ir pramonės specialistų informuotumą apie nesąmoningus prietarus ir įtrauktį – 2024 m.), taip pat Kipras (Atitinkama projekto komanda turės įrodyti komitetui savo įsitraukimą ir pastangas lyčių klausimu, kad galėtų pereiti į kitą finansavimo etapą).

Dėmesys Islandijai: Islandijos kino centro konsultantai, skaitydami ir vertindami scenarijų projektus, yra įpareigoti atsižvelgti į Bechdel-Wallace teste apibrėžtus kriterijus ir patikrinti, ar paraiškų kūrybiniame turinyje pirmenybė teikiama daugialypiems moterų personažams.

AIŠKUS LAIKO TARPAS TARP PATVIRTINTOS POLITIKOS IR STATISTINIŲ DUOMENŲ

Galiausiai reikėtų nepamiršti, kad šį tyrimą sudaro valstybių politikos krypčių ir iniciatyvų, kurių jos ėmėsi siekdamos skatinti lygybę kino pramonėje, apžvalga, todėl tai yra išimtinai kokybinis tyrimas. Kiekvienos šalies skyriaus pradžioje minimi statistiniai duomenys paimti iš mūsų partnerės Europos audiovizualinės observatorijos (EAO) paskelbto tyrimo. Nors ir pastebime, kad vis daugiau šalių įsipareigoja spręsti šiuos lygybės ir lyčių įvairovės klausimus ir vis daugiau jų įgyvendina politiką, šių priemonių poveikis nėra tiesioginis. Todėl tyrimo laikotarpis yra dvejopas – tarp skaičių, atspindinčių prieš kelerius metus priimtų priemonių poveikį, ir šiais metais priimtų priemonių ir politikos, kurių pasekmes bus galima įvertinti vėliau.

Kadangi žinome, kad sprendžiant šiuos klausimus tikra pažanga neįmanoma be ambicingos politikos, metai iš metų tęsime duomenų rinkimo darbą, kad savo lygmeniu padėtume paskatinti šalis apmąstyti savo priemones ir būti atviras naujoviškai kitų šalių praktikai.

Dėmesys EAO statistikai: statistiniai duomenys rodo, kad visoje Europoje vidutiniškai didėja moterų režisierių filmų procentinė dalis, tačiau ši pažanga labai lėta ir toli gražu ne linijinė: kai kuriais metais moterų režisierių filmų dalis mažėja, kaip antai 2018 ir 2022 metais.

Europos vidurkis 2018–2022 m. yra 23 % (palyginti su 22,4 % 2017–2021 m. ir 21,3 % 2016–2020 m.).

Žvelgiant į ilgesnio laikotarpio statistiką, nuo 2013 m. iki 2022 m. moterų režisierių filmų dalies vidurkis Europoje padidėjo nuo 19,9 % iki 22,4 %: jei statistika ir toliau keisis tokiu pat tempu, lygybės teks laukti iki... 2080 m.

I – KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE EUROPOS KINE POLITIKOS TIPAI

A – SEMANTINĖS DETALĖS IR REGLAMENTAI

Reikia išskirti kelis analizės lygmenis: pirmiausia – dominavimas ir nelygybė, paskui – diskriminacija ir atskirtis. Antrasis lygmuo de facto kyla iš pirmojo. Remdamiesi šia dviguba analize, suprantame, kad tariamas diskriminacijos nebuvimas neatmeta nelygybės situacijų. Prieš išvardijant įvairius politikos tipus, kuriuos būtų galima įgyvendinti, svarbu prisiminti keletą dalykų.

APIE DISKRIMINACIJĄ

1979 m. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtos Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos prieš moteris panaikinimo 1-ajame straipsnyje diskriminacija apibrėžiama kaip „bet koks išskyrimas, atskirtis ar apribojimas lyties pagrindu, dėl kurio kyla pavojus ar kurio tikslas yra sumažinti arba sugriauti moterų pripažinimą, pasitenkinimą ar veiklą, nepriklausomai nuo jų šeiminės padėties, remiantis vyrų ir moterų lygybe, žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, pilietinėje ar bet kurioje kitoje srityje“.

Išskiriamos dvi diskriminacijos formos:

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB 2-ajame straipsnyje pateikiamos šios apibrėžtys:

→ „**tiesioginė diskriminacija**“: situacija, kai su vienu asmeniu dėl jo lyties elgiamasi ne taip palankiai, nei yra elgiamasi, buvo elgiamasi ar būtų elgiamasi su kitu asmeniu panašioje situacijoje;

→ „**netiesioginė diskriminacija**“: situacija, kai iš pažiūros neutrali nuostata, kriterijus ar praktika būtų ypač nepalanki vienos lyties asmenims, bet palanki kitai lyčiai, išskyrus atvejus, kai tokia nuostata, kriterijus ar praktika yra objektyviai pateisinama teisėtu tikslu, o priemonės šiam tikslui pasiekti yra tinkamos ir būtinos.

Taip pat svarbu pažymėti, kad patyčios ir seksualinis priekabiavimas laikomi diskriminacijos formomis. 2006 m. liepos 5 d. direktyvoje 2006/54/EB nurodyta, kad „priekabiavimas ir seksualinis priekabiavimas prieštarauja moterų ir vyrų lygybės principui ir yra laikoma diskriminacija“.

EUROPOS SĄJUNGOS REKOMENDACIJOS DĖL KOVOS SU MOTERŲ IR VYRŲ NELYGYBE POLITIKOS:

- **1984 m. gruodžio 13 d. rekomendacijoje 84/635/EEB dėl pozityvių veiksmų moterų labui** valstybės narės raginamos:
 - 1) *patvirtinti pozityvių veiksmų politiką, skirtą panaikinti esamą nelygybę, darančią įtaką moterų profesiniam gyvenimui, ir skatinti didesnę lyčių pusiausvyrą užimtumo srityje,*

taikant atitinkamas bendrąsias ir specialiąsias priemones pagal nacionalinę politiką ir praktiką, tuo pačiu atsižvelgiant į abiejų pusių kompetencijos sritis, siekiant:

- a) pašalinti arba neutralizuoti neigiamas nuostatas dirbančių ar darbo ieškančių moterų atžvilgiu, atsirandančias dėl esamo požiūrio, elgesio ir struktūrų, grindžiamų tradicinio vyrų ir moterų vaidmenų pasiskirstymo visuomenėje idėja;*

[...]

- 4) imtis priemonių užtikrinant, kad pozityvūs pokyčiai kuo labiau apimtų veiksmus, orientuotus į šiuos aspektus:*
 - plačiosios visuomenės ir dirbančiųjų informavimą ir informuotumo didinimą apie būtinybę skatinti dirbančių moterų lygias galimybes,*
 - pagarbą moterų orumui darbo vietoje,*
 - kokybinius ir kiekybinius moterų padėties darbo rinkoje tyrimus ir analizes,*
 - profesijų pasirinkimo įvairovės ir reikalingų profesinių įgūdžių skatinimą, visų pirma pasitelkiant tinkamą profesinį mokymą, įskaitant pagalbinių priemonių ir tinkamų mokymo metodų taikymą,*
 - skatinimą moteris kandidatuoti, taip pat moterų įdarbinimą tuose sektoriuose ir profesijose bei vaidmenyse, kuriuose jos yra nepakankamai atstovaujamos, ypač atsakingų pareigų srityje;*

[...]

- 5) užtikrinti, kad apie 1–4 punktuose aprašytus veiksmus ir priemones būtų kuo plačiau ir visomis tinkamomis priemonėmis informuojama visuomenė ir dirbantieji, ypač potencialūs naudos gavėjai.*

[...]

- 9) imtis tinkamų priemonių rinkti informacijai apie priemones, kurių ėmėsi viešosios ir privačios įstaigos, o vėliau stebėti ir vertinti jų įgyvendinimą.*

- **Ministrų komiteto rekomendacijoje CM/Rec (2017) valstybėms narėms dėl lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje**⁶ nurodoma:

„Audiovizualinis sektorius turi visas galimybes formuoti ir daryti įtaką visuomenėje vyraujančiam suvokimui, idėjoms, nuostatoms ir elgsenai. Jis atspindi moterų ir vyrų gyvenimus su visa jų įvairove. Audiovizualinis turinys gali arba trukdyti, arba paspartinti struktūrinius pokyčius siekiant lyčių lygybės. Lyčių nelygybė visuomenėje atsispindi ne tik sukurtame audiovizualiniame turinyje, bet ir paties audiovizualinio sektoriaus funkcionavime, ypač kalbant apie nepakankamą moterų atstovavimą įvairiose profesijose ir sprendimų

⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016807509e6

priėmimo procese. Be to, audiovizualinio sektoriaus specialistės moterys dažniau susiduria su darbo užmokesčio nelygybe, „stiklinėmis lubomis“ ir nesaugiomis darbo sąlygomis. Moterys taip pat reikšmingai nepakankamai atstovaujamos kūrybiniuose, techniniuose ir vykdomuosiuose vaidmenyse visuose pramonės lygmenyse;

Audiovizualinis sektorius tarnauja visiems visuomenės nariams. Todėl reikia skirti ypatingą dėmesį lyčių lygybei tiek kalbant apie dalyvavimą šiame sektoriuje ir galimybes į jį patekti, tiek apie turinį ir tai, kaip moterys traktuojamos ir vaizduojamos, ypač atsižvelgiant į Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (CETS Nr. 210) šalių raginimą skatinti informacinių ir ryšių technologijų sektorių bei žiniasklaidą didinti pagarbą moterų orumui, kaip numatyta jos 17-ajame straipsnyje.“

B – KETINIMŲ DEKLARACIJA

Ketinių pareiškimas – taip pat svarbu. Tai gali būti tikslų, chartijos ar rekomendacijų pareiškimas. Iš esmės jis leidžia palaikyti privalomų priemonių įgyvendinimą ir nustatyti politines gaires. Net jei tai yra neprivalomos priemonės, jos turi įsipareigojimo vertę ir leidžia institucijoms užimti aiškią poziciją tam tikrais klausimais.

Tačiau būtina atskirti informuotumo didinimo politiką, pozityvius veiksmus, „lyčių aspekto integravimo“ priemones nuo ketinimų deklaracijos, kad būtų galima įvertinti kiekvienos struktūros įsipareigojimo lygį, nes tai neišvengiamai duos skirtingus rezultatus.

C – POLITIKA

Nėra griežto su įtrauktimi susijusios politikos klasifikavimo. Tačiau, nors praktika skiriasi priklausomai nuo šalies ir jos teisės aktų, pastebime panašius Europos Sąjungos skatinamus modelius, kuriuos galima klasifikuoti.

Taigi yra keletas būdų, kaip parengti politiką, skirtą kovai su lyčių nelygybe kino pramonėje; šiuo atveju ją dažniausiai skatina nacionaliniai kino institutai. Visais atvejais labai svarbu pasverti situaciją ir ją kiekybiškai įvertinti. **Mums atrodo, kad svarbiausi yra šie klausimai:**

- Ar dokumentacijos vertinimo komitetai yra mišrūs?
- Kiek moterų kreipiasi į institutą?
- Kokia yra moterų režisierių pateiktų projektų procentinė dalis?
- Ar joms skiriama finansinė parama yra didesnė / mažesnė nei jų kolegoms vyrams?
- Kokius projektus dažniausiai pristato režisierės moterys? (dokumentika, fantastiniai / vaidybiniai / trumpametražiai filmai)
- Kokių tipų projektams jos dažniausiai gauna rėmimą?
- Ar instituto remiamuose projektuose režisierėms yra tekę susidurti su smurtu? Kokio pobūdžio? Kaip dažnai?

Iš atsakymų į šiuos ir panašius klausimus galima įvertinti nelygybę ir nustatyti diskriminaciją, kad būtų galima įgyvendinti kelių rūšių politiką.

1. HORIZONTALUSIS POŽIŪRIS: LYČIŲ ASPEKTO INTEGRAVIMAS

Šį požiūrį galima apibrėžti kaip „lyčių lygybės“ aspekto įtraukimą į visas politikos kryptis ir veiklas jų planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapuose“⁷.

Pavyzdžiai:

- Metinėje veiklos ataskaitoje įvesti lyties aspektą, kad būtų galima stebėti konkretų įgyvendinamos lygybės politikos poveikį moterims.
- Nustatyti paraiškų vertinimo ir atrankos kriterijus, pasitelkiant įtraukųjį požiūrį arba konkrečius kriterijus (ar projekte dalyvauja daugiau nei 60 % moterų, ar personažų vaizdavimas prieštarauja lyčių stereotipams ir pan.)

2. POZITYVŪS VEIKSMAI

Apie „pozityviąją diskriminaciją“

Terminas „pozityvioji diskriminacija“ būdingas Prancūzijos probleminei santykiui su diskriminacija. François Dubet kalba apie „liguistą prancūzišką požiūrį į diskriminaciją“.

Iš tiesų pozityviosios diskriminacijos procesas – imtis proaktyvių veiksmų, kuriais siekiama ištaisyti tam tikrų asmenų grupių patiriamą nelygybę. Tačiau taikant egalitarines priemones susidūrus su nelygybe, nelygybė išlieka.

Veiksmai, kurių imamasi „pozityviosios diskriminacijos“ arba nelygybės korekcijos procese, iš esmės yra laikini. Anglų kalboje tai vadinama „patvirtinančiais“ arba „pozityviais“ veiksmais – šie terminai galėtų pakeisti klaidinančią „pozityviosios diskriminacijos“ sąvoką. Pageidaujamas patvirtinančio veiksmo tikslas – sukurti situaciją, kurioje jis nebeturėtų priežasties egzistuoti. Taigi siekiama ne diskriminuoti „priešinga kryptimi“, bet ištaisyti nelygybės situaciją.

Europos Sąjungos ir tarptautinėje teisėje tai, ką vadiname „pozityviąja diskriminacija“, negali būti teisiškai pripažinta diskriminacija:

- [1997 m. lapkričio 11 d. Marschall \(ESTT\) sprendime \(byla C-409/95\)](#)⁸ nurodyta, kad „moterims kandidatėms teikiama pirmenybė tuose veiklos sektoriuose, kuriuose moterų yra mažiau nei vyrų („pozityvioji diskriminacija“), jei šis pranašumas nėra automatinis ir jei vyrams garantuojamas jų kandidatūros išnagrinėjimas, jos a priori neatmetant“.

⁷ trad from *Du gender mainstreaming au paritarisme : genèse d'un concept controversé*, Réjane Sénac-Slawinski, L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 | pages 27 to 47

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0409>

- [Teismo sprendime \(1988 m. spalio 25 d.\), Komisija / Prancūzija, 312/86⁹](#), patikslinama, kad Tarybos direktyvos 76/207/EEB (1976 m. vasario 9 d.) 2 straipsnio 4 dalyje dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įdarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaugstinimo ir darbo sąlygų srityje siekiama konkrečių tikslų: „*paraginti imtis priemonių, kurios, nors ir atrodo diskriminacinės, iš tikrųjų yra skirtos pašalinti arba sumažinti realius nelygybės atvejus, galinčius egzistuoti realiaame socialiniame gyvenime*“.
- [1995 m. spalio 17 d. Kalanke'ės sprendime¹⁰](#) taip pat teigiama, kad Tarybos direktyvos 76/207 2 straipsnio 1 ir 4 dalys „*leidžia taikyti nacionalines priemones, susijusias su įsidarbinimo galimybėmis, įskaitant paaugstinimą pareigose, kurios moterims suteikia specifinį pranašumą, siekiant pagerinti jų gebėjimą konkuruoti darbo rinkoje ir siekti karjeros lygiai su vyrais*“.
- [CEDAW \(1979\) 4 straipsnio 1 dalyje¹¹](#) taip pat nurodyta, kad „*valstybių, šios Konvencijos šalių, priimtose laikinosios specialios priemonės, skirtos paspartinti de facto vyrų ir moterų lygybę, nelaikomos diskriminacija, kaip apibrėžta šioje Konvencijoje, tačiau jokia būdu neturi palaikyti nevienodų ar atskirų standartų; šios priemonės nutraukiamos, kai pasiekiami lygių galimybių ir vienodo požiūrio tikslai*“.
- [1984 m. gruodžio 13 d. rekomendacijoje 84/635/EEB¹²](#) dėl pozityvių veiksmų moterų atžvilgiu einama dar toliau, pažymint, jog „*kadangi esamų teisinių nuostatų dėl lygiateisiškumo, kurios turėtų suteikti teises asmenims, nepakanka visiems esamiems nelygiateisiškumo atvejams panaikinti, nebent vyriausybės, abi pusės ir kitos suinteresuotos šalys imtųsi lygiagrečių veiksmų, kad neutralizuotų išankstinę nusistatymą prieš moteris užimtumo srityje, kylantį dėl socialinių nuostatų, elgsenos ir struktūrų*“.

Pozityvių veiksmų priemonės paprastai būna dvejopos. Atsižvelgiant į mažą moterų režisierių skaičių, pirmiausia tai gali būti finansavimo paskirstymo subalansavimo klausimas.

Pavyzdys:

- *Nustatyti kvotas kino institutų finansuojamiems filmams, t. y. dalį viso biudžeto skirti konkrečiai moterų režisierių projektų finansavimui.*

⁹https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:be18ec45-d47e-4557-9e33-cfb510c6a337.0001.06/DOC_1&format=PDF

¹⁰<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0450>

¹¹<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

¹²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX%3A31984H0635>

Tačiau tai taip pat gali būti paskata arba paramos priemonė, naudojama kino institutuose arba kino mokyklose.

Pavyzdžiai:

- *Pasiūlyti premijas (finansines ar kitas), jei projekte dalyvauja ne mažiau kaip 50 % moterų.*
- *Parengti mentorystės programas, kurios paskatintų moteris stoti į kino mokyklas.*
- *Įsteigti moterims skirtas rašymo dirbtuves, menininkų rezidencijas.*

3. SĄMONINGUMAS / MATOMUMAS / INFORMAVIMAS

Kaip jau minėta aukščiau, būtina didinti moterų režisierių matomumą, atsižvelgiant į tai, kaip menkai jos atstovaujamos režisierių profesijoje. Šiuo atveju matomumas gali būti suprantamas keliais būdais. Pirmasis – pačių moterų režisierių įgyvendinamų projektų matomumas, tačiau taip pat svarbus ir egzistuojančių moterų režisūros galimybių matomumas. Todėl svarbu ir naudinga per pozityvius veiksmus vykdyti informacines kampanijas, siekiant atskleisti konkrečių institutų vykdomos politikos egzistavimą ir informuoti potencialius naudos gavėjus.

Be to, būtinas skaidrumas informuojant apie politikos priemones visuomenę, kuriai jos ir skirtos. Būtina didinti ne tik tikslinės visuomenės, bet ir partnerių, institutų ir jų narių informuotumą, kadangi institutų pasirinkta politika turi būti įgyvendinama bendru sutarimu, antraip nebus taikoma ir gerbiama.

Pavyzdžiai:

- *Organizuoti specialius renginius, skirtus pristatyti moterų režisierių darbus.*
- *Sukurti komunikacijos elementus, kurie padėtų paprasčiau pristatyti informaciją apie institutų vykdomą politiką: instituto interneto svetainėje sukurti įtraukčiai ir kovai su diskriminacija skirtą puslapį.*

4. KOVA SU VISOMIS SMURTO FORMOMIS

Kaip jau minėjome, kūrybinio proceso metu gali pasireikšti smurtas lyties pagrindu ir seksualinis smurtas. Svarbu nenuvertinti nei šių atsitikimų dažnio, nei poveikio smurto aukoms ir darbinei aplinkai. Siekiant kovoti su šiomis diskriminacijos formomis, galima imtis papildomų veiksmų, susijusių tiek su informuotumu ir prevencija, tiek su numatytomis bausmėmis.

Pavyzdžiai:

- *Organizuoti mokymus.*
- *Paskirti asmenis, kurie būtų atsakingi už kovą su priekabiavimu, smurtu dėl lyties ir*

seksualiniu smurtu filmavimo aikštelėse.

- Skirti rėmimą projektui tik tuo atveju, jei jame numatytos apsaugos priemonės nuo seksualinio priekabiavimo.

5. ŠALIŠKUMAS

Čia nekalbame apie pozityvių veiksmų naudingumą, jei tai yra priemonių klausimas. Šios priemonės turėtų išlikti laikinos, todėl jos nėra skirtos panaikinti atotrūkio tarp režisierių moterų ir režisierių vyrų galimybių ateityje. Tačiau svarbu aptarti, kas galėtų pakenkti jų veiksmingumui.

- Pirmoji klaida būtų **pozityvių veiksmų politikos įgyvendinimas biurokratiu būdu**, atimant iš jų politinę dimensiją „ir sumenkinant juos iki poreikių ar spragų, atsirandančių dėl administracinių sprendimų, kurie bus sutelkti į išteklių paskirstymo klausimą“¹³. Apskritai ši klaida kyla iš egzistuojančios įtampos tarp noro nepasirodyti instituciniu požiūriu „sukarintam“ ir kolektyvinės viešųjų institucijų atsakomybės sukurti tam tikrą lygių galimybių lygmenį.
- Antroji klaida būtų **pagrįsti pozityvių veiksmų priemonės, iškeliant moterų išgyvenamą patirtį ir ignoruojant jų skirtumus**. Egzistuoja daug veiksmų (socialinė klasė, etninė priklausomybė, negalia, religija, seksualinė orientacija ir kt.), dėl kurių kai kurių moterų kelias bus sudėtingesnis. Antirasistinis kolektyvas „Piment“ apgailestauja, kad įvairovės terminas vartojamas būtent dėl jo „įtraukiančios“ charakteristikos: „dėl tokio įvairovės „neapibrėžimo“, kuris šiaip jau turėtų būti platus ir įtraukiantis, nutinka taip, kad pagrindinės šios politikos naudos gavėjos yra baltosios moterys“¹⁴.
- Trečioji klaida būtų **imtis konkrečių pavienių priemonių**. Iš tiesų svarbiau derinti informavimo politiką su mokymu apie stereotipus, moterų skatinimu užimti pareigas, neatitinkančias patriarchalinės visuomenės įsivaizdavimo (ypač atsakomybės požiūriu), nei įgyvendinti privalomą pozityvių veiksmų politiką (pvz., kvotas). Iš tiesų, „prieš pradėdant kalbėti apie įvairovę, būtina sukurti tokią aplinką, kuri būtų pasirengusi ją priimti“¹⁵.
- Galiausiai, paskutinė klaida būtų **manyti, kad moterų režisierių atėjimas bus „naudingas“ ar „pravartus“ kinematografinei kūrybai**. Christine Delphy nurodo, kad „moterys turi būti traktuojamos kaip lygiavertės vyrams, iš kurių nereikalaujama būti feministais, ir turėti galimybę patekti į šias pareigas be didesnių reikalavimų, nes

¹³ Ištrauka iš *Diversity mainstreaming : dépasser les approches technocratiques et d'addition des inégalités*, Judith Squires, L'Harmattan, Cahiers du Genre, 2008/1 n° 44, 73–94 p.

¹⁴ Ištrauka iš Collectif Piment, *Le dérangeur – petit lexique en voie de décolonisation*, éditions hors D'atteinte, 2020, p. 66

¹⁵ Ibid p. 68

tai yra klasikinė diskriminacijos forma: esą jos privalo „nusipelnyti“ to, ką kiti gauna automatiškai“¹⁶.

D – APIBENDRINAMOJI LENTELĖ

Apibendrinamoji lentelė: Priemonių ir politikos krypčių tipai

PRIEMONIŲ RŪŠYS			PAVYZDŽIAI
Ketinimai	Tikslų deklaravimas		
	Rekomendacijos		
	Chartijos		
Horizontalioji politika	Lyčių aspekto integravimas		Duomenų, susijusių su lytimi, rengimas / įtraukimo kriterijai skirstant finansavimą
Konkreči politika	Pozityvūs veiksmai	Reguliavimo politika	Kvotos / projektų prioritetų nustatymas
		Skatinimo politika	Parama / mentorystė / premijos / vaikų priežiūros paslaugos
	Sąmoningumas Matomumas Informuotumas		Specialus prizas moterims režisierėms / „lyčių lygybės“ skilties Centro interneto svetainėje sukūrimas
	Kova su smurtu		Prevencinės kampanijos / mokymai / priekabiavimo referento įvedimas filmavimo aikštelėse

E – EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYČIŲ LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ TRANSLIAVIMO SRITYJE

1. EUROPOS KOMISIJOS ĮSIPAREIGOJIMAS UŽTIKRINTI LYGYBĘ IR ĮVAIROVĘ AUDIOVIZUALINĖJE PRAMONĖJE

¹⁶ Ištrauka iš *Classer dominer, qui sont les autres ?*, DELPHY Christine, La fabrique éditions 2008, p. 63

Europos Komisija yra tvirtai įsipareigojusi siekti lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje

Jau daugiau nei 30 metų programos „Kūrybiška Europa“ MEDIA¹⁷ skyrius padeda pradėti ir skleisti europinio mastelio ir tarptautinio potencialo projektus už nacionalinių ir Europos sienų. Jos finansavimo priemonėmis remiami audiovizualiniai kūriniai, įskaitant filmus, televizijos serialus, dokumentinius filmus, videožaidimus ir įtraukiantį turinį, taip pat kino teatrai, festivaliai, užsakomųjų vaizdo programų paslaugos ir pramonės rinkos. Ji taip pat padeda skatinti Europos talentus per rengimo programas, prisideda prie naujų auditorijų pritraukimo ir kino edukacijos.

Atsižvelgdama į tai, Komisija nuo 2018 m. įgyvendina visuotinę strategiją, kuria siekiama užtikrinti moterų vietą šiame sektoriuje ir pagerinti paritetą.

- Todėl pirmiausia reikėjo surinkti statistinius duomenis, finansuojant Europos audiovizualinės observatorijos tyrimus šia tema, taip pat gauti duomenis apie moterų, kurios naudojasi įvairiomis MEDIA programomis, dalį, kad būtų galima susidaryti tikslią padėties apžvalgą. Antrasis etapas – palaikyti dialogą su sektoriaus profesinių organizacijų atstovais, siekiant patikslinti poreikius ir koordinuoti bendrus veiksmus.
- Naujosios programos MEDIA 2021–2027 pradžia žymi svarbų posūkį – visose MEDIA paramos schemose pradėtas taikyti įvairovės kriterijus, t. y. veikimas visoje vertės grandinėje. Dabar projektų rėmėjai privalo deklaruoti savo įvairovės strategijas (nesvarbu, ar jos susijusios su jų projektais, ar su įmone), o tai leidžia jiems vertinimo komitete gauti nuo 0 iki 5 balų, priklausomai nuo dedamų pastangų.
- 2021 m. Komisija, bendradarbiaudama su „Collectif 50/50“, taip pat pradėjo informuotumo didinimo kampaniją „CharactHer“. Joje buvo rodomi Europos moterų, dirbančių įvairiose sektoriaus profesijose, portretai. Pagrindiniai tikslai buvo kovoti su stereotipais ir kartu populiarinti mažai žinomas profesijas, taip pat skatinti jaunas moteris siekti karjeros tradiciškai „vyriškomis“ laikomose profesijose. Kampanija buvo plataus masto, ypač daug dėmesio buvo skiriama jaunimui, o jos metu buvo bendradarbiaujama su kino mokyklomis visoje Europoje.

2. ĮVAIROVĖS IR ĮTRAUKTIES ŽEMĖLAPIO SUDARYMAS

Mūsų partneris EFAD kartu su „Eurimages“ surinko duomenis apie lyčių įvairovės skatinimo priemones Europos mastu visose šių dviejų institucijų šalyse narėse. Šiame

¹⁷ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fr/news/gender-balance-diversity-and-inclusiveness-media-and-audiovisual-sectors>

žemėlapyje pateikta informacija daugiausia skirta kino finansavimo priemonėms, festivaliams ir asociacijoms. Žemėlapyje daugiausia dėmesio skiriama dabartinėms priemonėms, kuriomis skatinama įvairovė ir įtrauktis kino ir audiovizualiniame sektoriuose, siekiant pabrėžti, kad šiose srityse reikia imtis platesnio masto veiksmų. Šis įvairovės ir įtraukties žemėlapis reguliariai atnaujinamas ir yra prieinamas [čia](#).

II – EUROPOS ŠALIŲ KOVOS SU LYČIŲ NELYGYBE KINE POLITIKA

A – METODOLOGIJA

1. KOKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – LABORATORIJA

Toliau pateiktą klausimų sąrašą išsiuntėme šioms 37 šalims¹⁸: Albanija, Vokietija, Austrija, Belgija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Bulgarija, Kipras, Kroatija, Danija, Ispanija, Estija, Prancūzija, Graikija, Vengrija, Suomija, Graikija, Vengrija, Airija, Islandija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Makedonija, Malta, Juodkalnija, Norvegija, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Čekija, Rumunija, Jungtinė Karalystė, Serbija, Slovakija, Slovėnija, Švedija, Šveicarija, Ukraina. Mums atsakė 36 šalys. Albanijos atveju rėmėmės ankstesnių metų atsakymais ir ieškojome papildomos informacijos šalies institucijų interneto svetainėse.

Šiais metais nusprendėme nesikreipti į Rusiją, kuri šiame tyrime nedalyvauja.

2023 m. įvairiems institutams pateikėme šiuos klausimus:

1. Stebėjimas – Ar pastaraisiais metais pastebėjote kokių nors priemonių, kurių ėmėsi jūsų institucija, veiksmingumo pokyčių?
2. Taikomos politikos priemonės – apie kiekvieną priemonės rūšį (ketinimų deklaracija; horizontalusis „lyčių aspekto integravimo“ požiūris; pozityvūs veiksmai; skatinimo politika; sąmoningumo, matomumo, informavimo politika; kovos su visų formų smurtu politika) pateikėme du klausimus:
 - a. Ar nuo praėjusių metų jūsų kino institutas įgyvendino arba planuoja įgyvendinti tokio pobūdžio priemonę?
 - b. Jei taip, gal galėtumėte nurodyti aptartus veiksmus ir jų įgyvendinimo datą?

¹⁸ Iš viso buvo kreiptasi į 38 nacionalinius fondus, iš kurių 37 atsakė.

2. KIEKYBINĖS DALIES METODOLOGIJA – EAO

Kiekvienos šalies pastraipos viršuje pateiktos procentinės dalys yra svertinė moterų režisuotų vaidybinių filmų dalis 2018–2022 m. Šiuos duomenis pateikė mūsų partnerė EAO. Europos vidurkis šiuo laikotarpiu yra 23 %.

- Kiekybinė analizė atliekama remiantis Europos audiovizualinės observatorijos duomenų bazės LUMIERE duomenimis, kurioje iš įvairių šaltinių, įskaitant nacionalines kino agentūras ir statistikos tarnybas, kaupiami duomenys apie metinį kino teatruose rodomų filmų lankomumą.
- Į tyrimo imtį įtraukti 2016–2020 m. sukurti Europos vaidybiniai filmai, kurie tuo pačiu laikotarpiu buvo rodomi Europos kino teatruose. Į duomenų rinkinį įtraukti tik tie filmai, kurių bent vieną komercinį rodymą kino teatruose buvo galima stebėti vienoje iš Europos rinkų, įtrauktų į LUMIERE duomenų bazę. Atkreipkite dėmesį, kad metinis konkrečioje šalyje sukurtų filmų skaičius, nurodytas LUMIERE duomenų bazėje, gali skirtis nuo oficialių gamybos duomenų, nes į duomenų bazę įtraukiami tik komerciškai išleisti filmai. Laiko eilutėse kaip rodiklis pasirinkti ne išleidimo metai, o gamybos metai.
- Analizuojami tik ilgojo metražo filmai, neįtraukiant trumpojo metražo filmų kompiliacijų ir renginiuose rodomų kino filmų. Analizėje animaciniai vaidybiniai filmai nagrinėjami atskirai nuo vaidybinių filmų.
- Kiekvieno režisieriaus ir scenarijaus autoriaus lytį nustatė ir pažymėjo Europos audiovizualinė observatorija.
- Vidutinė vienam filmui tenkanti moterų dalis apskaičiuojama pagal bendrą profesionalų, dalyvavusių kuriant kiekvieną vaidybinių filmą, skaičių.

Šiame pirmą kartą taip pat pateikiame 2018–2022 m. laikotarpiu kiekvienoje šalyje sukurtų vaidybinių filmų skaičių. Pažymėtina, kad šie skaičiai nebūtinai atitinka oficialius kiekvienos šalies gamybos statistinius duomenis, bet yra susiję su tyrimui naudota imtimi, gauta iš OAS LUMIERE duomenų bazės.

B – ĮGYVENDINTŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ SĄRAŠAS PAGAL ŠALĮ

ALBANIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų, kiek % Albanijos filmų režisavo moterys

Šiais metais Albanijos nacionalinis kinematografijos centras (ANCC) neatsakė į mūsų užklausas, todėl gali trūkti tam tikros informacijos: šioje pastraipoje apibendrinami ankstesnių metų centro atsakymai ir šių metų informacija, kurią galima rasti jų interneto svetainėje.

Europos politikos priemonių taikymas

Albanijos nacionalinis kinematografijos centras (ANCC) finansuoja maždaug 30 filmų per metus. Dėl tokios mažos kinematografijos pramonės sudėtinga skelbti adekvačią statistiką. Centro prezidentas patikslino, kad šiuo metu rengiamas duomenų rinkinys, kuris apims kino ir televizijos statistiką. Tačiau tai – nelengva užduotis, nes iki šiol Albanijoje tokios ataskaitos niekada nebuvo nei rengiamos, nei remiamos.

Kaip vyriausybė institucija, ANCC paiso tiek **Albanijos vyriausybės politikos** lyčių lygybės klausimais, tiek **europinių iniciatyvų**. ANCC centras taip pat taiko **EURIMAGES taisyklę**, pagal kurią iš dviejų projektų, gavusių iš vertinimo komisijos vienodą balų skaičių, ANCC finansavimą automatiškai gaus moters, o ne vyro projektas

Vidinis informuotumas, bet jokių institucinių priemonių

Mūsų kalbintas asmuo sakė, kad „80 % ANCC darbuotojų yra moterys ir kad lyčių lygybės klausimas centrui yra pareiga ir nuolatinis tikslas, taikomas visoje kasdienėje veikloje“. Tačiau ANCC mano, jog lyčių lygybė Albanijos kino pramonei nėra iššūkis, nes, pasak jų, filmuose dirbančių profesionalų komandos lyties atžvilgiu yra subalansuotos.

AUSTRIJA

Moteryų režisuotų filmų dalis procentais: 34 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 149

Lyčių lygybę integruojanti politika

Austrijos kino institutas (AFI) yra įsipareigojęs vykdyti tarpsektorinę lyčių lygybės integravimo į visą savo veiklą politiką, vadinamą „**lyčių aspekto integravimu**“¹⁹, ypač finansavimo procese, kai sudarant biudžetą atsižvelgiama į lyčių aspektą.

¹⁹ Institutas į visus savo sprendimus įtraukia lyčių aspektą.

Nuo 2019 m. AFI sprendimų priėmimo komitetas, vadinamas stebėtojų taryba, **pasiekė paritetą tarp savo valdybos narių.**

Premija, duodanti vaisių

2018 m. AFI užsakė Vienos universiteto Sociologijos katedros **2012–2016 m. atliktą tyrimą**, kurio tikslas – susipažinti su kino aplinka ir jos keblumais siekiant pagerinti moterų padėtį. Remdamasis šios ataskaitos išvadomis, Austrijos institutas įsteigė **lyčių lygybės skatinimo priemonę – 30 000 eurų** vertės dotaciją naujiems projektams, **kurią sąlygoja balų sistema**, susijusi su moterų dalyvavimu pagrindinėse pareigose. 2022 m. 12 projektų pasinaudojo „Gender Incentive“ paskata, kiekvienas iš jų paskatino papildomą 30 000 € finansavimą naujiems projektams, o 13 naujų projektų pasinaudojo lėšomis, kurios anksčiau buvo gautos „Gender Incentive“ paskatos dėka ir kurias prodiuseriai reinvestavo į šių 13 filmų kūrimą. Meninės ir ekonominės sėkmės atveju ši priemonė taip pat yra lydiama 10 % priemoka, kuria 2019 m. pasinaudojo du filmai, 2020 m. – penki, 2021 m. – keturi, 2022 m. – nė vienas, o 2023 m. – penki.

Siekiant atidžiau pažvelgti į kūrinių turinį, 2021 m. rudenį buvo išleista antroji ataskaita apie **lyčių aspektą** Austrijos kine²⁰. Šioje ataskaitoje apžvelgiami finansavimo statistiniai duomenys, pramonės duomenys ir kiekybiniai ekranų duomenys. Taigi, kalbant **apie finansavimą**, „kuo daugiau pinigų, tuo mažiau moterų“. Skaičiai gerėja, tačiau labai lėtai: 2017–2019 m. jie vis dar sudaro tik 25 % viso finansavimo biudžeto. **Pramonės srityje** galingesniuose departamentuose (gamybos, režisūros ir scenarijaus rašymo) vis dar dominuoja vyrai. **Tačiau devyniuose iš dešimties departamentų, kuriems taikoma lyčių lygybės skatinimo priemonė, tyrime nustatyta, kad moterų padėtis pastebimai pagerėjo.**: moterų prodiuserių yra dvigubai daugiau nei dotacijos skyrimo pradžioje, t. y. 7,2 taško moterų režisierių ir 6 taškai moterų scenariščių. Galiausiai moterų režisierių daugiau yra karjeros pradžioje: moterų kuriami filmai sudarė 35 % visų debiutinių filmų, o tarp pripažintų režisierių filmų jų dalis sumažėjo iki 25 %. **Kokybinė tyrimo dalis rodo**, kad filmai, kuriuos prodiusuoja, režisuoja ir scenarijus rašo daugiausia moterys, „pateikia išsamesnį visuomenės paveikslą“. Nuo 2012 iki 2019 m. moterų kurtuose filmuose pagrindinius vaidmenis atlieka 57 % moterų, palyginti su 44 % vyrų kurtų filmų. Bechdel testą išlaiko tik 50 % vyrų kuriamų filmų, o moterų kuriamų filmų – 84 %. Galiausiai, moterų kurtuose filmuose ekrane matoma didesnė įvairovė, o nė vienas vyrų kurtas filmas nėra apibūdinamas kaip „įtraukiantis“.

Galiausiai AFI teigia, kad remia lyčių lygybę tarptautinėse organizacijose per EURIMAGES **darbo grupę**, kuriai pirmininkauja ir kurios nariai priėmė 2021–23 m. lyčių lygybės strategiją.

Naujo veiksmų plano, pagrįsto mišriomis kvotomis, įvedimas

Nuo 2021 m., siekiant padidinti moterų kino kūrėjų dalį, instituto gairėse įvesta **kvotų sistema**, kuria siekiama **iki 2024 m. palaipsniui pereiti prie vienodo finansavimo paskirstymo**. Tai mišrios kvotos, kurios yra **privalomos, bet lanksčios**: jei per 6 mėnesius

²⁰ <https://filminstitut.at/institut/gender/gender-report>

nepasiekiamas užsibrėžtas tikslas, nuobaudų nėra: skyrius tiesiog turi pranešti apie situaciją Priežiūros valdybai, kuri kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia situaciją atskirai. Instituto tikslas buvo pasiekti, kad 2021 ir 2022 m. moterų projektams būtų skiriama ne mažiau kaip 35 % lėšų. 2023 m. šis tikslas bus 40 %, o 2024 m. – 50 %. Sprendimas dėl finansavimo pirmiausia grindžiamas projekto kokybinio turinio (meninio ir komercinio) vertinimu. Antrajame atrankos etape Komisija atsižvelgia į lyčių lygybę pasiūlytose projektų grupėse (lyčių biudžeto sudarymas). Atrinkusi projektą, Komisija užtikrina, kad lėšos per atitinkamą stebėjimo laikotarpį būtų kuo tolygiau paskirstytos komandoje dalyvaujantiems vyrams ir moterims. Iki 2024 m. turėtų būti pasiekta lyčių lygybė – vyrų ir moterų santykis turėtų sudaryti 50 % visų skiriamų lėšų, su priimtina 5 % svyravimo riba.

Pasak mūsų kontaktinio asmens, šis veiksmų planas pradeda duoti vaisių: 2021 m., pirmaisiais „Lyčių lygybės biudžeto sudarymo“ įgyvendinimo metais, AFI tikslai buvo pasiekti. 2022 m. pagal AFI finansavimo gaires moterų dalis trijose finansavimo srityse pasiekė tikslinę 35 % vertę: kaip skelbiama AFI metinėse ataskaitose, moterų dalis sudaro 41 % scenarijų rengimo finansavimo (50 % 2021 m.), 44 % projektų rengimo finansavimo (38 % 2021 m.) ir 39 % gamybos finansavimo (38 % 2021 m.).

Tiksliniai ir ilgalaikiai veiksmai

AFI savo finansines priemones papildė įvairiais veiksmais, kuriais siekiama skatinti moterų vaidmenį kino pramonėje. Šios iniciatyvos kasmet atnaujinamos ir baigiamos įgyvendinti, taip parodant, kad AFI aktyviai vykdo ilgalaikį lyčių aspekto integravimo darbą.

Šios iniciatyvos apima:

- Scenarijų konkurso „**Jeigu ji tai mato, ji tuo gali tapti**“ organizavimas, kuriame vaizduojami moterų personažai, prieštaraujantys lyčių stereotipams. Septintasis konkursas, kurio tema – įvairovė, vyko tarp 2022 ir 2023 m.
- Savo interneto svetainėje kas mėnesį skelbia AFI finansuojamus interviu su moterimis režisierėmis;
- Darbo vietų paskirstymo skatinimas siekiant pagerinti darbo sąlygas žmonėms, turintiems vaikų. Tai reiškia, kad užduotys paskirstomos keliems žmonėms, kad būtų galima individualiai sutrumpinti darbo laiką;
- Nuo 2022 m. vaikų priežiūros išlaidos atitinka AFI finansavimo reikalavimus;
- Etikos kodekso įtraukimas²¹ į AFI ir instituto finansinę paramą gaunančių filmų filmavimo komandų sutartis. Šiame kodekse apibrėžiamos taisyklės, kurių reikia laikytis nediskriminavimo, kovos su visų formų smurtu ir budrumo šiais klausimais atžvilgiu;
- Sukurta mokymo programa „Tandem“, skirta moterims, pirmą kartą pradedančioms eiti skyriaus vadovo pareigas: „jaunesniąją“ skyriaus vadovę moko jos pasirinkta „vyresnioji“ skyriaus vadovė, kuriai mokama už patirtį, kurią ji suteikia savo kolegai.

2023 m. AFI parengs:

- Trečiąją ataskaitą apie lyčių aspektą Austrijos kine,
- antrą tyrimą apie rasizmą Austrijos kine,

²¹ <https://filminstitut.at/code-of-ethics>

- ketvirtą kartą rengs „ProPro“ – prodiuserių programą moterims, vieną savaitę truncančią moterų prodiuserių mentorystės programą, kuria siekiama skatinti ir stiprinti moterų padėtį kino pramonėje.

BELGIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 27 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 230

Belgijoje yra du nacionaliniai fondai: Valonijos ir Briuselio federacijos kino ir audiovizualinis centras (**Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de la Fédération Wallonie-Bruxelles**) prancūzakalbių pusėje ir Flamidų audiovizualinis fondas (**Vlaams Audiovisueel Fonds**) flamandų pusėje.

Prancūzakalbių pusėje – priemonės, skirtos paritetui projektų finansavime pasiekti

2020 m. matėme, kad Briuselio Valonijos federacijos kino ir audiovizualinio meno centras (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de la Fédération Wallonie Bruxelles, CCA) iškėlė sau uždavinį siekti, kad daugiau moterų teiktų projektus. Šiam tikslui pasiekti:

- Nuo 2016 m. **CCA teikia pirmenybę moterų sukurtiems filmams** (už vienodą paraiškos kokybę). Šiomet mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad CCA lygybės tikslus įtraukia į visuotinę įvairovės paiešką, t. y. nuo 2023 m. pirmenybė bus teikiama paraiškoms, kurios „atskleidžia didžiausią įvairovę“.
- Nuo 2019 m. centras užtikrina **filmų atrankos komiteto paritetą**. 2023 m. visose CCA vidaus žiuri (komitetuose, projektų konkursuose ir atrankos komisijose) bus užtikrintas vienodas atstovavimas;
- 2022 m. **visi CCA veiksmai ir jų poveikis biudžetui** (neutralus, teigiamas ar neigiamas) **analizuojami lyčių aspektu**. Šiuos duomenis renka specialus padalinys. Tačiau prieigą prie šių duomenų turi tik minėtas padalinys, todėl mūsų kontaktinis asmuo negalėjo jais su mumis pasidalyti.

Diskriminacijos kiekybinis įvertinimas ir kvalifikavimas siekiant didinti informuotumą

CCA siekia didinti plačiosios visuomenės ir šio sektoriaus specialistų informuotumą įvairiomis formomis:

- Metinė statistinė stebėsena: šioje ataskaitoje analizuojama Kino komisijai pateiktų ir jos atrinktų paraiškų raida pagal lytį. Jau kelerius metus ji apibendrinama „Bilan du Centre du Cinéma“;
- **Universitetinių studijų skelbimas²²**:
 - o 2020 m. ir 2022 m. Centras finansavo dvi universitetines studijas, kuriose analizuojami 2018–2020 m. „Magritte du cinéma“ atrinkti filmai. Režisierė Sarah Sepulchre nustatė keletą išvadų: **ekrane vaizduojamų personažų**

²² Susipažinkite su CCA įvairovės tyrimais čia: <https://audiovisuel.cfwb.be/ressources/publications/etudes/>

lygybė pasiekta, tačiau ji toli gražu nepasiekta iš kūrybinių komandų pusės (dviejų trečdalių tirtų filmų scenarijus rašė ir juos režisavo tik vyrai). Be to, **personažai nėra labai mišrūs**: tik antraeiliai veikėjai yra daugiabinio profilio, o pagrindiniai veikėjai dažniausiai yra baltaodžiai, darbingi ir heteroseksualūs.

- o 2023 m. CCA bendradarbiavo atliekant ir finansavo pastarųjų 10 metų Prancūzijos ir Belgijos kinematografijos sektorių tyrimą. Šį tyrimą, kurį įgyvendino asociacija „Elles Font des Films“²³ ir tyrėja Sarah Sepulchre, sudaro 2 dalys: išsami lyčių statistika ir Valonijos-Briuselio federacijoje sukurtuose vaidybinuose ir dokumentiniuose filmuose perteikiamų reprezentacijų analizė. Duomenys buvo pateikti 2023 m. birželio mėn.²⁴
- 2021 m. surengta **diena, skirta didinti informuotumą apie lyčių stereotipus ir įvairovę rašant, režisuojant ir skaitant scenarijus**. Visą dieną rengiami seminarai ir plenariniai posėdžiai scenaristams ir režisieriams, gavusiems centro finansavimą;
- Organizuojamos konferencijos lyčių lygybės klausimais, kurių įrašus galima rasti **CCA interneto svetainėje** ²⁵;
- 2022 m. rudenį pradėti rengti **mokymo kursai filmavimo aikštelėse dirbančioms filmavimo komandoms, skirti kovai su seksistiniu ir seksualiniu smurtu**. Šių kursų tikslas – užkirsti kelią seksistiniam ir seksualiniam smurtui audiovizualiniame sektoriuje, konkrečiai – filmavimo aikštelėse, ir suteikti pagrindą imtis veiksmų prieš seksistinį ir seksualinį smurtą. Šiuose mokymuose, kurie nėra privalomi, daugiausia dalyvauja prodiuseriai, sektoriaus profesionalai ir asmenys, norintys tapti priekabiavimo referentais. 2022 m. buvo apmokyti 289 asmenys, o 2023 m. kursai bus pakartoti, kad pasiektų kuo daugiau sektoriaus profesionalų.

Vis labiau įtraukiančios priemonės

CCA yra Belgijos kino kūrėjų lyčių įvairovės skatinimo iniciatyvos partnerė nuo 2020 m. Briuselio tarptautinio kino festivalio (BRIFF) metu pagal PiTCH iniciatyvą filmų autoriai susisiečia su potencialiais partneriais (prodiuseriais, transliuotojais, pardavėjais, platintojais ir t. t.), galinčiais dalyvauti jų pilnametražio vaidybinio filmo projekto pristatyme.

Įgyvendindama **2021 m. priimtą įvairovės planą**, CCA nori spręsti lyčių klausimą, jį išplėsdama ir įtraukdama įvairovę.²⁶ Šiame plane visų pirma numatyta:

- Nuo 2022 m. antrojo ketvirčio į paraiškas paramai plėtrai ir gamybai gauti įtraukti **įvairovės lapą**, kuriuo siekiama paraginti „projektų vadovus apmąstyti įvairovę ir

²³ <http://ellesfontdesfilms.be/#manifeste>

²⁴

[https://www.cinefemme.be/news/juin-2023-devant-et-derriere-la-camera-elles-font-des-films-etude-des.html#:~:text=Elles%20sont%20C3%A0%20la%20t%C3%AAt%C3%A9,CCA%20\(70%20films%20analys%C3%A9s\)](https://www.cinefemme.be/news/juin-2023-devant-et-derriere-la-camera-elles-font-des-films-etude-des.html#:~:text=Elles%20sont%20C3%A0%20la%20t%C3%AAt%C3%A9,CCA%20(70%20films%20analys%C3%A9s))

²⁵

<https://audiovisuel.cfwb.be/actualite/news/replay-conference-representation-de-la-decolonisation-et-du-racisme-a-lecran/>

²⁶ <https://audiovisuel.cfwb.be/diversite/>

įtrauktį prieš kamerą ir už jos ribų, taip pat priemones, kurių reikia norint pasiekti labiau visuomenei atstovaujančią auditoriją“;

- Organizuoti **konsultacijas pilnametražių vaidybinių filmų scenarijų rašymo stipendijų laimėtojams**: visi laimėtojai gali gauti individualią informavimo sesiją atstovavimo tema. Šia sesija, kuri nėra privaloma, siekiama didinti informuotumą tų, kurie kurs ateities kiną.

Šie 2022 m. pradėti veiksmai bus tęsiami 2023 m.

Pagal šią įvairovės skatinimo sistemą CCA kartu su kitais devyniais fondais dalyvauja projekte „New Dawn“.²⁷

Galiausiai, CCA teikia finansinę paramą šio sektoriaus neprofesionalams, norintiems mokytis kino pramonės srityje. Ši stipendija skirta nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms arba mažumų bendruomenėms priklausantiems asmenims ir ją bus galima gauti nuo 2023 m. liepos mėn.

Flamandų pusėje Vlaams Audiovisueel Fonds rengia plataus užmojo įtraukties veiksmų planą.

2020 m. Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) paskelbė **pirmąjį lyčių lygybės ir įtraukties veiksmų plano etapą**. Nuo tada visas metinės ataskaitos skyrius yra skirtas lyčių klausimams. Finansavimo komisijų atrankos komitetas sudaro vienodas skaičius vyrų ir moterų, didelis dėmesys skiriamas narių kultūrinei ir etninei įvairovei. Šis dėmesys atsispindi pasirenkant talentų ugdymo srities trenerius ir seminarų vadovus, taip pat VAF meistriškumo kursų ir konferencijų komisijas bei pranešėjus.

Toliau renkama kuo daugiau duomenų apie lytį

Nuo 2015 m. Flamandų fondas **renka duomenis** apie visų asmenų, dalyvaujančių teikiant paraišką dotacijai gauti, lytį ir amžių. Fondas yra įsipareigojęs perduoti šiuos duomenis **išorės mokslinių tyrimų institutams**, kad būtų remiami flamandų kino tyrimai. Centras surengs plataus masto kampaniją, kurios metu atnaujins visų kontaktinių asmenų asmeninę informaciją savo vidinėje duomenų bazėje. Kartu su šia kampanija jie susies neprivalomą bazinį matavimą, susijusį su įtraukimu ir komunikacija. Iš pradžių siekiama gauti kuo tikroviškesnį pareiškėjų demografinės sudėties ir interesų sričių vaizdą. Tai leis Centrai patobulinti savo politiką abiem temomis. Apie šios kampanijos laiką ir metodą Centras praneš vėliau.

2022 m. VAF mums pranešė, kad Centras norėtų pradėti (arba pavesti universitetui) vykdyti mokslinių tyrimų projektą apie žmones, užimančius vadovaujančias pareigas audiovizualinėje pramonėje, siekiant ištirti tipinius prodiuserių, programuotojų, platintojų,

²⁷ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite „New Dawn“ svetainėje <https://newdawn.film/>

pirkimo vadybininkų ir kt. profilius. Tačiau mūsų kontaktinis asmuo pasakė, kad iki šiol projektas dar nepradėtas įgyvendinti.

Informuotumo apie šias problemas didinimas

Siekdamas didinti informuotumą šiais klausimais, Flandrijos fondas įgyvendina priemones, skirtas kino profesionalams, ir priemones, skirtas plačiajai visuomenei:

- 2021 m. kartu organizuoti pusės dienos renginį, skirtą informuotumui apie visų formų smurtą didinti. Renginio metu vyko mokymai apie intymių scenų filmavimą, o treneris dalijosi patarimais ir geriausia praktika;
- Siekiant didinti informuotumą apie būtinybę kovoti su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu, asmens, į kurį galima kreiptis priekabiavimo atveju, vardas ir pavardė gali būti nurodyti paraiškoje Centro finansavimui gauti;
- 2022 m. atnaujinta VAF svetainė, į kurią įterptas **įtraukčiai skirtas puslapis**²⁸. Šiame puslapyje nuolat atnaujinami patarimai, priemonės, informacija, tyrimai, naudingi telefonai, kuriais galima kreiptis į transgresyvaus elgesio aukas ar liudininkus, ir kt. Fondas parengs komunikacijos planą, kuriuo bus siekiama užtikrinti, kad svetainės turinys būtų reguliariai atnaujinamas ir viešinamas. Svetainėje pateikiami patarimai.

Moteryų kino srityje skatinimo politikos kūrimas

2020 m. fondas pradėjo įgyvendinti paskatų programą moterims kino srityje. Gavęs labai teigiamų atsiliepimų apie šią priemonę, VAF ketina nuo 2023 m. padidinti konkrečių veiksmų skaičių:

- 2022 m. spalį VAF įvedė impulso dotaciją lyčių lygybės srityje. Šia dotacija VAF skatina prodiuserius daugiau dirbti su talentingomis moterimis. Prodiuseris, kuris baigęs projektą, remdamasis objektyviais kriterijais, gali įrodyti, kad moterims buvo suteiktos galimybės, galės automatiškai gauti paramą iš impulso dotacijos kitam projektui. Ši parama gali siekti nuo 5 000 iki 25 000 eurų, priklausomai nuo remiamo filmo tipo ir trukmės;
- 2023 m. VAF sukūrė mokymo ir įgalinimo programą „Leiderschap en Eigenheid in Film“ (LEF). Šioje programoje gali dalyvauti moterys prodiuserės, režisierės ir nebinariniai asmenys. Programą sudaro keletas modulių tokiomis temomis kaip įtraukioji lyderystė, bendravimo įgūdžiai ir tinklų kūrimas. Tikslas – remti ir spartinti diskriminaciją patiriančių žmonių karjerą šiame sektoriuje, suteikiant jiems galimybę naudotis praktinėmis priemonėmis. VAF programos dalyviams siūlo vaikų priežiūros paslaugas.

Vis dažniau taikoma sąveikinė politika

2022 m. VAF pradėjo įgyvendinti **visuotinį įtraukties veiksmų planą** ir pranešė apie jo tikslus bei rengiamus veiksmus. VAF siekia, kad šie skatinimo veiksmai apimtų visus diskriminuojamus asmenis, ir fondas jau dabar įgyvendina tam tikras su tuo susijusias priemones:

²⁸ <https://www.vaf.be/voor-de-sector/inclusie>

- Dalyvavimas 2022 m. paskelbtame kvietime teikti projektus dėl **vaidybinių mini serialų kūrimo**, kur įtraukus požiūris yra svarbus projektų atrankos vertinimo kriterijus;
- Nuo 2022 m. pradžios filmų, žiniasklaidos ar vaizdo žaidimų dotacijų pareiškėjai į paraišką turi pridėti „įtraukimo“ skyrių. Į šį skirsnį daugiausia atsižvelgiama atrenkant projektus. Tuomet atrinktų vaizdo žaidimų kūrėjai, įgyvendindami įtraukimo procesą, gauna **asmenines ekspertų konsultacijas**;
- Nuo 2022 m. gegužės VAF yra **tarptautinio fondo „New dawn“**, kuris aiškiai orientuojasi į įtrauktį, dalis.²⁹;
- VAF organizavo mokymus apie nesąmoningus stereotipus savo darbuotojams, direktorių valdybai ir atrankos komitetų nariams. Šiuose mokymuose lyčių klausimas nagrinėjamas per sąveikinę prizmę ir jie bus pakartoti 2024 m.

BOSNIJA IR HERCEGOVINA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 14 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 14

Bosnija ir Hercegovina yra EFAD narė nuo 2022 m., o nuo šių metų ją įtraukėme į savo tyrimą apie moterų režisierių vietą Europoje.

Nėra priemonių ir statistinių duomenų

Sarajevo kinematografijos fondas nepranešė mums apie jokiais taikomas ar planuojamas lyčių lygybės skatinimo priemones. Mūsų kontaktinis asmuo mums pasakė, kad jie renka duomenis apie finansuojamuose filmuose pagrindines pareigas užimančių asmenų lytį, tačiau šiuo metu šie statistiniai duomenys neanalizuojami ir neskelbiami. Šiuo metu fondas turi ką tik sudarytą laikinąją valdybą, o mūsų kontaktinis asmuo mano, kad priemonių įgyvendinimo tema galėtų būti svarstoma 2024 m.

Mažas kasmet sukuriamų filmų skaičius iš dalies paaiškina didelius moterų režisierių filmų dalies svyravimus skirtingais laikotarpiais: 2013–2017 m. moterų režisierių filmų dalis vidutiniškai sudarė 31 %, o 2018–2022 m. – 14 %. Be to, nors Bosnijoje ir Hercegovinoje moterų režisierių sukurtų filmų dalis toli gražu nesiekia Europos vidurkio, kitose Europos audiovizualinės observatorijos tiriamose profesijose moterų dalis yra artima Europos vidurkiui. Per 2018–2022 m. laikotarpį moterų prodiuserių yra 31 % (Europos vidurkis – 32

²⁹ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite „New Dawn“ svetainėje. <https://newdawn.film/>

%), moterų operatorių – 10 % (Europos vidurkis – 10 %) ir moterų montažo režisierių – 10 % (Europos vidurkis – 11 %).

Mūsų pašnekovas sako, kad, jo nuomone, turėtų būti įsteigtas Europos fondas, kuris remtų lyčių lygybės programas šalyse, kuriose kino centrai dėl labai riboto biudžeto negali patys jų vykdyti. Taip pat reikėtų sukurti kino centro narių sąmoningumo didinimo programą.

BULGARIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 14 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 89

Nėra priemonių ir statistinių duomenų

Šiais metais Bulgarijos nacionalinis kino centras (CNC) mums vėl pranešė, kad **nerinko duomenų apie lytį**. Centras nepranešė mums apie jokiais priemones, taikomas siekiant skatinti lygias galimybes.

Mūsų kontaktinis asmuo Bulgarijos CNC informavo mus apie interneto svetainę, kurią koordinuoja Sofijos miestas, bendradarbiaujant su Kultūros institutu ir Bulgarijos užsienio reikalų ministerija. **Šioje interneto svetainėje pristatoma moterų vieta Bulgarijos kine** ir supažindinama su maždaug 30 režisierių moterų. Pateikiama šiek tiek statistikos: sužinome, kad 2005–2017 m. moterys režisierės sudarė 17,90 % Bulgarijos CNC pateiktų dotacijų prašymų. Tuo pačiu laikotarpiu 16,5 % Centro bendrai finansuotų filmų režisavo moterys. Tačiau ši interneto svetainė nėra prijungta prie Bulgarijos CNC ir nėra nuorodos iš vienos svetainės į kitą.

Šiais metais Bulgarijos CNC užsakė mokslininkui atlikti lyčių lygybės tyrimą, kurio rezultatai buvo pristatyti 2023 m. kovo mėn. Sofijos tarptautinio kino festivalio renginyje „Sofia Meetings“. Tai – pramonės specialistų apklausa apie lyčių lygybę pramonėje ir priemones, kurias jie norėtų įgyvendinti pramonėje, kad būtų skatinama lygybė. Tarp apklaustųjų pažymime šiuos dalykus:

- 77 % moterų ir 32 % vyrų pastebi diskriminaciją kino pramonėje;
- 71 % moterų ir 27 % vyrų mano, kad dėl tėvystės tapo sunkiau siekti profesinės sėkmės;
- Populiariausia priemonė tarp moterų, skatinanti jas pradėti dirbti kino industrijoje, yra sėkmingų kino kūrėjų pristatymas kino mokyklose (64 % moterų);
- Populiariausia priemonė, skirta remti moteris kino pramonėje, yra paramos pirmiesiems ir antriesiems filmams didinimas (66 % moterų);
- Tik 21 % moterų ir nė vienas vyras nemano, kad nacionalinės finansavimo kvotos galėtų padėti moterų kino kūrėjų karjerai.

KROATIJA

Moteryų režisuotų filmų dalis procentais: 20 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 68

Kroatija parengia pagrindą būsimiems veiksams

Kroatijos audiovizualinis centras (HAVC) mums pranešė, kad planuoja įtraukti lyčių lygybę į nacionalinę programą, kurioje apibrėžti centro prioritetai ateinantiems ketveriems metams. Tai aukšto lygio politinis dokumentas, kuriame pateikiamos metinės pažangos ataskaitos ir geros naujienos lyčių lygybei Kroatijos audiovizualiniame sektoriuje. Ši programa yra baigiamajame priėmimo etape ir turėjo būti priimta. Dėl administracinių nesklandumų mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad jos priėmimas buvo atidėtas ir dabar ji bus priimta šių metų pabaigoje arba net 2024 m. pradžioje.

Be to, HAVC įsteigė neoficialią **darbo grupę**, kuri sprendžia su smurtu dėl lyties susijusias problemas. Tikimasi, kad ši grupė, kurią daugiausia sudaro Kroatijos kino sektoriuje dirbančios moterys, netrukus išplės savo sudėtį, kad būtų užtikrinta didesnė lyčių pusiausvyra. Tikimasi, kad ji pateiks konkrečių rekomendacijų, įskaitant vieno anoniminio kontaktinio centro, į kurį būtų galima kreiptis ir pranešti apie prievartinį elgesį, sukūrimą, taip pat konsultacijų ir seminarų visoms profesinėms organizacijoms teikimą. Vis dėlto, praėjus metams nuo grupės sudarymo, ji dar nepateikė jokių rekomendacijų, tačiau pradėjo plėtoti partnerystę su atitinkamomis NVO ir Dramos menų akademija.

HAVC taip pat atkreipia dėmesį į **lyčių pusiausvyrą atrenkant valdybos narius ir patarėjus meno klausimais**: kai pasiekama lygybė, centras pastebi geresnę sprendimų priėmimo dinamiką ir didesnę nuomonių įvairovę. Iš keturiolikos patarėjų šešios yra moterys.³⁰ Mūsų pašnekovas pasakojo, kad HAVC skatina savo patarėjus vertinant projektus ypač atkreipti dėmesį į įvairovę plačiaja prasme (atsižvelgti į nagrinėjamų temų įvairovę, režisierių paritetą, gamyboje dalyvaujančių žmonių amžiaus ir išsilavinimo įvairovę ir t. t.). Galiausiai, 2022 m. į HAVC generalinio direktoriaus pavaduotojo pareigas priėmus moterį, centro vadovų komandą dabar sudaro vienodas vyrų ir moterų skaičius.

Duomenų rinkimas pagal lytį ir finansiniai padariniai

2022 m. Kroatijos centras mums pranešė, kad užsakė **lyčių pusiausvyros tyrimą**, kuris bus atskaitos taškas visiems būsimiems veiksams ir statistiniams duomenims.

2023 m. HAVC rengia **formą**, kurią turi užpildyti Centro finansuojamų vaidybinių filmų prodiuseriai, prieš gaudami trečiąją Centro išmoką. Prodiuseriai turės išvardyti įvairius filmo komandos narius, nurodydami kiekvieno įvairias pareigas užimančio asmens lytį. Taip

³⁰ Mūsų pašnekovas pasakojo, kad pagrindinis sunkumas samdant meno konsultantus yra teisinis draudimas prašyti finansinės paramos filmui, kai jie atlieka savo pareigas, dėl galimo interesų konflikto. Kadangi daugelis kino pramonėje dirbančių žmonių turi konkrečius kino projektus ir nori kreiptis dėl dotacijos, sunku rasti laisvų specialistų, kurie norėtų imtis šios užduoties. Ši problema aktuali visiems darbuotojams, tačiau atsižvelgiant į tai, kad Kroatijos kino sektoriuje statistiškai dominuoja vyrai, centrui sunkiau rasti laisvų meno konsultančių moterų.

siekiama gauti išsamius statistinius duomenis apie lyčių disbalansą įvairiose kino profesijose remiamuose filmuose.

Pirmųjų skatinamųjų priemonių įvedimas

Mūsų kontaktinis asmuo informavo, kad siekdamas skatinti moterų kino kūrėjų matomumą, Centras kasmet kovo mėnesį finansuoja ir organizuoja renginius, skirtus atkreipti dėmesį į moterų kino kūrėjų darbą.

2022 m. Centras taikė pirmąsias skatinamąsias priemones lyčių lygybės tema:

- viena vertus, išlaidos, susijusios su komandų **vaikų priežiūros paslaugų** teikimu, dabar yra tinkamos finansuoti teikiant paraišką finansinei paramai projektui gauti;
- antra, HAVC finansavo Ponta Lopud kino festivalį, kuriame daugiausia dėmesio buvo **skiriama kino pramonėje dirbančioms moterims, ypač „operatorėms“** iš Kroatijos ir Pietryčių Europos, buvo rengiami teoriniai ir praktiniai seminarai.

KIPRAS

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių procentinę dalį Kipre.

Lyčių statistikos stebėjimas

Kultūros ministerija renka duomenis apie lytį, kad galėtų nuodugniai susipažinti su lyčių pasiskirstymu galios pozicijose ir konkrečiais Kipro kino pramonės poreikiais, siekiant užtikrinti didesnę įtrauktį. Iki 2022 m. ministerijos finansuojamuose filmuose:

- 17 % filmų režisierė arba bendraautorė buvo moteris,
- 26 % filmavimuose dirbančių žmonių yra moterys,
- 25 % postprodukcijos vadovų yra moterys,
- 50 % pagrindinių ir 41 % antraeilių veikėjų yra moterys.

Kalbėdamas apie statistiką, mūsų pašnekovas pabrėžė, kad svarbu nepamiršti, jog Kipro kino pramonė yra nedidelė, todėl statistiniai duomenys kiekvienais metais yra labai nepastovūs. Ministerija mus informavo, kad labai rimtai žiūri į lyčių klausimus ir aktyviai dirba, kad Kipro kino pramonė taptų įtraukesnė ir labiau subalansuota lyčių atžvilgiu.

Pirmieji žingsniai įgyvendinant priemones?

Ministerija teigia, kad aktyviai ieško **įvairių būdų, kaip skatinti lyčių lygybę**, kad pasivytų pagrindinius Europos finansavimo fondus. Ypač daug dėmesio skiriama prie ministerijos veikiančiam atrankos komitetui: šį komitetą sudaro 6 moterys ir 3 vyrai. Tai vienintelis viešas komitetas, įgaliojtas atrinkti kino projektus, kurie gaus finansinę paramą.

Nuo to laiko ministerija paskelbė pirmąsias ketinimų deklaracijas dėl pariteto skatinimo:

- Ji yra įsipareigojusi **skatinti moterų švietimą**;

- Dalyvaujama visos Europos ir tarptautiniuose renginiuose, ministerija ketina propaguoti Kipro kino kūrėjas moteris. Pavyzdžiui, įgyvendinant iniciatyvą „Producers on The Move“³¹, ministerija paskyrė prodiuserę ir režisierę Stelaną Kliris.

Pasak mūsų pašnekovo, Kipro kultūros ministerijos pavaduotojas planuoja artimiausiais metais įvesti:

- Finansavimo paraiškos formas, į kurias įtraukiamas neprivalomas klausimas apie tai, kaip kūrinys ketina skatinti lyčių lygybę, įvairovę ir įtrauktį tiek prieš kamerą, tiek už jos ribų;
- Kai atrankos komitetas mano, kad rengiamam projektui to reikia, lyčių lygybės ekspertas galės padėti ir patarti komandoms. Tuomet atitinkamas projektas turės įrodyti komitetui savo dalyvavimą ir pastangas lyčių klausimu, kad galėtų pereiti į kitą finansavimo etapą (gamybos finansavimą);
- Ministerija finansuos intymių scenų režisūros seminarą, kurį įgyvendins Kipro režisierių gildija.

Kipro festivaliai žino apie lygybę ir lyčių pusiausvyrą

Mūsų pašnekovas pasakojo, kad dauguma valstybės finansuojamų festivalių nuolat stengiasi **užtikrinti tam tikrą paritetą ir mišrumą** savo vidinėse komandose, taip pat atrinkamų filmų komandose, ypač Tarptautiniame Kipro trumpametražių filmų festivalyje, festivaliuose „Kipro kino dienos“ ir Lemesos tarptautiniame dokumentinių filmų festivalyje.

Organizuojamos konferencijos ir renginiai, skirti moterims režisierėms ir įtraukioms temoms pabrėžti. Pavyzdžiui, 2023 m. Lemesos tarptautinio dokumentinių filmų festivalio metu buvo surengtas apskritasis stalas „Ką pasakys kaimynai“, skirtas aptarti nepakankamą lesbiečių reprezentaciją Kipro kine. Tarptautinio festivalio „Kipro kino dienos“ metu vykusiame renginyje buvo atkreiptas dėmesys į režisierės Julie Bertuccelli kūrybą, ypač į jos, kaip moters kino kūrėjos, karjerą.

ČEKIJOS RESPUBLIKA

Motelių režisuotų filmų dalis procentais: 24 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 290

Statistinių priemonių įgyvendinimas

Nuo 2020 m. matome, kad Čekijos kino fondas (CFF) rengia **statistinius duomenis** apie finansuotus ir nefinansuotus filmus pagal atrankinės paramos schemą, kad galėtų apskaičiuoti projektų sėkmės rodiklį pagal režisieriaus lytį. Vienas fondo metinės ataskaitos „Faktai ir skaičiai“ skyrius skirtas lyčių statistikai pagrindinėse scenarijaus rašymo, režisūros ir gamybos pozicijose.

³¹ https://www.efp-online.com/en/project_networking/producers_on_the_move.php

Iš šių statistinių duomenų matyti, kad kiekybine prasme fondas visada finansuoja ir remia daugiau režisierių vyrų nei režisierių moterų filmų. Mūsų kontaktinis asmuo nurodo, kad tai visų pirma lemia didelis režisierių vyrų ir režisierių moterų pateiktų paraiškų skaičiaus skirtumas: 2021 ir 2022 m. moterys režisierės sudarė tik 25 % visų CFF pateiktų projektų. Tai yra padidėjimas, tačiau iki pariteto dar toli.

Kliūtys, trukdančios įgyvendinti integracinę politiką

Nors CFF valdyba, kurios nariai sprendžia dėl dotacijų skyrimo, pirmą kartą 2019 m. **išreiškė pritarimą idėjai dėl lygių galimybių pareiškėjams**, kurie patiria diskriminaciją (dėl lyties, rasinių mažumų ir t. t.), Čekija **nėra priėmusi jokios konkrečios politikos, skirtos moterims kino kūrejoms**.

Anot mūsų kontaktinio asmens iš CFF, tai pateisinama keliais aspektais:

- Čekijos teisės aktai neleidžia skirti premijų kandidatams pagal tapatybės kriterijus (pvz., priemokos moterims šiame sektoriuje). Todėl CFF negali įgyvendinti tokios politikos savo viduje;
- Be to, CFF yra įsišaknijusi nedidelėje kino pramonėje, todėl jos ištekliai yra riboti. Sukūrus specialią kategoriją, skirtą moterims režisierėms remti, sumažėtų kitos paramos sritys, kurios, pasak mūsų kontaktinių asmenų, ir taip yra nepakankamai finansuojamos;
- Galiausiai paminėtas ir sociokultūrinis barjeras – Čekijoje apskritai nepritariama visoms kvotų formoms kaip neteisingoms.

DANIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 29 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 182

Lyčių aspekto integravimas kaip veiksmų planas

Nuo 2016 m. gruodžio mėn. DFI pradėjo įgyvendinti veiksmų planą, kurio tikslas – pasiekti, kad dotacijų prašytų 50 % vyrų ir 50 % moterų. Siekdamas šio tikslo, institutas nusprendė įdiegti:

- **Lyčių aspekto integravimo politiką**, t. y. lyčių aspekto integravimas į visus instituto priimamus sprendimus, taip pat prioritetų teikimas finansuojant projektus, kurie kelia abejonių dėl lyčių stereotipų;
- Reguliarus **dialogo forumas**, į kurį susirenka pagrindinės Danijos moterų organizacijų specialistės ir kuriame aptariamos naujos iniciatyvos (pvz., kokybinė analizė, mentorystės programos, diagramos...);
- **Statistinė stebėsena** siekiant reguliariai rengti ir skelbti lyčių lygybės duomenis.

Sąmoningumo didinimas visais lygmenimis

DFI taip pat vykdo savo darbuotojų ir komitetų narių, dalyvaujančių skirstant paramą ir finansavimą, **informuotumo didinimo politiką**, rengdama mokymus ir seminarus. Įgyvendindamas šią informuotumo didinimo politiką, Institutas **2018 m. paskelbė ataskaitą scenarijų autoriams**, kurioje patariama, kaip kovoti su lyčių stereotipais scenarijuose.

Nuo 2020 m., siekdamas didinti informuotumą ir skatinti kino profesionalus, DFI sukūrė naują dokumentą, kurį turi užpildyti visi paramos prašantys prodiuseriai. Dabar prodiuseriai turi pateikti:

- Techninės, kūrybinės ir aktorių komandos **sudėtis pagal lytį**;
- Komandų **atlyginimų pasiskirstymas** ir darbo užmokesčio skirtumo procentinė dalis;
- Kiekvieno aktoriaus **dialogų skaičius** pagal lytį.

2022 m. DFI dalyvavo renginyje, skirtame **smurto dėl lyties ir seksualinio smurto** audiovizualiniame sektoriuje prevencijai ir kovai su juo. Šiame renginyje, pavadintame „Linija smėlyje“, dalyvavo 13 kino, televizijos ir scenos menų organizacijų. Kartu jos parengė gairių, skirtų šio sektoriaus specialistams, sąrašą, įskaitant rekomendacijas aukoms. Dalyviai taip pat paragino sektoriaus specialistus atsispausdinti šias rekomendacijas ir iškabinti jas įvairiose darbo vietose (filmavimo aikštelėse, užkulisiuose, aktorių grimo vietose ir t. t.).

Išsamesnė lyčių statistika

DFI siekia, kad paraiškos dėl finansavimo būtų teikiamos vienodai. Iš tiesų DFI atidžiai stebi **lyčių statistiką** – kasmet skelbia lyčių aspekto Danijos kine tyrimą ir atnaujiną lyčių aspekto skiltį dokumente „Faktai ir skaičiai“, kuriame pateikiama Centro metinė apžvalga. Šių metų rezultatai yra tokie:

- 2022 m. **50 % pagrindinių vaidmenų** vaidybiniuose filmuose atliks moterys (2020 m. – 43 %, 2021 m. – 58 %);
- Moterų atstovių dalies pokyčiai PFI finansavimo komitetuose:
 - o „Kino komisaro“ programa orientuota į meninį kiną. 2020 m. remiamų projektų, kuriuos režisavo moterys, dalis sudarė 46 %, o 2021 m. pirmą kartą ji padidėjo iki 50 %. 2022 m., smarkiai sumažėjus moterų režisierių paraiškų daliai, šis rodiklis nukrito iki **23 %**.
 - o „Rinkos“ programoje daugiausia dėmesio skiriama populiariems filmams, galintiems sudominti plačią auditoriją. 2020 m. moterų režisierių projektai sudarė tik 14 % atrinktų projektų. 2021 m. jų skaičius išties išaugo: jos **sudarė 30 % remiamų projektų**. Tačiau 2022 m. **nebuvo paremtas nė vienas režisierių moterų projektas**.
 - o Įgyvendinant programą „Naujas Danijos ekranas“, pagal kurią skiriamos lėšos eksperimentinių vaidybinių filmų kūrimui ir gamybai, 2020 m. bus remiama 63 % moterų režisierių projektų, 2021 m. – 33 %, o 2022 m. – 60 %. Rašymo srityje moterų scenarišių projektai 2020 m. sudarė 56 %, 2021 m. – 0 %, o 2022 m. – 38 %.

Būsimos veiklos kryptys

Galiausiai Danijos institutas praneša, kad nuolat rengia naujas iniciatyvas lyčių lygybei didinti ir aktyviai dalyvauja kovoje su seksualiniu priekabiavimu kultūroje ir kine. DFI tikslas – būti tikru Danijos visuomenės atstovu lyčių lygybės ir įvairovės požiūriu. Pagrindinis jos uždavinys ateinančiais metais – padidinti moterų pateiktų paraiškų dėl finansavimo skaičių.

ESTIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 24 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 108

Pradinių priemonių įvedimo link?

Iki šiol Estijos kino institutas (EFI) mums teigė, kad jis kruopščiai užtikrina paritetą komitetuose, skirstančiuose institucinį finansavimą, tačiau neįvedė jokių konkrečių priemonių lyčių lygybei skatinti. Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo mums pranešė, kad pagal EFI plėtros planą institutas siekia 2024 m. paskelbti ketinimų deklaracijas dėl pariteto ir įvairovės. Institutas taip pat planuoja pirmą kartą paskelbti statistinius duomenis apie finansavimo paraiškas pagal lytį.

Siekdamas atkreipti dėmesį į moterų režisierių kūrybą, šiemet Institutas surengė retrospektyvą, skirtą vienos žymiausių šalies režisierių moterų Leidos Lius 100-osioms gimimo metinėms: suskaitmeninti filmai buvo rodomi visos šalies kino teatruose, taip pat internetu ir per televiziją.

Galiausiai 2024 m. institutas planuoja pradėti **įgyvendinti pirmąją skatinamąją politinę priemonę** – įsteigti stipendiją Estijos režisieriai moteriai.

SUOMIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 33 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 195

Ilgalaikis ir giliai įsišaknijęs įsipareigojimas

Ankstesniais metais įsitikinome, kad Suomijos kino fondas (FFF) yra tvirtai **įsipareigojęs** siekti lyčių lygybės. Suomijos fondas parengė dvi programas, kurias sudaro mokymo kursai, vadovai, statistiniai duomenys ir plati **komunikacija** įtraukties klausimais.

2020 m. FFF paskelbė **tyrimą apie užimtumą ir diskriminaciją kino pramonėje**, iš kurio matyti, kad daugelis moterų vis dar patiria lyčių diskriminaciją darbo vietoje ir joms ypač sunku įsidarbinti vadinamosiose techninėse profesijose.

Centras, bendradarbiaudamas su Suomijos organizacija „Women in Film & Television Finland“ ir pagrindinėmis viešosiomis finansavimo įstaigomis, rengia šio sektoriaus specialistams skirtą priemonę. Priemonė bus paskelbta rudenį ir apims įvairias temas: joje bus pateikta gerosios patirties pavyzdžių, pradedant egalitariniais įdarbinimo metodais ir atstovavimo klausimais, baigiant visų rūšių priekabiavimo prevencija ir privatumo koordinatorių naudojimu. 2021 m. FFF taip pat paskelbė intymių scenų filmavimo gaires, kuriose skatinama naudotis **intymumo koordinatoriaus** paslaugomis³².

...remiantis tiksliais statistiniais duomenimis

Savo metinėje ataskaitoje „Faktai ir skaičiai“³³, FFF dedikuoja vieną **skyrių lyčių lygybei** projektų finansavimo srityje. Ten nurodoma, kad 2022 m. FFF finansuojamų moterų režisierių filmų dalis sudarys 37,5 %, t. y. 6,5 punkto mažiau nei 2021 m. Mūsų pašnekovas pabrėžė, kad skyriuose, kuriuose vyrų ir moterų paraiškų santykis yra artimas 50 %, instituto skiriamas finansavimas yra paritetinis. Labai aiškus pavyzdys – scenarijų rašymo paramos paraiškų skyrius: 2010 m. 30 % paraiškų pateikė moterys ir jos sudarė 30 % paremtų projektų; 2021 m. 42 % paraiškų pateikė moterys ir jos sudarė 50,6 % iš FFF finansuojamų projektų.

Vis labiau įtraukiančios priemonės

FFF yra patenkinta savo dabartine politika, kuri duoda labai gerų rezultatų, ir ketina tęsti savo veiklą. Mūsų kontaktinis asmuo taip pat pasakė, kad bet kokia nauja politika greičiausiai bus skirta platesnio masto **įtraukčiai ir įvairovei**. Iš tiesų FFF pereina nuo pariteto prie labiau įtraukiančios strategijos, kuri skirta visų kino pramonėje nepakankamai atstovaujamų grupių poreikiams tenkinti. Tai apima **išsamių duomenų apie atstovavimą už kadro ir prieš kamerą rinkimą, bendradarbiavimą su organizacijomis ir programomis**, remiančiomis imigrantus ir neįgaliuosius pramonėje, **ir straipsnių apie įvairovę publikavimą**³⁴.

Atsižvelgdama į tai, FFF taip pat dalyvauja 2022 m. gegužės mėn. pradėtame **projekte „New Dawn“**. Projektas „New Dawn“ – tai tarptautinis kino gamybos fondas, vienijantis dešimt kino fondų, tarp jų devynis Europos, norinčių skatinti įtraukesnę kino aplinką ir taip sudaryti sąlygas tikrajai pasakojimų įvairovei.

PRANCŪZIJA

³² <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2021/09/Laheisyyskoreografin-kanssa-tyoskentely-ENGL.pdf>

³³ <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2023/05/SES-Elokuvavuosi-FactsFigures-2022.pdf>

³⁴ <https://www.ses.fi/en/category/diversity-in-the-film-industry/>

Moteryų režisuotų filmų dalis procentais: 26 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 1512

Nacionalinis kino ir animacinių filmų centras (CNC) paskelbė, kad 2019 m. sustiprino savo įsipareigojimą siekti lygybės ir per antrąją „**Assises pour la parité, l'égalité et la diversité**“ (Konferencija apie paritetą, lygybę ir įvairovę), **organizuojamą kartu su „Collectif 50/50“**³⁵. Nuo to laiko Centras įgyvendino nemažai priemonių ir politikos krypčių, skirtų moterų vietai kino industrijoje palaikyti, ir ėmėsi aktyvių veiksmų, pradedant pariteto priemokos įvedimu ir baigiant pagalbos suteikimu ir įsipareigojimų kovoti su seksistiniu ir seksualiniu smurtu bei užkirsti jam kelią laikymusi.

Dėl šių tvirtų įsipareigojimų užtikrinti paritetą ir lyčių lygybę, 2021 m. CNC buvo suteiktas **dvigubas AFNOR sertifikavimo ženklas „Įvairovė ir lygybė“**. Tai ženklas, patvirtinantis veiksmingą ir savanorišką Centro įsipareigojimą skatinti įvairovę ir profesinę lygybę užkertant kelią diskriminacijai.

Vidinis įsipareigojimas siekti pariteto ir festivalių stipendijų teikimo sąlygos

CNC yra įsipareigojusi užtikrinti paritetą įvairiais lygmenimis:

- CNC viduje yra įsipareigojęs užtikrinti **paritetinį pirmininkavimą ir narystę visose savo komisijose**. 2020 m. pabaigoje 51 % iš 52 CNC finansavimo komitetų sudarė moterys;
- Regionų **sprendimų priėmimo organų** atžvilgiu: pagal su regionais pasirašytus susitarimus CNC dabar sistemingai įtraukia lyčių lygybei skirtą skyrių. Derybose dėl 2020–2022 m. susitarimų numatyta, kad komitetuose, atrenkančiuose regionų remiamus filmus, **bus užtikrinta paritetinė lygybė**, o ypatingą dėmesį prašoma skirti moterims priešais kamerą ir už kadro;
- **Dėl festivalių ir mokyklų žiuri**: nuo 2019 m. CNC skatina laikytis paritetinių žiuri narių skaičiaus reikalavimų. CNC taip pat užtikrina, kad valstybinių kino mokyklų „La Fémis“ ir „Louis Lumière“ klasėse būtų vienodas moterų ir vyrų skaičius.

„Pariteto priemokos“ įgyvendinimas

2019 m. CNC įvedė paritetinę priemoką kaip automatinių dotacijų dalį. Ši premija, sukurta bendradarbiaujant su organizacija „Collectif 50/50“ skiriama meninių filmų filmavimo grupėms, kurių pagrindinėse vadovaujančiose pareigose dirba ne mažiau moterų nei vyrų. Tikslas – skatinti moterų įdarbinimą pagrindinėse kino gamybos pareigose, **skiriant 15 % premiją reikalavimus atitinkantiems filmams**.

2019 m. šia priemoka pasinaudojo 1/4 CNC remiamų filmų, o 2020 ir 2021 m. – 1/3 finansuojamų filmų, o tai įrodo, kad ši priemonė yra ypač skatinamojo pobūdžio.

2022 m. pabaigoje CNC atliko keletą šios premijos patikslinimų:

- Moterų kompozitorių pozicija įtraukta į pariteto priemokos apskaičiavimo skalę;

35

https://www.cnc.fr/professionnels/actualites/le-cnc-renforce-son-engagement-pour-la-parite-legalite-et-la-diversite-dans-le-cinema-et-laudiovisuel-francais_1083680

- Į apskaičiavimo skalę dabar įtraukiamos ir garso įrašų kūrimo pareigybės (garso režisieriaus ir operatoriaus);
- Sąvoka „prodiuseris“ pridedama prie sąvokos „teisinis atstovas“, siekiant atspindėti prodiuserio, kuris atstovauja gamybos įmonei, rengia projektus ir ieško finansavimo, vaidmenį;
- Sukurtos dvi atskiros animacijos sektoriaus skalės: viena – 2D, kita – 3D.

Dėmesys pariteto priemokai

2021 m. ir 2022 m. šia priemoka pasinaudojo **trečdalis filmų, kuriems buvo skirta CNC parama** (31,3 % 2021 m. ir 33,7 % 2022 m.). Šie skaičiai laikui bėgant didėja: **2020 m. ši premija buvo skirta 1/4 filmų, o 2019 m. – 1/5 filmų**. Ši tendencija rodo, kad ši priemonė yra ypač patraukli.

2022 m. komandų, dirbančių su vaidybiniais filmais, paritetas bus vidutiniškai didesnis (35,6 % vaidybinių filmų, kuriems gali būti skiriama pariteto premija) nei komandų, dirbančių su dokumentiniais filmais (28,6 % dokumentinių filmų, kuriems gali būti skiriama pariteto premija) ir animaciniais filmais (16,7 % animacinių filmų, kuriems gali būti skiriama pariteto premija).

Daugumą filmų, kuriems skiriama premija, režisuoja arba kartu su jais režisuoja moterys (2022 m. – 77 %).

Vidutinė 2022 m. filmų, kuriems gali būti skiriama pariteto priemoka, kaina yra 3,14 mln. eurų, t. y. šiek tiek mažesnė nei vidutinė prancūzų inicijuoto filmo kaina (4,40 mln. eurų), tačiau gerokai didesnė nei 2021 m. (2021 m. – 2,83 mln. eurų).

Informuotumo didinimas populiarinant paveldą

Vaizdinės edukacijos programų dėka, kasmet 2045-iuose kino teatruose apsilanko 15 % Prancūzijoje besimokančių moksleivių ir studentų. Visą mokyklinių programų katalogą (mokyklų, koledžų, vidurinių mokyklų ir mokinių kino teatruose) sudaro 300 filmų. **2018–2019 m.**, 15 filmų, t. y. mažiau nei 5 % pristatytų filmų režisavo moterys. 2021 m. CNC nustatė tikslą iki 2024 m. visuose kataloguose paskelbti 50 filmų. CNC pradėjo didinti moterų režisierių filmų skaičių – dabar jie sudaro 19 % visų rodomų filmų. Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad CNC ketina ir toliau pabrėžti moterų režisierių filmų svarbą mokyklų programose.

Be to, 2020–2021 m. ir 2021–2022 m. CNC atliko didelį darbą, **susijusį su lyčių lygybe švietimo išteklių turinyje**. Kiekvieno filmo atveju CNC svarsto, ar tikslinga spręsti lygybės klausimą. **Šią temą plėtoja 80 % mokomųjų dokumentų**, o beveik 50 % mokomųjų filmų svarstomas pariteto klausimas.

CNC ne tik moko moksleivius, bet ir propaguoja moterų darbą kine, pasitelkdamas kino paveldą, ypač daug dėmesio skirdamas filmų restauravimui ir skaitmeninimui. 2022 m. prie šimto CNC restauruotų moterų režisierių filmų bus pridėti 5 moterų režisuoti filmai.

Galiausiai, siekdamas toliau didinti matomumą, CNC teikia finansinę paramą asociacijoms, skatinančioms lyčių lygybę, pavyzdžiui, Kretėjaus tarptautiniam moterų filmų festivaliui, Simone de Beauvoir centrui, „Femmes & Cinéma“, „Les Femmes s'Animent“, „Pour les Femmes Dans les Médias“, „Collectif 50/50“, „Women in Games“ ir „Lab Femmes de Cinéma“.

Tarpyvyriausbinė kovos su stereotipais chartija

Mūsų kontaktų duomenimis, kova su stereotipais dabar yra artimiausias CNC projektas. Moterų ir vyrų lygybės, įvairovės ir lygių galimybių bei Kultūros ministerijų iniciatyva CNC dalyvavo kuriant ir **išplatinant chartiją „10 kultūros ir kūrybinių industrijų įsipareigojimų lygybės labui“**. Ja, pristatyta 2021 m. per kartų lygybės forumą, siekiama kovoti su seksistinėmis reprezentacijomis ir dalyvauti seksualinio ir seksistinio smurto prevencijoje kultūros ir kūrybos sektoriuose. Jame gali dalyvauti bet kokio tipo organizacijos, viešosios, privačios ar pelno nesiekiančios, veikiančios kultūros industrijose. Jos struktūrą sudaro penki tikslai ir dešimt įsipareigojimų, įskaitant darbą renkant duomenis apie moterų lytį kino pramonėje. Nustatyta, kad šiame renginyje dalyvaus apie šimtas įmonių ir tarptautinių tinklų, o Europos ir užsienio reikalų ministerija taip pat sudarė 36 šalių, kuriose kultūros ir kūrybos pramonė yra prioritetinė sritis, ir kurioms taip pat skirtas chartijos projektas, sąrašą.

Aktyvi kova su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu

CNC įgyvendina įvairius veiksmus, skirtus kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu kino pramonėje:

- 2020 m. CNC prisijungė prie Kultūros ministerijos įsteigtos psichologinės ir teisinės karštosios linijos, skirtos kultūros darbuotojams, nukentėjusiems nuo smurto, priekabiavimo ar SGBV. Šį išklauskos skyrių, kurį administruoja „Audienz“, papildo speciali medicininė konsultacija „Bergère“ sveikatos centre;
- Kiekvienoje paraiškoje finansinei paramai CNC gauti pareiškėjas turi užpildyti **formą**, kurioje išsamiai nurodo priemones, kurių ėmėsi, kad įvykdytų savo teises prievoles, numatytas Darbo kodekse, susijusias **su seksualinio priekabiavimo prevencija ir kova su seksualiniu priekabiavimu**;
- 2021 m. sausio mėn. CNC nustatė, kad jo **pagalba** teikiama su sąlyga, jog bus laikomasi konkrečių įpareigojimų (jų turi laikytis pagalbos prašančios įmonės (gamybos, platinimo, pardavimo ir kt.), **susijusių su seksualinio priekabiavimo prevencija** ir nustatymu, įskaitant informacinės sistemos įdiegimą darbo vietoje, priekabiavimo referento paskyrimą struktūrose, kuriose dirba daugiau kaip 250 darbuotojų, ir išspėjimo ir išklauskos padalinio įsteigimą.
- Ši pagalba taip pat teikiama tik tuo atveju, jei įmonės teisinis vadovas baigia specialų mokymo kursą ir gauna sertifikatą. Jais siekiama padėti sektoriaus dalyviams užkirsti kelią netinkamam elgesiui visuose kūrinių gamybos ir platinimo etapuose (filmavimo aikštelėje, studijose, reklamos metu...). Mokymus CNC rengia

AVFT (Europos asociacija prieš smurtą prieš moteris darbe) – 1985 m. įkurta organizacija, kurios specializacija – kova su lyčių diskriminacija ir smurtu prieš moteris darbe. Iki šiol 2700 specialistų gavo pažymėjimą, patvirtinantį, kad jie baigė šiuos mokymus. Apie šią priemonę paskelbta 2019 m. per konferenciją „Assises du Collectif 5050“.

- Nuo 2023 m. sausio 1 d. šių mokymų baigimas bus būtina sąlyga norint gauti CNC subsidijas **kino teatrų operatoriams**. Iš viso šio tyrimo paskelbimo metu daugiau kaip 5200 specialistų, prodiuserių ir rodytojų buvo užsiregistravę į CNC mokymus arba juos jau buvo baigę.
- CNC paragino MAIF ir AREAS į visas filmavimo draudimo sutartis įtraukti **draudimo sąlygą, apimančią „priekabiavimo“ riziką**. Ši sąlyga, taikoma nuo 2021 m. liepos 1 d., yra nemokama ir taikoma visoms naujoms filmavimo draudimo sutartims, taip pat visoms galiojančioms filmavimo grupių ir vieno iš draudikų sutartims. Tai pavyzdinė kovos su priekabiavimu, užpuolimu ar smurtu dėl lyties priemonė, **pagal kurią padengiamos filmavimo sustabdymo išlaidos gavus skundą dėl priekabiavimo, užpuolimo ar smurto dėl lyties** 5 dienoms ir ne daugiau kaip 500 000 eurų. Taip siekiama suteikti galimybę aukoms kalbėti ir pranešti apie smurtą nebijant prarasti laiko ir pinigų gamybai. Iki 2022 m. gruodžio mėn. šia nuostata pasinaudojo 450 kūrinių. Iki šiol nebuvo pranešta apie jokių priekabiavimo atvejus, susijusių su šia priemone.

Vis daugiau statistinių duomenų, leidžiančių apibūdinti ir kiekybiškai įvertinti pramonės raidą

2014 m. CNC įdiegė lyčių lygybės stebėsenos rodiklius. Nuo 2023 m. visa atrankinė ir automatinė audiovizualinė parama taip pat priklausys nuo to, ar bus pateikti duomenys apie vyrų ir moterų, užimančių pagrindines pareigas kuriant kūrinį, skaičių. Tai leis CNC palengvinti tikslų lyčių lygybės duomenų rinkimą ir kartu didinti Centro paramos prašančių prodiuserių informuotumą.

Galiausiai, CNC Studijų, statistikos ir prognozavimo departamentas daugumoje savo leidinių toliau plėtoja lyčių rodiklius. Tyrimuose, santraukose ir apžvalgose lyčių rodikliai pateikiami taikant skirtingus požiūrius (įdarbinimas, gamyba, auditorija, vartojimas). Paskelbtos šios studijos:

- CNC 2022 ataskaita, į kurią įtrauktas skyrius, skirtas lyčių lygybės klausimams³⁶;
- Paritetas: CNC veiksmai ir 2022 m. peržiūra³⁷;
- Prancūzų inicijuoti moterų režisuoti filmai 2022 m.³⁸;

³⁶

<https://www.cnc.fr/documents/36995/153434/Bilan+2022+du+CNC.pdf/70f30016-66c4-bff1-229d-b855ebf4f295?t=1684241443764>

³⁷

https://www.cnc.fr/a-propos-du-cnc/etudes-et-rapports/bilans/parite--bilan-2022-des-engagements--du-cnc_1857285

³⁸

https://www.cnc.fr/professionnels/etudes-et-rapports/etudes-prospectives/les-films-dinitiative-francaise-realises-par-des-femmes-en-2022_1921904

- Lyčių lygybės observatorija | Pagrindiniai skaičiai³⁹;
- 2016–2020 m. remiami audiovizualiniai kūriniai, kuriuos režisavo ir parašė moterys⁴⁰.

VOKIETIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 32 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 822

Naujas ir ambicingas įstatymas nuo 2022 m.

Vokietijos federalinėje kino valdyboje (FFA) nuo 2022 m. sausio 1 d. **galioja naujas kino finansavimo įstatymas** – Kino finansavimo įstatymas (FFG). Jame numatyti trys pagrindiniai politikos pakeitimai, susiję su lyčių lygybe.

- **FFA generalinis direktorė arba viena iš jos pavaduotojų turi būti moteris.** Taip jau yra įprastai, tačiau svarbus politinis ženklas yra tai, kad ši praktika dabar įtvirtinta įstatymu (15 straipsnis).
- Lyčių lygybė privaloma **skiriant vykdomojo komiteto ir valdybos narius** (12 straipsnis).
- Naujajame Vokietijos įstatyme aiškiai atsižvelgiama į **įvairovės ir negalios** atvejus. Šiuo įstatymu direktorių valdybai suteikiama galimybė toliau dirbti su priemonėmis, kuriomis skatinama įvairovė ir įtrauktis pagal jos politinę kompetenciją. Šia prasme FFA planuoja surengti seminarą apie įvairovės supratimą Dotacijų komiteto nariams (FFG 2 straipsnis). Atsižvelgdama į tai, 2023 m. FFA pradėjo rengti **informuotumo didinimo seminarus** paramos skyrimo komisijų nariams ir jų darbuotojams.

Be to, FFG 2 straipsnyje apibrėžtos FFA misijos. Įgyvendindama šias misijas, FFA turi skatinti lyčių lygybę, įvairovę ir įtrauktį. Atsižvelgdama į tai, FFA gali finansiškai remti pramonės iniciatyvas, kuriomis siekiama šių tikslų, pavyzdžiui, **moterų kino kūrėjų mentorystės programos**. FFA organizacijos viduje planuoja rengti įvairovės supratimo seminarus, skirtus paramos skyrimo komitetų nariams, pavyzdžiui, remti juos finansiškai:

- **Mentorystės programos** kino kūrėjoms moterims;
- **Konferencijos** intymumo koordinatorių tema;
- **Tyrimai** šia tema;
- Nepakankamai atstovaujamos grupės skirtos įvairių sektoriaus darbo vietų **stebėjimo programos**;

39

https://www.cnc.fr/professionnels/etudes-et-rapports/etudes-prospectives/observatoire-de-legalite-femmes--hommes--chiffres-cles_1907308

40

https://www.cnc.fr/professionnels/etudes-et-rapports/synthese/synthese-n22--les-films-dinitiative-francaise-realises-par-des-femmes-en-2021_1709782

Šių veiksmų skaičius yra didelis, jais siekiama papildyti jau taikomas priemones: prisiminkime, kad **nuo 2018 m.** prodiuseriams leidžiama įtraukti vaikų priežiūros išlaidas į biudžetus, kuriems gali būti skiriama parama (nors iš tikrųjų šia priemone naudojamosi labai retai, 2023 m. ji vis dar bus taikoma).

Lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje tyrimų finansavimas

Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad FFA finansuoja įvairius tyrimus lyčių ir įvairovės temomis Vokietijos audiovizualinėje srityje. 2017 m. FFA užsakė **tyrimą apie lyčių pasiskirstymą švietimo sistemoje ir audiovizualinių sričių specialistus** Vokietijoje⁴¹. Pagrindinės jo išvados buvo tokios: Vokietijos audiovizualinėse srityse vyrų yra per daug, o lyčių stereotipai yra kliūtis moterims kai kuriose profesijose. Tyrime įvardijamos dvi pagrindinės kliūtys, trukdančios lyčių lygybei audiovizualiniuose sektoriuose: **stereotipais pagrįsti prietarai ir struktūriniai atskirties mechanizmai**. Siekiant reaguoti į pirmąją kliūtį, pačiame tyrime raginama identifikuoti ir atkreipti dėmesį į šiuos stereotipus, siekiant juos dekonstruoti. Norint sugriauti struktūrinės atskirties mechanizmus, reikėtų imtis konkretesnių veiksmų.

2022 m. FFA dalyvavo finansuojant tyrimą „**Matomumas ir įvairovė**“⁴². Pagrindinė išvada – **nors moterų personažų ekrane vis daugėja, jų įvairovė yra kur kas mažesnė nei jų kolegų vyrų**. Moterys nuolat vaizduojamos lieknos, jaunos ir romantiškai susijusios su vyrais, o vyrų veikėjai yra įvairesnių kūnų, įvairaus amžiaus ir ekrane labiau vertinami dėl savo darbo nei dėl šeiminės padėties. Šis skirtumas pastebimas ir už kadro, kur moterų režisierių ir scenarijų autorių yra mažiau nei vyrų. Šis tyrimas rodo, kad 90 % moterų režisuotų filmų išlaiko Bechdel testą ir juose kur kas daugiau moterų personažų.

Įvairiapusiškas ir vis labiau įtraukiantis informuotumo didinimas

Siekdama didinti informuotumą pariteto ir lyčių įvairovės klausimais, FFA įgyvendina įvairius veiksmus, pvz.:

- Kasmet išleidžiama **brošiūra**⁴³, kurioje visų pirma nurodomas paraiškų finansavimui gauti pasiskirstymas pagal lytį ir suteiktas finansavimas scenarijaus rašymo, režisūros ir gamybos srityse;
- **FFA interneto svetainėje sukurtas puslapis**, skirtas jau įgyvendintoms priemonėms, skirtoms lyčių lygybei ir įvairovei audiovizualiniame sektoriuje didinti⁴⁴. Jame pateikiami straipsniai, statistiniai duomenys, taip pat įvairūs renginiai, kuriuose dalyvauja FFA.
- Dalyvavimas **Dialogo forumuose prieš seksizmą** – ministerijų iniciatyva bendradarbiaujant su „EAF Berlin“. Tikslas buvo, viena vertus, skatinti keitimąsi žiniomis ir gerąja patirtimi siekiant užkirsti kelią seksizmui ir, kita vertus, skatinti teikti rekomendacijas dėl veiksmų kultūros, žiniasklaidos ir viešosios erdvės srityse.

⁴¹ <https://www.ffa.de/marktforschung-und-statistik-1.html?highlight=gender>

⁴²

https://www.ffa.de/aid=1365.html?newsdetail=20220208-937_frauen-auf-der-leinwand-jung-schlank-und-partnerin&highlight=frau

⁴³ <https://www.ffa.de/ffa-overview-1.html>

⁴⁴ <https://www.ffa.de/fokus-gender-1.html>

- FFA dalyvavimas nacionalinio (kartu su Vokietijos regioniniais kino fondais) ir Europos lygmens **darbo grupėse** (EFAD lyčių ir įtraukties darbo grupė), siekiant keistis informacija ir pasinaudoti gerąja patirtimi lyčių ir įvairovės srityje. Šiuo metu darbo grupė ieško sprendimų, kaip pagerinti darbo sąlygas ir kovoti su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu filmavimo aikštelėse.

Apibendrinant, FFA politika tampa vis labiau sąveikinė ir joje vis dažniau svarstomi įvairovės klausimai.

GRAIKIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 16 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 70

Graikijos kino centras žengia pirmuosius žingsnius

2020 m. Graikijos kino centras (GFC) mums sakė, kad nesiėmė jokių priemonių ir neskelbė jokių duomenų apie lyčių aspektą kino pramonėje. Viskas pasikeitė 2021 m., kai GFC ėmėsi kelių skirtingų priemonių ir pradėjo tirti bei **analizuoti statistinius duomenis**, susijusius su asmenų, prašančių instituto finansavimo, lytimi.

Pradinės priemonės paritetui sukurti

2021 m. GFC pristatė dvi programas su konkrečiomis nuostatomis dėl lyčių pusiausvyros politikos:

- Pirmą, nuo 2021 m. balandžio mėn. įsigaliojusi **Lokacijų paieškos rėmimo programa**, pagal kurią moterų buvimas pagrindiniuose padaliniuose yra kruopščiai vertinamas kaip vienas iš projektų vertinimo kriterijų;
- Antra, GFC remia jau finansuotus trumpametražių filmų projektus, skirdama **papildomą 3 000 EUR dotaciją**, jei bent aštuonias iš šių pareigybių užima moterys: režisieriaus, režisieriaus asistento, scenarijaus autoriaus, prodiuserio, gamybos vadovo, operatoriaus, operatoriaus asistento, scenografo, kostiumų dizainerio, garso režisieriaus, garso dizainerio, kompozitoriaus, montažo ir spalvų derinimo. 2022 m. 8 trumpametražiai filmai pateikė paraiškas ir gavo šią papildomą dotaciją.

Atidžiai stebimi pradiniai statistiniai duomenys

Mūsų kontaktinis asmuo atsiuntė praėjusių metų lyčių statistiką: nuo 2022 m. birželio mėn. iki 2023 m. birželio mėn. 36,50 % scenarijaus dotacijų paraiškų pateikė moterys, kurios sudarė 35,70 % režisierių paraiškų ir 47,20 % gamybos paraiškų. Šie skaičiai iš esmės panašūs į 2022 m. pateiktus duomenis, nors pastebimai padaugėjo moterų prodiuserių projektų (40 % paraiškų nuo 2021 m. birželio mėn. iki 2022 m. birželio mėn.). Šiuo metu Centras renka duomenis, suskirstytus pagal lytį, tačiau jie kol kas neįtraukti į metinę ataskaitą, skelbiamą jo interneto svetainėje.

VENGRIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 23 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 155

Vidaus disponavimo priemonės, bet ne politika

Vengrijos nacionalinis kino institutas (NFI) nerengia statistikos ir neturi veiksmų plano lyčių klausimais.

Vis dėlto instituto vidaus taisyklėse draudžiama diskriminacija ir priekabiavimas, o partneriai skatinami kelti seksualinio ar seksistinio smurto klausimus. 2020 m. institute kartu su etikos komitetu, kuris rūpinasi darbuotojais, klientais ir partneriais, sukurta ir perspėjimo sistema. Ši sistema leidžia žmonėms „konfidencialiai pranešti apie bet kokius rūpesčius, paprašyti patarimo ar pranešti apie pažeidimus“. Dėl kiekvieno pranešimo etikos komitetas pradeda nepriklausomą tyrimą. Ši sistema nėra specifinė seksistinio ir seksualinio smurto atvejams, tačiau apie juos galima pranešti šiuo būdu.

2021 m. mūsų kontaktinis asmuo taip pat pasakojo, kad NFI mokymo skyrius deda visas pastangas, ypač skirdamas dotacijas, kad atkreiptų dėmesį į moteris industrijoje. NFI mums taip pat sakė, kad rūpinasi, jog Instituto organizuojamose konferencijose ir diskusijų grupėse pranešėjų skaičius būtų paritetinis.

ISLANDIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 37 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 65

Vidinis darbas siekiant lyčių lygybės...

Islandijos kino centras (IFC) savo paraiškų teikimo sistemose ir vidaus vertinimo gairėse pabrėžia lyčių lygybės klausimus:

- Teikdami paraišką paramai gauti, pareiškėjai **turi nurodyti visų kūrybines pareigas einančių asmenų vardus, pavardes ir lytį**. Jei jų projektas bus paremtas, **norėdami gauti galutinę išmoką**, jie turi atsiųsti Centrai tikrąjį kūrybinės grupės narių pasiskirstymo pagal lytį sąrašą, kad paraiškų teikimo procese būtų išvengta nesąžiningumo. Tai leidžia kino profesionalams susidaryti aiškesnį vaizdą apie darbuotojų pasiskirstymą pagal lytį ir greičiau spręsti disbalanso problemas;

- Taikant vidaus procedūras, IFC konsultantams nurodoma atsižvelgti į **Bechdel-Wallace teste**⁴⁵ nurodytus kriterijus skaitant ir vertinant scenarijų paraiškas ir patikrinti, ar paraiškų kūrybinis turinys teikia pirmenybę daugialypiems moterų personažams;
- IFC kasmet seka statistinius duomenis apie dotacijų paraiškų ir remiamų projektų (scenarijaus rašymo, režisūros ir gamybos) **rezultatus pagal lytį** ir savo interneto svetainėje skelbia sėkmingų projektų skaičių pagal lytį⁴⁶.

...pirmiausia įgyvendinant naują kino politiką.

Šioje Švietimo, mokslo ir kultūros ministerijos politikoje⁴⁷ apibrėžtos IFC veiklos gairės iki 2030 m. Kalbant apie pariteto ir įtraukties temas, galima pažymėti, kad:

- IFC biudžetas bus padidintas, kad fondas paremtų daugiau projektų scenarijaus rašymo etape ir užtikrintų didesnę projektų įvairovę. Fondas sieks **remti šiuos projektus pariteto principu**;
- Bus stengiamasi **įvertinti moterų vaidmenį filmų kūrime**, ypač šviečiant moteris ir skatinant jas dirbti šiame sektoriuje;
- **Lyčių lygybės statistikos stebėseną**: reikėtų sukurti informacinę interneto svetainę arba informacinį stendą, kuriame būtų pateikiami sektoriaus statistiniai duomenys ir pagrindiniai veiklos rodikliai. Pavyzdžiui, statistiniai duomenys apie apyvartą, pajamas ir eksporto įplaukas turėtų būti suskirstyti pagal lytį ir reguliariai skelbiami bei atnaujinami.

Tačiau 2023 m., po to, kai praėjusiais metais pasikeitė vadovybė, mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad šios priemonės šiuo metu vertinamos ir dar neįgyvendintos, todėl šiuo metu esame ketinimų etape.

Be to, IFC pasiūlė ministerijai teisės aktą, pagal kurį būtų galima skirti 20 % didesnę subsidiją, jei bent vieną iš pagrindinių pareigų (scenarijaus, režisūros, gamybos) užima moteris. Šis pasiūlymas svarstomas ministerijoje, tačiau dar nepriimtas.

AIRIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 23 % (2018–2022 m. vidurkis)

⁴⁵ Kad filmas išlaikytų Bechdel-Wallace testą, jame turi būti du moteriški personažai, kurie kalbasi ne apie vyrą.. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/le-test-de-bechdel-wallace-cinema-label-feministe-1222203>

⁴⁶ <http://www.icelandicfilmcentre.is/facts-and-figures/gender-equality/>

⁴⁷ <http://www.icelandicfilmcentre.is/media/skjol/200826-Film-Policy-Iceland-English-version.pdf>

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 100

Veiksmų planas ir konkrečios iniciatyvos talentingoms moterims

2015 m. „Screen Ireland“ patvirtino šešių punktų planą, kuriuo siekiama paskatinti daugiau moterų teikti paraiškas finansavimui gauti:

- **Rinkti**, skelbti ir stebėti duomenis apie lyčių nelygybę;
- **Didinti gamybos įmonių ir industrijai atstovaujančių organizacijų informuotumą** apie lyčių nelygybę, bendradarbiauti su jomis rengiant mokymo iniciatyvas, atkreipiančias dėmesį į nesąmoningą šališkumą priimant kūrybinius sprendimus;
- **Apmokyti** kūrybines pareigas einančius asmenis įvairovės ir lygybės klausimais;
- Tęsti mokymo ir mentorystės iniciatyvas per „Screen Training Ireland“;
- Remti mokyklų ir aukštojo mokslo iniciatyvas, skatinančias lygybę Airijos kultūroje;
- Bendradarbiauti su projektus finansuojančiais partneriais, kad būtų skatinama lyčių lygybė ir įvairovė viešai finansuojamame filmų turinyje.

2021 m. mūsų pašnekovas iš „Screen Ireland“, siekdamas pagilinti šį veiksmų planą ir suteikti jam naują dimensiją, pasidalijo keliomis finansavimo iniciatyvomis, kurių ėmėsi jų institucija, kad paskatintų ir paremtų daugiau moterų paraiškų ir talentingų moterų:

- **POV⁴⁸, finansavimo ir apmokymo programa**, skirta išimtinai moteriškos lyties talentams;
- **Padidintas moterų vaidybinių filmų gamybos finansavimas⁴⁹**;
- Dėmesys moterų inicijuotų vaidybinių filmų kūrimui;
- **Skatinimas ir mainų programos**, orientuotos į talentingas moteris;
- „Screen Ireland“ direktorių valdyba paskyrė naują Lyčių lygybės ir įvairovės pakomitetą, kuris konsultuos su išorės institucijomis, kad būtų nustatyta nuolatinė politika ir gairės dėl paraiškų teikimo proceso ir finansavimo tvarkos. Šis pakomitetas taip pat bus atsakingas už jų įgyvendinimą ir vykdymą.

2022 m., siekdamas skatinti didesnę įvairovę ir lyčių lygybę kino pramonėje, „Screen Ireland“ dalyvauja visos Europos iniciatyvoje „New Dawn“⁵⁰.

Tęsiant ankstesnes priemones, 2021–2023 m. „Screen Ireland“ strateginiame plane kaip prioritetą numatytas kūrybinių talentų matomumo didinimas kino industrijoje. 2022 m. „Screen Ireland“ tvarumo plane konkrečiai numatyti veiksmai ir tikslai, kuriais siekiama spartinti lygias galimybes visiems ir skatinti įtraukią darbo vietos kultūrą. Įgyvendindama šį planą, „Screen Ireland“ parengs naują **įvairovės ir įtraukties** planą, įskaitant lyčių lygybės priemones, kad būtų remiamasi ankstesniame šešių punktų lyčių lygybės plane padaryta pažanga; **naujos iniciatyvos bus paskelbtos 2024 m.**

⁴⁸ https://www.screenireland.ie/images/uploads/general/POV_Guidelines_APPROVED.pdf

⁴⁹

<https://www.screenireland.ie/gender-and-diversity/ifb-gender-statistics/enhanced-production-funding-for-female-talent-other-funding-schemes/>

⁵⁰ Šalys, kurių viešieji fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Suomija (Suomijos kino fondas), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Liuksemburgo kino fondas), Norvegija (Norvegijos kino institutas), Nyderlandai (Nyderlandų kino fondas), Portugalija (Portugalijos kino ir audiovizualinis institutas) ir Švedija (Švedijos kino institutas). Visą informaciją rasite 27 puslapyje esančiame langelyje arba "New Dawn" svetainėje <https://newdawn.film/>

Naujos kovos su smurtu sektoriuje priemonės

Svarbi 2022 m. naujovė – du nemokami internetiniai mokymo kursai šio sektoriaus specialistams, kurie yra vyriausybės programos „Saugu kurti“ dalis. Šių mokymų temos:

- **Kova su patyčiomis ir priekabiavimu** meno ir kūrybos sektoriuose⁵¹;
- **Kova su nesąmoningais prietaisais**⁵².

Kasmetinė statistinių duomenų stebėseną

„Screen Ireland“ taip pat skelbia metinius statistinius duomenis apie paraiškas finansavimui gauti, įskaitant duomenis apie lytį⁵³. Kalbant apie duomenų pokyčius, „Screen Ireland“ taip pat paskelbė ataskaitą „Pasiskirstymas pagal lytį – 2015–2016 m. ir 2019 m. parengti projektai“, kurioje atkreipiamas dėmesys į 2015–2016 m. ir 2019 m. parengtų projektų pokyčius. Matyti, kad nuo 2015 m. iki 2019 m. moterų režisierių dalis sukurtuose projektuose padidėjo nuo 10 % iki 38 %. Moterų scenariščių dalis padidėjo nuo 27 % iki 43 %, o moterų prodiuserių – nuo 63 % iki 69 %.

2022 m. moterys kūrėjos užėmė bent vieną iš scenarijaus autoriaus ar režisieriaus pozicijų 50 % kūrimo finansavimo dotacijų ir 52 % gamybos finansavimo dotacijų. 2022 m. 45 % gamybos finansavimo dotacijų scenarištės buvo moterys, o 34 % gamybos finansavimo dotacijų – moterys režisierės. Nors lyčių lygybė kiekviename vaidmenyje dar nepasiekta, šie skaičiai nuosekliai gerėja – 2017 m. jų buvo atitinkamai 14 % ir 20 %

Plėtos finansavimas taip pat padidino moterų dalyvavimą kūrybiniuose vaidmenyse. 2022 m. 46 % finansavimo dotacijų buvo skirtos moterims scenarištėms, o 26 % – moterims režisierėms, palyginti su 34 % ir 20 % atitinkamai 2017 m.

ITALIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 15 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 1026

Įstatymas dėl palankesnių sąlygų moterims kine...

Nuo 2016 m. Italijoje priimtas naujas kino įstatymas. Juo siekiama reformuoti visą audiovizualiniam sektoriui teikiamos finansinės paramos sistemą. Į jo dekretus įtrauktos priemonės, skirtos moterų sukurtai produkcijai (kine, televizijoje, internete), visų pirma **taškų sistema**, pagal kurią vertinami projektai, kurių **kūrybinę grupę** sudaro daugiausia moterys, ypač jei prie jų dirba moteris režisierė. Nuo 2021 m. ši balų sistema išplėsta ir nebėra orientuota vien į kūrybinių komandų sudėtį, bet vertina ir **technines** komandas, kuriose daugiausia dirba moterys.

⁵¹ <https://www.screenireland.ie/courses/tackling-bullying-and-harassment-in-the-arts-and-creative-sectors>.

⁵² <https://www.screenireland.ie/courses/addressing-unconscious-bias-basic-awareness-for-the-arts-and-creative-sectors>

⁵³ <https://www.screenireland.ie/industry-insights/screenireland-data> (skyrius *Gender Statistics*)

... po kurio seka nepagerėjusi statistika

Įdiegus šią sistemą, Italijos kultūros ministerija pastebėjo, kad, palyginti su ankstesne sistema, padaugėjo paraiškų dėl paramos moterų režisierių filmams, tačiau moterų režisierių filmų dalis padidėjo tik nežymiai: 2019–2022 m. dokumentinio kino srityje moterų režisierių skaičius padidės nuo 17 % iki 25 %, o vaidybinių ilgametražių filmų srityje – nuo 11 % iki 13 %. Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad Italijos kultūros ministerija generuoja lyčių statistinius duomenis tik apie moterų režisierių dalį ir nerenka duomenų apie kitų kino profesijų atstovų pasiskirstymą pagal lytį.

Italijos kultūros ministerija 2016 m. **užsako šio įstatymo poveikio ataskaitą**⁵⁴, kuri kasmet atnaujinama. Šioje ataskaitoje stebima įmonių, kurios naudoja jų paramos programomis, direktorių ir atstovų lytis. 2021 m. mūsų kontaktinis asmuo mums sakė, kad ir toliau pastebi **lyčių disbalansą**, kuris tampa tuo ryškesnis, kuo labiau artėjama prie rinkos (ypač platinimo srityje). Mums taip pat buvo pranešta, kad įdiegta statistika vis dar yra griežtai binarinė: **nėra oficialių duomenų apie nebinarinius asmenis**, užimančius šias svarbias pareigas kino pramonėje.

Informuotumo apie lyčių klausimus didinimas

2021 m. buvo įgyvendinami įvairūs veiksmai, kuriais buvo siekiama didinti informuotumą lyčių klausimais:

- 2021 m. pradžioje ministerija paskelbė kvietimą teikti projektus smurto prieš moteris tema. Šis kvietimas teikti projektus yra vienintelis, kuriame buvo pasiektas paritetas tarp režisierių vyrų ir moterų;
- Kultūros ministerija įsteigė **Lyčių lygybės observatoriją**⁵⁵, kurios tikslas – didinti informuotumą apie lyčių lygybės klausimus visoje kultūros industrijoje, įvardijant gerąją praktiką, kurios reikia laikytis, arba skatinant specializuotus mokymus.

Vis dėlto 2023 m. mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad Kultūros ministerija, įgyvendindama įtraukimo priemones, vis dar nesivadovauja sąveikine prizme.

⁵⁴ <https://cinema.cultura.gov.it/comunicazione/eventi-e-pubblicazioni/valutazione-di-impatto/>

⁵⁵ <https://www.beniculturali.it/osservatorio-per-la-parita-di-genere>

LATVIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 30 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 110

Jokių priemonių ir jokios politikos

Latvijos nacionalinio kino centro (NKC) atstovai mus informavo, kad ir šiemet **centras nesiėmė jokių priemonių, susijusių su lyčių lygybe**. Tačiau atkreipiame dėmesį, kad:

- Mažose pramonės šakose lyčių klausimas tam tikra prasme yra „antraeilis“, nes konkurencija tarp specialistų yra palyginti nedidelė;
- Iš trylikos 2020–2021 m. kino teatruose pasirodžiusių Latvijos vaidybinių filmų tik 4 filmus režisavo arba ko-režisavo moterys⁵⁶;
- Centras pastebi, kad parama moterų režisierių filmams didėja: iš 4 2021 m. **remtų** vaidybinių filmų projektų 3 filmus režisavo moterys;
- Nuo 2022 m. 100 % NKC darbuotojų yra moterys.

Kai kurie statistiniai duomenys apie lytį Latvijos kine (2021 m. duomenys)

NKC analizavo, kiek procentų vyrų ir moterų užima pagrindines pareigas per pastaruosius šešerius metus išleistuose vaidybiniuose ir animaciniuose filmuose. Apskritai vyrų specialistų procentas yra didesnis, tačiau **prodiusavimo** srityje jų skaičius beveik vienodas, o tai reiškia, kad prodiuserės moterys taip pat apsuptos daugiau vyrų.

Kol kas Centras neplanuoja atnaujinti šių tyrimų ar pateikti naujų duomenų.

LIETUVA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 22 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 80

Rekomendacijos kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu

Lietuvos kino centras (LKC) savo interneto svetainėje paskelbė rekomendacijas, kaip užtikrinti asmenų, dirbančių su centro finansuojamais projektais, lygybę ir nediskriminavimą⁵⁷.

Taip pat yra skyrius „Saugi aplinka be seksualinio priekabiavimo“⁵⁸, kurio tikslas – **dalintis informacija apie seksualinį priekabiavimą ir jo prevenciją**, skirtą pramonės

⁵⁶ <https://www.nkc.gov.lv/en/media/14461/download>

⁵⁷

<https://www.lkc.lt/finansavimas/lygybes-ir-nediskriminavimo-uztikrinimo-rekomendacijos-lietuvas-kino-centro-prie-kulturos-ministerijos-finansuotu-projektu-ir-veiklu-vykdytojams>

⁵⁸ <https://www.lkc.lt/apie-mus/saugi-aplinka-kino-industrijoje/geroji-kino-industrijos-praktika>

darbuotojams. Šiame skyriuje aukoms pateikiama informacija apie tai, kur kreiptis pagalbos, gerosios praktikos pavyzdžiai ir skatinama, kad kino kompanijos prisiimtų atsakomybę šioje srityje.

Lietuvos kino centras taip pat finansuoja renginius, pavyzdžiui, mokymus, skirtus informuotumui didinti ir kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu.

Tarptautinis bendradarbiavimas

2021 m. Lietuvos kino centras tapo Europos moterų audiovizualinio tinklo (EWA) partneriu. LKC remia Lietuvos profesionalų dalyvavimą šiame tinkle, taip pat EWA organizuojamas iniciatyvas Lietuvoje. Šia partneryste siekiama skatinti iniciatyvų, kuriomis stiprinamas moterų dalyvavimas Lietuvos kino industrijoje, plėtrą, ypač per apskritojo stalo diskusijas, mentorystės programas, tinklų kūrimo galimybes ir pan. Vykdydamas šią informuotumo didinimo veiklą, LKC savo interneto svetainėje ir socialiniuose tinkluose dalijasi įvairia informacija apie lyčių lygybę, įskaitant „Women In Film“ naujienas ir informaciją apie „Lithuanian Shorts“ organizuojamą moterų mentorystės programą...

Šiais metais LKC, bendradarbiaudamas su Švedija ir Norvegija, dalyvauja tarptautiniame projekte, kurio tikslas – analizuoti su lytimi ir įvairove susijusius duomenis. Pagal šią tarptautinę duomenų rinkimo programą „DIGISCREENS“ (Demokratinės tapatybės ir vertybės Europos ekranuose) tiriamas lyčių reprezentavimas filmuose ir televizijos serialuose. Šie duomenys pradėti rinkti 2022 m. ir turi būti renkami iki 2025 m.

Galiausiai, pasak mūsų pašnekovo, pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria LKC, yra moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumai bei saugios ir vienodos aplinkos užtikrinimas kiekvienoje Lietuvos kino gamybos įmonėje.

LIUKSEMBURGAS

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 17 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 40

Moterų režisierių filmų rėmimo reguliavimo politika

Liuksemburgo kino fondas (FFL) ragina prodiuserius teikti daugiau projektų, kuriuos parašytų ir (arba) režisuotų moterys. Todėl nuo 2020 m. sausio mėn. FFL atrankos komitetas įgyvendino vadinamąsias „minkštąsias kvotas“: esant tiesioginei dviejų vienodos kokybės projektų konkurencijai, **„moters režisierės pateiktas projektas turi pirmenybę prieš vyriškos lyties režisieriaus projektą“**.

Be to, Liuksemburgo teisės aktai riboja projektų, kuriuos prodiuseris ar prodiuserinė kompanija gali pateikti per vieną paraiškų pateikimo terminą, skaičių. FFL svarsto galimybę leisti pateikti daugiau projektų, jei jiems vadovauja moterys.

Tarpvalstybiniai paramos fondai

Kadangi Liuksemburgas **garsėja** dideliu koprodukcijos projektų skaičiumi, pagrindinis FFL tikslas – padidinti moterų, kurios kreipiasi dėl FFL paramos, kurių koprodukcijos projektų skaičių. Todėl šis tikslas turi būti **tarpvalstybinių pastangų**, apimančių įvairias koprodukcijos šalis, dalis.

2019 m. FFL kartu su „Screen Ireland“ įsteigė fondą, skirtą lyčių skirtumams Liuksemburgo ir Airijos kino pramonėje šalinti. Fondo tikslas – remti projektus, kuriuos parašė arba režisavo moterys arba nebinariniai kino kūrėjai. FFL ir „Screen Ireland“ parėmė tris moterų režisierių projektus iš penkių tais metais pateiktų. Šiemet mūsų kontaktinis asmuo informavo, kad paskelbtas antrasis kvietimas teikti projektus, ir kitais metais turėtume sužinoti šios paramos gavėjus.

Nuo 2021 m. pradžios FFL yra bendros gamybos fondo „New Dawn“ partneris kartu su 9 kitais viešaisiais fondais⁵⁹. Šia iniciatyva siekiama atverti kino pramonę naujiems balsams ir įvairesnėms perspektyvoms.

FFL taip pat siekia skatinti įvairovę nacionaliniu lygmeniu: šiuo metu ji bendradarbiauja su vietiniu Liuksemburgo transliuotoju „RTL Lëtzebuerg“, kad paskelbtų kvietimą teikti projektus kuriamų serialų (vaidybinių ir animacinių), kuriuose ypatingas dėmesys būtų skiriamas įvairovei, lygiateisiškumui ir įtraukčiai.

2024 m. planuojami nauji veiksmai: seminarų rengimas ir lyčių statistikos rinkimas

Nuo 2020 m. vidurio veikianti **FFL elektroninė projektų teikimo platforma** leidžia rinkti tam tikrus duomenis apie pareiškėjų lytį projekto teikimo metu (pareiškėjas, filmo kūrėjas ir t. t.) Šie duomenys bus labai naudingi rengiant išsamesnę statistiką.

Nuo 2021 m. FFL bendradarbiauja su nacionaline moterų gamintojų asociacija vykdydama lyčių statistikos projektą. Duomenys analizuojami ir rengiami, tačiau dar nepaskelbti. **Renginys, skirtas tyrimui pristatyti**, planuojamas 2024 m. pradžioje.

Galiausiai Fondas siekia nuo 2024 m. rengti kūrybines dirbtuves gamintojams ir pramonės specialistams:

- Užsiėmimai, skirti informuotumui apie nesąmoningą šališkumą, įtrauktį ir atstovavimą didinti;
- Užsiėmimai, skirti priekabiavimui ir smurtui filmavimo aikštelėse atpažinti ir su juo kovoti.

⁵⁹ Šalys, kurių viešieji fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Suomija (Suomijos kino fondas), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Liuksemburgo kino fondas), Norvegija (Norvegijos kino institutas), Nyderlandai (Nyderlandų kino fondas), Portugalija (Portugalijos kino ir audiovizualinis institutas) ir Švedija (Švedijos kino institutas). Visą informaciją rasite 27 puslapyje esančiame langelyje arba "New Dawn" svetainėje <https://newdawn.film/>

MALTA

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių procentinę dalį Maltoje.

Tvirtas įsipareigojimas kovoti su diskriminacija įdarbinimo srityje

Mūsų kontaktinis asmuo informavo, kad **diskriminacija** dėl lyties, negalios, seksualinės orientacijos, socialinės klasės ar etninės kilmės **draudžiama Komisijos įdarbinimo procese ir atrenkant projektus pagal dotacijų paraiškas**. Atsižvelgiama tik į komandų kokybę ir patirtį: lytis neturėtų daryti įtakos jokiai sprendimui.

Lyčių statistikos rengimas...

MFC skiria ypatingą dėmesį pramonėje dirbančių moterų skaičiui ir ypač asmenų, prašančių piniginių lengvatų, daliai. Tačiau iki šiol institutas neturi tikslių duomenų apie tai, kiek procentų moterų užima įvairias pareigas kino grandinėje. Siekiant įveikti šį statistikos trūkumą, **bus įdiegta nauja skaitmeninė sistema**, skirta kiekybiniam moterų skaičiui visuose finansavimo skyriuose ir visose kino pramonės pareigose nustatyti ir stebėti. Šiemet mūsų kontaktinis asmuo papasakojo apie sunkumus, su kuriais tai susiję, nes MFC dirba „labai maža komanda“, todėl sunku atlikti nacionalinius tyrimus.

... iš kurio – galbūt – išplauks konkrečios politikos kryptys.

Kai Institutas turės aiškesnę informaciją apie skaičių ir lyčių skirtumus kino pramonėje, bus galima imtis priemonių, kad būtų užtikrintas didesnis lygybės principas įvairiose finansavimo srityse. Iš tiesų į naująjį Instituto veiksmų planą „**Vizija 2030**“, kuris bus įgyvendinamas nuo 2023 m., **galėtų būti įtrauktas lyčių aspektas**, jei paaiškėtų, kad tai būtina atsižvelgiant į statistinės stebėsenos metu gautus duomenis. Šis dokumentas taps centro veiksmų planu ateinantiems metams. Jis bus pateiktas viešoms konsultacijoms ir paskelbtas 2023 m. paskutinį ketvirtį.

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo taip pat informavo, kad organizavo apskritojo stalo diskusiją apie „darbo standartus“ kino pramonėje, kurioje buvo nagrinėjamos lyčių, įtraukties ir įvairovės temos. Ateinančiais metais MFC planuoja organizuoti kitus panašius renginius.

Reikėtų pažymėti, kad Maltos kino industrija vis dar jauna ir kad, pasak mūsų pašnekovės, moterų prodiuserių, režisierių ir scenariščių režisuojamų projektų skaičius yra „gana korektiškas“.

JUODKALNIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių procentinę dalį Juodkalnijoje.

Noras siekti didesnės lygybės

Lyčių lygybės svarba pripažįstama **Nacionalinėje Juodkalnijos kinematografijos plėtros 2018–2023 m.** programoje, kurioje numatyta, kad visi Juodkalnijos kino centro (FCM) veiksmai turėtų būti vykdomi siekiant pagerinti moterų padėtį kino pramonėje priešais kamerą ir už kadro.

Ankstesniais metais pasižymėjome:

- 2019 m., bendradarbiaujant su Dramos fakultetu, bus paskelbta studija **apie lyčių lygybę** Juodkalnijos kino industrijoje;
- **Duomenų, suskirstytų pagal lytį, rinkimas.** Tačiau Centras šiuos duomenis saugo vidaus reikmėms;
- Įvestas specialus kriterijus, pagal kurį teikiant bendro finansavimo paraiškas pirmenybė teikiama projektams, kurių scenarijų autorės yra moterys;
- 2021 m. pareikštas ketinimas pasiekti, kad sprendimą priimančių asmenų ir ekspertų skaičius finansavimo skirstymo komitetuose būtų paritetinis. Ši lygybė toli gražu nebuvo pasiekta 2020 m., kai šiuos komitetus sudarė 70 % vyrų ir 30 % moterų. 2022 m. mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, **kad dabar paritetas pasiektas.**

Šiais metais mūsų pašnekovas vėl pasakoja, kad Juodkalnijos **politinė padėtis nestabili**. Viena vertus, FCM sunku užmegzti ilgalaikius santykius su Kultūros ministerija, nes jos nariai nuolat keičiasi, kita vertus, vyriausybė kasmet FCM skiria labai skirtingą biudžetą. Šis nestabilumas yra tikra kliūtis centrui: paritetui skatinti planuojama įgyvendinti įvairius projektus, tačiau šiuo metu šios priemonės yra įšaldytos.

Artimiausiu metu centras planuoja:

- 2023 m. pabaigoje bus atliktas moterų reprezentacijos Juodkalnijos kine tyrimas;
- Organizuojamas specialus kvietimas teikti projektų paraiškas moterų režisuotiems filmams;
- Pradedama įgyvendinti Nacionalinė Juodkalnijos kinematografijos plėtros programa 2023–2028 m., kurioje bus numatytos naujos paritetą skatinančios priemonės;
- Vaikų priežiūros filmavimo aikštelėse išlaidas įtraukti į biudžetą, kuriam gali būti skiriama parama.

ŠIAURĖS MAKEDONIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 16 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 34

Chartijos pasirašymas ir lyčių statistikos rinkimas

2016–2019 m. Šiaurės Makedonijos kino agentūra pradėjo didinti informuotumą organizuodama apskritojo stalo diskusijas apie lygybę priešais kamerą ir už kadro. Tačiau pirmuosius įsipareigojimus institutas prisiėmė tik 2021 m., kai buvo pasirašyta Prancūzijos iniciuota tarpvyriausybinių įsipareigojimų dėl lyčių lygybės chartija „Génération Égalité“ forume. Šio forumo tikslas buvo nustatyti naujus konkrečius įsipareigojimus dėl lyčių lygybės audiovizualiniame sektoriuje. Būtent šiomis aplinkybėmis Makedonijos centras įsipareigojo rinkti statistinius duomenis apie moterų vietą Šiaurės Makedonijos kino pramonėje 2021–2025 m. laikotarpiu, kad būtų galima kiekybiškai įvertinti moterų vietos kino pramonėje pokyčius.

Be šios chartijos pasirašymo ir lyčių statistikos rengimo ateinančiais metais, nuo 2021 m. Centro metinėje apžvalgoje „**Faktai ir skaičiai**“ yra visas skyrius, skirtas lyčių klausimams⁶⁰. 2022 m. „Faktuose ir skaičiuose“⁶¹ randame:

- Tikslią statistiką apie 2015–2022 m. išleistų makedoniškų filmų, kuriuos režisavo, scenarijų rašė ar prodiusavo moterys, dalį. Atkreipkite dėmesį, kad tik du iš dešimties 2020 ir 2022 m. kino teatruose išleistų filmų režisavo moteris;
- Šiaurės Makedonijos kino agentūros darbuotojų statistika. Pažymėtina, kad Agentūros direktorių tarybą sudaro 4 vyrai ir viena moteris, lygiai kaip ir ekspertų tarybą, kuri įgyvendina kino pramonės skatinimo priemones. Tačiau 91 % Šiaurės Makedonijos kino agentūros darbuotojų yra moterys.

Mūsų kontaktinis asmuo pasakojo, kad ateinančiais metais Šiaurės Makedonijos kino agentūra norėtų surinkti tikslesnę informaciją, tirdama daugiau duomenų, pavyzdžiui, kiek moterų mokosi kino mokyklose, kiek režisierių atrenkama į Makedonijos festivalius arba kiek moterų laimi šių festivalių prizus...

Pirmoji matomumo kampanija, kuri bus toliau plėtojama ateinančiais metais

2021 m. Centras savo socialiniuose tinkluose surengė **viešinimo kampaniją**, kurios tikslas – populiarinti 8 ypač ryškių Makedonijos moterų kino kūrėjų darbus ir sukurti įkvepiančius moterų pavyzdžius ateities kartoms. Du mėnesius kiekvieną savaitę įvairiomis žinutėmis Agentūros socialiniuose tinkluose buvo pristatoma po vieną kino kūrėją moterį, įskaitant nuotraukas, vaizdo įrašus, filmų, prie kurių ji dirbo, anonsus ir interviu.

⁶⁰ <http://filmfund.gov.mk/wp-content/uploads/2022/03/FactsFigures-Web-2021.pdf>

⁶¹

http://filmfund.gov.mk/wp-content/uploads/2023/04/Broshura-AGENCIJA-ZA-FILM-FAKTI-I-BROJKI-2022_web.pdf

NORVEGIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 36 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 260

Daugialypis ir ambicingas veiksmų planas

Nuo 2019 m. Norvegijos kino institutas (NFI) rengia penkerių metų įtraukimo, reprezentacijos kine ir Norvegijos kino kultūros veiksmų planą „Aktualumas. Žiūrovai. Tvarumas“, kuris apima penkis pagrindinius tikslus:

1. Pertvarkyti Institutą į atvirą, prieinamą, sąžiningą ir **įtraukią organizaciją**;
2. Užtikrinti, kad Norvegijos filmai **atspindėtų visuomenę** taip, kad įvairios socialinės grupės jaustųsi atstovaujamos;
3. Skatinti **įtraukų platinimą**, kad filmai pasiektų visus visuomenės sluoksnius;
4. Skatinti **platesnio spektro įdarbinimą** ir tikslingą talentų ugdymą;
5. Pasiiekti daugiau **socialinių sluoksnių**.

Todėl NFI tikslas užtikrinti lyčių lygybę yra lyčių įvairovės siekio dalis. Institutas laikosi visiškos ir sąveikinės įtraukties politikos. Šiais metais baigiasi penkerių metų planas, todėl mūsų kontaktai pasakoja, kad šiuo metu institutas vertina savo veiksmų poveikį ir koreguoja įdiegtas priemones kitam veiksmų planui.

Kad pasiektų savo tikslus, NFI:

- Įgyvendina įvairovės integravimo politiką, t. y. įvairovę laiko prioritetiniu kriterijumi visose programose ir projektų vertinime;
- Skiriant dotacijas atsižvelgia į **įvairovės standartus**, t. y. reikalavimus dėl įtraukties ir reprezentacijos ekrane, už kadro ir ugdant auditoriją;
- Tikslų duomenų rengimas: Institutas skelbia metinę lyčių pusiausvyros ataskaitą;
- Įvairovės matavimas: vienas iš svarbiausių uždavinių, apie kurį buvo pranešta 2021 m., – stebėti sektoriaus pokyčius įvairovės srityje, kad būtų galima įvertinti, ar institucijoms pavyksta kurti įtrauktesnę kino industriją. Nuo 2022 m. sausio mėn. įdiegta duomenų rinkimo sistema: asmenys, prašantys Instituto paramos, jei nori, gali tiksliai užpildyti savo asmens duomenis (lytį, rasinę tapatybę, amžių, seksualinę orientaciją, socialinę klasę ir t. t.). Surinkti duomenys nuasmeninami pagal BDAR ir naudojami statistikos tikslais. Pirmieji duomenys paskelbti 2023 m. gegužės mėn.;
- Skatina lyčių įvairovę organizacijos viduje: mūsų kontaktų duomenimis, tiek kino industrijoje, tiek kino biurokratijoje vis dar per mažai suprantami įvairovės klausimai. Todėl Centras stengiasi skatinti didesnę įtrauktį priimant sprendimus ir užimant strategines pareigas. Šiuo metu 3 iš 6 asmenų, užimančių sprendimų priėmimo pareigas įvairiose komisijose, yra mažumų atstovai;
- Reguliariai konsultuotis su **konsultacine grupe**, kuri užtikrintų dialogą su nepakankamai atstovaujamomis grupėmis ir užtikrintų, kad bendras NFI įtraukties darbas ir įvairios įtraukties priemonės būtų tikslios ir tikslingos.

Hibridinės kvotos siekiant lygybės

Jau kelerius metus Institutas įgyvendina nuosaikias pozityvių veiksmų priemones, šiuo atveju hibridines kvotas, kuriomis siekiama užtikrinti vienodą dotacijų skyrimą visuose finansavimo skyriuose. Siekiant šio tikslo, būtina išskirti:

- „Rinkos“ schemą, taikomą didelio biudžeto projektams, skirtiems plačiai auditorijai ir pritraukiantiems daug žiūrovų į kino teatrus. Trijų ekspertų komitetas, perskaitęs projektus, įvertina kiekvieno projekto žiūrovų skaičių. Jei dviejų projektų, kurių vieną pateikė režisierius, o kitą – moteris režisierė, numatomas žiūrovų skaičius yra panašus (50 000 žiūrovų tikslumu), komitetas pasirenka moters režisierės pateiktą projektą;
- Kituose finansavimo skyriuose, jei vyro pateikto projekto kokybė bus tokia pati kaip moters pateikto projekto, NFI remia moters pateiktą projektą.

Lyčių įvairovę skatinanti politika

Siekiant skatinti lyčių įvairovę, NFI:

- Nuo 2018 m. vykdo nepakankamai atstovaujamoms grupėms priklausančių kino kūrėjų vystymo programą „UP“. Nuo 2018 m. „UP“ programos dėka režisieriams ir prodiuseriams siūlomos dotacijos, profesinio tobulėjimo dirbtuvės, asmeninės konsultacijos ir finansavimas. Programa „UP 1“ pasinaudojo 12 moterų režisierių, o programa „UP 2“ – 12 mažumų kino kūrėjų. Kitais metais programa „UP 3“ bus skirta 8 moterims videožaidimų programuotojoms;
- Bendradarbiaudama su septyniais regioniniais Norvegijos kino centrais, rengia „Tarptautinį vietinių gyventojų kino viršūnių susitikimą“. Jį sudaro projektų konkursas, kurio pabaigoje paremiami du trumpametražiai vaidybiniai ir vienas trumpametražis dokumentinis filmas. Tikslas – pristatyti kino kūrėjus iš įvairių šalių, įskaitant Norvegijos autochtonus;
- Finansuoja kursus ir mokymus jauniems arba pradedantiems kino kūrėjams iš mažumų šeimų, kad paskatintų ir padėtų jiems dalyvauti kino mokymuose. Pats NFI kursų nerengia, tačiau finansavo šį projektą 2022 ir 2023 m.

Kova su seksistiniais ir seksualiniais stereotipais bei smurtu

Kiekvienais metais Institutas atnauja priemones, skirtas pranešti apie priekabiavimą ir užkirsti jam kelią. Visų pirma visiems NFI finansavimo gavėjams privalomi mokymai, skirti kovai su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu.

Galiausiai NFI rengia mokymus, skirtus kovoti su stereotipais, nesąmoningu šališkumu ir diskriminacija bei užkirsti kelią smurtui, ypač seksualiniam priekabiavimui.

Džiuginantys statistiniai duomenys

NFI tikslas – pasiekti, kad paramą plėtrai ir gamybai gaunantys **vyrų ir moterų nuolat būtų pasiskirstę po 50 %**. 2018 m. pasiekus šį tikslą, 2019 m. moterų dalis tarp NFI gamybos dotacijų gavėjų pirmą kartą viršijo 50 % ir iš viso sudarė 52 %. Tačiau 2020 m. moterų dalis sumažėjo iki 46 %; tai atspindi ir dotacijų pareiškėjų moterų dalyje (41 % 2020 m.). NFI teigimu, taip atsitiko ne dėl struktūrinių sektoriaus pokyčių, o dėl natūralių

kasmetinių svyravimų. Vis dėlto Institutas atidžiai stebi šį pokytį ir kasmet seka moterų, **užimančių pagrindines pareigas** (prodiuserio, režisieriaus, scenarijaus autoriaus), dalį tarp NFI finansavimą gavusių projektų. Iš visų 2021 m. paremtų projektų moterys sudaro 51 % prodiuserių, 45 % režisierių ir 44 % scenaristų. Tik vaidybinių filmų atveju moterys sudaro 56 % dokumentinių filmų režisierių ir 36 % vaidybinių filmų režisierių.

NYDERLANDAI

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 29 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 319

Įvairovės ir įtraukties strategija, kurioje atsižvelgiama į lytį

Nyderlandų kino fonde (NFF) lyčių lygybė yra neatsiejama **įvairovės ir įtraukties strategijos** dalis. NFF tikslas – įtraukti visus įvairovės aspektus į savo politiką ir fondus, taip pat į pačią instituciją.

NFF įvairovės ir įtraukties politika apima daugybę veiksmų:

- **Projektų, teikiančių paraiškas dotacijai gauti, indėlio į įvairovę vertinimas:** nuo 2017 m. NFF, atrinkdama projektus, atsižvelgia į su įtrauktimi susijusius kriterijus ir teikia pareiškėjams grįžtamąją informaciją apie jų įtraukties strategiją;
- **Projektus analizuojančių komitetų sudėties įvairovė:** šiuo metu 4 iš 10 konsultantų yra moterys, o 6 – dvikultūrinės tapatybės asmenys;
- **Mokymų** apie nesąmoningą šališkumą ir pozicionavimą **organizavimas;**
- **Finansinė parama** nacionalinei karštajai telefono linijai, sprendžiančiai nepageidaujamo ir netinkamo elgesio scenos menų, kino ir televizijos sektoriuje problemas;
- Bendradarbiavimas su „Colourful People“ – **įvairovę užtikrinančia įdarbinimo komanda**, kuri specializuojasi sprendimų priėmimo srityje;
- Tikslinis indėlis į įvairovės veiklą, įskaitant partnerystę su **Europos kino kovos su rasizmu darbo grupe (ARTEF);**
- **Sukurta vidaus bandomoji grupė:** nuo 2021 m. sausio mėn. ši grupė koordinuoja veiklą ir veiksmus fondo politiniu, finansiniu ir organizaciniu lygmenimis, kartu didindama vadovybės informuotumą įtraukties klausimais. Ši grupė dirbo peržiūredama visuose fondo pranešimuose vartojamą kalbą; nustatydamą įvairovės ir įtraukties stebėsenos kriterijus, monitoringo ir vertinimo procedūras; organizuodama diskusijas šia tema su visais NFF nariais ir kurdamą saugią erdvę keistis informacija šia tema.

Nuolatiniai statistiniai duomenys ir džiuginantys skaičiai

Savo metinėje ataskaitoje NFF skelbia, kokia dalis moterų, vyrų ir nebinarinių asmenų dalyvauja kuriant, režisuojant ir rašant scenarijus fondo remiamiems filmams, taip pat kokią dalį skirto biudžeto sudaro moterys, vyrai ir nebinariniai asmenys, suskirstyti pagal lytį. 2022

m. 40,9 % finansuotų projektų režisavo moterys (2021 m. – 42,2 %), 40,0 % projektų prodiusavo moterys (2021 m. – 44,6 %) ir 40,3 % projektų scenarijų rašė moterys (2021 m. – 43 %). Šioje metinėje ataskaitoje iš tiesų galime perskaityti, kad "matome nedidelį neigiamą visų trijų šių profesijų svyravimą ir vis dar nepasiekiamo 50 % vyrų ir moterų balanso..."

2021–2024 m. laikotarpiui rengiamos naujos veiksmų kryptys

Fondas dirba pagal ketverių metų politikos ciklus, todėl šio naujo strateginio plano dėl lyčių lygybės ir įtraukties veiksmų kryptys pradėtos įgyvendinti 2021 m.⁶² Šiuo požiūriu mūsų kontaktinis asmuo iš NFF nurodo keletą būsimų krypčių, susijusių su įvairovės klausimais:

- Paskutiniuoju **2017–2020 m.** politikos laikotarpiu NFF nenustatė reikalavimų dotacijų pareiškėjams (kvotų) ir nesukūrė iniciatyvų, kuriomis būtų skatinama komandų ir kūrinių įvairovė. 2021–2024 m. laikotarpiu NFF svarsto galimybę **nustatyti paskatų politiką**;
- **Naujų paramos programų**, skirtų nepakankamai atstovaujamoms kino sektoriaus ir (arba) visuomenės grupėms, **kūrimas**;
- **„Įvairovės ir įtraukties“ duomenų bazės** sukūrimas Nyderlandų kino sektoriuje. Šiuo tikslu NFF bendradarbiauja su keliomis išorės organizacijomis ir teikia joms finansavimą; **„Vrouwen in beeld“**⁶³ („Moterys kadre“), kuriuo vertinamas moterų atstovavimas Nyderlandų audiovizualiniame sektoriuje;
- Lyčių lygybės ir įvairovės aspektų integravimas į visas jų **politikos ir finansines priemones**;
- **Priemonių raidos stebėsena** renkant duomenis;
- **Darbas su vidaus žmogiškųjų išteklių politika**, kad ji taptų labiau įtraukianti;
- **Dalyvavimas iniciatyvoje „New Dawn“ ir jos koordinavimas**: nuo 2021 m. gegužės mėn. ši iniciatyva, visų pirma Nyderlandų ir Švedijos iniciatyva, finansuojama iš 10 viešųjų fondų,⁶⁴ kuriais siekiama kino pramonę atverti naujiems ir įvairesniems balsams ir perspektyvoms. Šį fondą koordinuoja Nyderlandų kino fondas.

Kalbant apie tolesnius centro veiksmus, NFF atstovas mums pasakė, kad jie taip pat siekia skatinti **sąžiningą** visų kino industrijos specialistų darbo **užmokestį**.

LENKIJA

⁶² <https://www.filmfonds.nl/page/8712/policy-plan-2021-2024>

⁶³ <https://www.vrouweninbeeld.nl>

⁶⁴ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite "New Dawn" svetainėje <https://newdawn.film/>

Moteryų režisuotų filmų dalis procentais: 19 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 275

Lygiateisiškesnis institutas

2020 m. pamatėme, kad nuo 2015 m. per Lenkijos kino festivalius buvo surengti penki vieši debatai ir kad tai padėjo įtikinti Lenkijos kino institutą (PFI) **nustatyti tam tikrą procentą moterų ekspertų komisijose**, atsakingose už dotacijų skyrimą arba neskirimą kino projektams. Taigi pastaruosius trejus metus bent 50 % atrankos komitetų narių, patariančių PFI generaliniam direktoriui, turi būti moterys, bent 35 % ekspertų turi būti moterys ir bent vienas iš trijų ekspertų komiteto narių turi būti moteris. Galiausiai, pasak mūsų kontaktnio asmens PFI, beveik visas instituto vadovaujančias pareigas užima moterys.

Rekomendacijos ir statistinių duomenų skelbimas

Viena vertus, mūsų kontaktnis asmuo iš PFI mums pasakojo, kad nuo 2020 m. organizuojami susitikimai, kuriuose aptariami įvairūs klausimai, įskaitant lygybę, kaip dialogo su Lenkijos kino industrijos atstovais dalis. Vienas iš šių susitikimų rezultatų – nustatyti būdus, kaip **kovoti su smurtu ir patyčiomis** ir užtikrinti lygybę filmavimo aikštelėse nuo filmo kūrimo proceso pradžios iki pabaigos. Tarp rekomendacijų – sukurti vietą, kurioje moterys galėtų gauti nemokamą teisinę ir psichologinę pagalbą.

PFI taip pat išplėtė savo mokslinių tyrimų sektorių ir nustatė reikalavimą prodiuseriams įtraukti ataskaitas apie lygybės klausimus į PFI teikiamas sutartis filmo kūrimo pabaigoje.

2023 m. PFI paskelbė tyrimą apie pariteto raidą Lenkijos kine 2017–2022 m. laikotarpiu⁶⁵. 2023 m. PFI paskelbė tyrimą apie pariteto raidą Lenkijos kine 2017–2022 m. laikotarpiu. Šiame darbe, pagrįstame „BoxOffice Lab“ atliktais tyrimais, pateikiami duomenys apie lyčių lygybę: iš visų šiuo laikotarpiu kino teatruose išleistų lenkų filmų moterų režisierių filmų dalis vidutiniškai sudaro tik 20 % (2017 m. – 23 %, 2022 m. – 27 %). Ataskaitoje taip pat pateikiami duomenys apie įvairių profesijų pasiskirstymą pagal lytį kino pramonėje, Lenkijos moterų režisierių, laimėjusių prizus nacionaliniuose ir tarptautiniuose festivaliuose, dalį ir statistiniai duomenys apie menką moterų dalyvavimą priešais kamerą. Tiesą sakant, per šį laikotarpį joms teko tris kartus mažiau ekrano laiko nei vyrams...

⁶⁵ https://pisf.pl/wp-content/uploads/2023/02/rowneszanse_raport_PL-EN_9-12-1.pdf

PORTUGALIJA

Moteryų režisuotų filmų dalis procentais: 25 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 179

Taškų sistema, premija ir vis lygesnė žiuri

Nuo 2018 m. Portugalijos kino ir audiovizualinis institutas (ICA) įgyvendino **programą, pagal kurią pirmenybė teikiama moterų režisierių filmams ir jų finansavimui**. Scenarijaus rašymo ir projektų rengimo paramos programose ICA taip pat skiria **10 % priemoką** projektams, kuriuose bent 50 % scenarijų rašančių autorių yra moterys. Nuo jos įvedimo 2018 m. 14,9 % ICA pateiktų paraiškų atitiko šios premijos skyrimo reikalavimus. Iš 34 instituto remtų projektų šią premiją gavo 5, t. y. 14,7 % finansuotų projektų. Be to, pažymime, kad ICA pasiekė paritetinę finansinių subsidijų skyrimo **komisijos narių sudėtį**: kasmet stebime moterų dalies didėjimą, palaipsniui didėjant nuo 39 % komisijos narių 2018 m. iki 51,9 % 2022 m.

Tikslūs statistiniai duomenys šių priemonių raidai stebėti

ICA kasmet rengia **statistinius duomenis, suskirstytus pagal lytį**. Tai – moterų režisierių, gavusių ICA dotacijas, procentinė dalis, instituto žiuri ir komisijų narių sudėtis pagal lytį ir kino teatruose platinamų moterų režisierių filmų skaičius. 2022 m. šiek tiek sumažėjo režisierių moterų filmų, gaunančių paramą gamybai, dalis animacinių (47,8 % 2022 m., palyginti su 50 % 2021 m.) ir dokumentinių (22,6 % 2022 m., palyginti su 30 % 2021 m.) filmų sektoriuose. Tačiau ilgametražių vaidybinių filmų skaičius išaugo: nuo 13,3 % režisierių moterų filmų, kuriems parama skirta 2021 m., iki 25,9 % 2022 m.

Įtraukaus finansavimo, neapsiribojančio lyčių aspektu, link

2021 m. ICA mums teigė, kad ieško būdų, kaip skatinti ne tik lyčių lygybę, bet ir **įvairovę bei įtrauktį**. ICA yra vienas iš dešimties fondų, dalyvaujančių 2022 m. gegužės mėn. pradėtoje įgyvendinti iniciatyvoje „**New Dawn**“⁶⁶. Šio visos Europos fondo tikslas – finansuoti projektus, kuriuose iš tiesų egzistuoja įvairių požiūrių ir pasakojamų istorijų įvairovė, siekiant skatinti įtraukesnę ir įvairesnę kino aplinką.

⁶⁶ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite "New Dawn" svetainėje <https://newdawn.film/>

RUMUNIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 20 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 144

Jokios su lytimi susijusios politikos ir dokumentų

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo mums pasakė, kad Rumunijos kino centras (RFC) yra kino fondas, kuris neturi teisės imtis politinių priemonių. Šiuo metu Rumunijoje nėra organizacijos, kuri užsiimtų šiuo politiniu kino sektoriaus aspektu.

Mūsų kontaktinis asmuo pasakojo, kad daugiau nei 50 % RFC darbuotojų yra moterys ir kad instituto statistikos skyrius šiuo metu renka duomenis apie pagalbos gavėjų lytį nuo 2022 m.

Kalbant apie projektų finansavimą, 2022 m. kontaktinis asmuo mums sakė, kad atrankos komiteto sprendimai priimami nežinant scenarijų rašančių, režisuojančių ir prodiusuojančių asmenų lyties, kad būtų išvengta šališkumo.

SERBIJA

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių procentinę dalį Serbijoje.

Nėra politikos ir statistikos

Šiais metais Serbijos kino centro kontaktinis asmuo mus informavo, kad centras neįdiegė jokių specialių priemonių lyčių lygybei užtikrinti ir neskelbia jokių pagal lytį suskirstytų duomenų.

2022 m. mūsų kontaktinis asmuo papasakojo, kad jie padengia kelionės išlaidas (lėktuvo bilietai, apgyvendinimas, akreditacija, mokestis už mokymus) moterims kino kūrėjoms, norinčioms dalyvauti tik moterims skirtuose renginiuose, pavyzdžiui, „CIRCLE Women Doc Accelerator“ arba Europos audiovizualinio sektoriaus verslumo mokymo programoje.

SLOVAKIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 24 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 98

Politikos nėra, statistiniai duomenys neskelbiami

Šiais metais pirmą kartą kreipėmės į Slovakijos audiovizualinį fondą (SFC). Mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad iki šiol fondas neplanuoja rinkti pagal lytį suskirstytų duomenų ir nesiėmė jokių priemonių lyčių lygybei skatinti.

Kaip ir kasmet, susisiekėme su Slovakijos kino institutu (SFI). Šis kino institutas skirtas tik Slovakijos kinui ir slovakų kino kūrėjams populiarinti.

Vis dėlto institutas tvirtina, kad nuolat dirba **skatindamas moterų projektus** ir bendradarbiaudamas su Europos filmų rėmimo programos (EFP) iniciatyvomis. Diskutuodami su kino festivalių ir kino renginių organizatoriais jie prašo atkreipti dėmesį į lyčių pusiausvyrą.

Institutas ketina įgyvendinti pirmąją konkrečią priemonę, skirtą atkreipti dėmesį į moteris kine. Kasmetiniame Slovakijos kino teatruose rodomų filmų kataloge nurodoma, ar tai „pirmasis, ar antrasis filmas“. Siekdamas atkreipti dėmesį į moteris kino kūrėjas, **institutas planuoja nurodyti kategoriją „moters režisierės filmas“**, kai filmą režisavo moteris.

Galiausiai mūsų pašnekovas papasakojo, kad jis dalyvavo Europos audiovizualinės observatorijos atliktame kokybiniame tyrime. Šios statistikos institutas neskelbia, tačiau mums buvo pranešta: iš 2021 m. išleistų Slovakijos filmų **vaidybiniai moterų režisierių filmai** yra 9 ir sudaro **60 % tais metais išleistų filmų**, tačiau šie filmai sudaro **tik 21 % viso 2021 m. sukurtų filmų bendro biudžeto**.

SLOVĖNIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 18 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 44

Augantis informuotumas

2018 m. Slovėnijos kino centras (SFC) į savo politiką įtraukė lyčių aspektą ir užsakė **tyrimą apie moterų režisierių dalyvavimą kino projektuose 1995–2017 m.**

Be to, SFC **įvedė paritetinę** atrankos komitetų sudėtį (bent viena moteris iš trijų narių) ir **didina informuotumą apie nesąmoningą šališkumą**. Šiuo tikslu taip pat **patobulintos paraiškų formos**, į kurias įtrauktas reikalavimas nurodyti svarbiausias pareigas projekto filmavimo komandoje ir aktorių būryje užimančių asmenų lytį.

Atsižvelgdama į šią logiką, 2021 m. pabaigoje SFC kartu su Slovėnijos režisierių gildija ir Liubianos tarptautiniu kino festivaliu organizavo **renginį apie moterų vietą kino pramonėje**. Renginio „**Women on the Go**“⁶⁷ tikslai buvo didinti informuotumą lyčių lygybės klausimu, pristatyti naujausius SFC paramos moterų filmams pokyčius ir populiarinti rengiamus moterų filmų projektus.

Atidžiai stebimi statistiniai duomenys

⁶⁷ <https://www.film-center.si/en/news/8118/women-on-the-go/>

Kiekvienais metais FCS vertina paraiškas ir projektus, kuriems skiriama parama pagal jos programas, pagal lytį **režisūros, prodiusavimo ir scenarijaus lygmenimis**. Vertinimo rezultatai įtraukiami į SFC metinę ataskaitą⁶⁸.

Nuo 2018 m. vis daugiau režisierių moterų teikia paraiškas savo **pirmajam filmui**: pagal „Pirmojo pilnametražio vaidybinio filmo“ rėmimo programą moterų režisierių vaidybiniai filmai sudaro 58 % atrinktų pirmųjų filmų. Kalbant apie antruosius ir vėlesnius filmus, moterys sudaro tik 10 % pateiktų projektų ir 8 % paremtų projektų. Didėjantis pirmą kartą filmuojančių režisierių moterų finansavimas yra džiuginanti informacija ateičiai, rodanti, kad atsiranda nauja režisierių moterų karta, tačiau tai taip pat gali rodyti, kad moterims režisierėms sunku įsitvirtinti ilgalaikėje perspektyvoje po pirmojo filmo sukūrimo.

Mūsų pašnekovas pasakojo, kad 2022 m. nutrūko nuolatinis Centro remiamų pirmųjų filmų skaičiaus didėjimas: tais metais Centras nerėmė nė vieno režisieriaus, vyro ar moters, pirmojo pilnametražio vaidybinio filmo.

Ateinančių metų tikslai

Atsižvelgdamas į 2020–2024 m. SFC strategiją, centras šiuo metu nagrinėja galimas priemones ir paskatas, kad visiems būtų sudarytos vienodos prieigos prie pasiekimų sąlygos:

- Centro tikslas šiuo laikotarpiu – pasiekti, kad **moterų kino kūrėjų projektų procentinė dalis būtų didesnė** pirmųjų filmų, trumpametražių ir pilnametražių filmų, scenarijų kūrimo ir projektų vystymo srityse. Šis tikslas neišvengiamai susijęs su moterų pateiktų projektų dalimi, kurią gali paskatinti joms sukurta skatinanti gamybos aplinka;
- Vienas iš pirmųjų žingsnių siekiant vienodų kūrybinių sąlygų – **speciali parama kino kūrėjams, kurie yra tėvai arba taps tėvais**. Slovėnijos centras stengsis įtraukti iniciatyvas, kurios palengvintų darbo sąlygas kino kūrėjams, turintiems mažų vaikų, ir įtraukti juos į remiamų projektų išlaidas.

SFC teigimu, jų artimiausi uždaviniai yra šie:

- **Didinti** kino kūrėjų ir visuomenės **informuotumą** apie lyčių lygybę;
- **Remti** moterų kino kūrėjų projektus;
- Skatinti **smurto dėl lyties ir lyčių stereotipų prevencijos veiksmus**.

⁶⁸ https://www.film-center.si/media/uploads/froala_editor/files/SFC%20katalog%202018_F&F_AEsQhHj.pdf

ISPANIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 20 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 918

Ilgalaikiai tikslai ir gairės

Nuo 2007 m. Kinematografijos ir audiovizualinio meno institutas (Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales, ICAA) reguliariai patvirtina savo tikslus lyčių lygybės srityje ir imasi konkrečių priemonių jiems įgyvendinti:

- 2007 m. Kino įstatymo (**Ley Del Cine**) 19 straipsnyje ICAA įgaliota įdiegti priemones, kuriomis būtų skatinama lyčių lygybė originalioje audiovizualinėje produkcijoje. 25 straipsnyje **ir visuose jo punktuose** nustatyta, kad dotacijas skiriančios komisijos turi atsižvelgti į paritetą: už moterų dalyvavimą techninėje ir režisūrinėje komandoje **galima skirti papildomų balų**. Be to, pagal antrąją Kino įstatymo nuostatą paritetas numatytas ir ICAA atrankos bei finansavimo komisijose.
- Nuo 2011 m. ICAA įdiegė sertifikavimo sistemą **su ženklu „specialiai rekomenduojama skatinti lyčių lygybę“** ir duomenų bazę, kurioje nurodomos įvairiems projektams skirtos dotacijos pagal vadovaujančio asmens lytį.
- 2022 m. ICAA **dar kartą patvirtino savo lyčių lygybės tikslus pasirašydamas ketinimų deklaraciją**,⁶⁹ kurioje institutas kartu su kitomis valstybėmis narėmis įsipareigoja „kartu kurti ir įgyvendinti tikslus ir veiksmus, skirtus moterų ir asmenų, [diskriminuojamų] dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, lyčių lygybei užtikrinti“;
- Galiausiai, šiuo metu rengiamas **naujo Ispanijos kino įstatymo** projektas. Mūsų žiniomis, lyčių klausimas bus nagrinėjamas visame tekste. Įstatymo projekte lyčių lygybė bus nurodyta kaip vienas iš tikslų, o moterų vadovaujamiems projektams bus numatytos lengvatos, pavyzdžiui, biudžeto kvotos, papildomi balai finansavimo programose ir papildomi balai „atrankos kvotose“. Pagal šį įstatymą ne mažiau kaip 35 % viso ICAA gamybos biudžeto turės būti skiriama moterų režisierių projektams. Pasak mūsų kontaktinių asmenų, praktikoje taip jau yra, tačiau šiuo įstatymu tai taptų teisine prievole. Mūsų kontaktinis asmuo pasakojo, kad dėl 2023 m. liepą Ispanijoje vyksiančių visuotinių rinkimų buvo sustabdyti visi šiuo metu rengiami įstatymai. Tikėtina, kad dėl to šio naujo Ispanijos kino įstatymo priėmimas užtruks.

Šį siekį užtikrinti lyčių lygybę dabartinėje Ispanijos kino produkcijoje labai konkrečiai rodo **finansinė parama**, skiriama moterų režisierių projektams.

Kvotos, kurios duoda vaisių

2020 m. Ispanija **nustatė moterų režisuojamų filmų finansavimo kvotas**. Šios kvotos skiriasi priklausomai nuo ICAA skiriamo finansavimo tipo:

⁶⁹ Iberoamerikos audiovizualinių ir kinematografinių institucijų konferencijoje (ICAA)

- **„Bendroji pagalba“** teikiama filmams, atrinktiems pagal "objektyvius kriterijus", tokius kaip ekonominis ir finansinis projekto gyvybingumas, inovacinis pobūdis arba Ispanijoje atliktų investicijų socialinis ir ekonominis poveikis. Iki 2020 m. moterų projektams skirta metinio biudžeto dalis turėjo sudaryti ne mažiau kaip 20 % viso bendrosios pagalbos biudžeto. Šis skaičius **2021 m. padidėjo iki 25 %**, o 2022 m. – iki **35 % viso biudžeto**.
- **„Atrankinėmis dotacijomis“** remiamos nepriklausomos gamybos bendrovės, vykdančios ypatingą kinematografinę, kultūrinę ar socialinę vertę turinčius projektus, dokumentinius filmus, eksperimentinius filmus arba naujų kino kūrėjų projektus. Moterų režisierių projektų minimalaus biudžeto dalis, skiriama selektyviai remiamų vaidybinių filmų ir atrinktų trumpametražių filmų projektams, **2021 m. sudarė 35 % viso finansavimo biudžeto**, o 2022 m. padidėjo iki **40 % viso biudžeto**.

Moterų skatinimo šiame sektoriuje paskatos

Finansavimas yra vienas iš svarbiausių Ispanijos kino svertų. Kvotos yra šios strategijos dalis, tačiau ji yra globalesnė ir apima ir kitas paskatas:

- **Mokesčių lengvatos:** nuo 2020 m. mokesčių atskaita, kuri iki šiol sudarė ne daugiau kaip 50 % visų filmo gamybos išlaidų, gali būti padidinta iki 75 % filmams, kuriuose dalyvauja tik moterys režisierės;
- **Pagalba platinimui:** pagal šią priemonę suteikiami papildomi balai už filmų, kurie pagal nacionalines taisykles priskiriami „sudėtingiems projektams“, tarp kurių yra tik moterų sukurti filmai, platinimą;
- **Finansinė parama festivaliams, kuriuose atsižvelgiama į moterų vietą:** nuo 2021 m. ICAA atsižvelgia į moterų dalyvavimą organizacijų veikloje ir moterų dalyvavimą atrinktų projektų ištakose.
- **Nauja dotacijų programa:** 2022 m. ICAA pradėta įgyvendinti programa, į kurios paraiškų vertinimą įtraukiami lyčių kriterijai. Pagal ją papildomi balai skiriami už subalansuotą moterų ir vyrų atstovavimą projekto komandoje. 2023 m. ICAA išplėtė savo balų sistemą, įtraukdama dokumentinių filmų profesijų sąrašą: anksčiau jame buvo tik vaidybinių ir animacinių filmų profesijų sąrašai;
- **Kontrolės tobulinimas:** projekto ir pagalbos įgyvendinimo metu atliekama stebėseną ir tolesni veiksmai;
- **Moterų darbai įtraukti į Ispanijos ekonomikos atkūrimo planą:** nuo 2022 m. moterų darbai įtraukti į Ispanijos ekonomikos atkūrimo planą, kuriuo siekiama mažinti lyčių nelygybę. Todėl moterų filmai taip pat remiami iš Europos ekonomikos atkūrimo fondo (PRTR);
- **Papildomos dotacijos mentorystės programai:** 2022 m. ICAA padidino dotaciją Moterų režisierių ir audiovizualinių medijų asociacijai (Asociación de Mujeres Cineastas y de Medios Audiovisuales, CIMA), kad galėtų finansuoti veiklą, įskaitant metines ataskaitas apie moterų padėtį audiovizualiniame sektoriuje. Dabar ši dotacija siekia 100 000 EUR. Be šios finansinės paramos, ICAA taip pat prisideda prie CIMA mentorystės programos.

Informavimas apie moterų vietą industrijoje

ICAA daugiausia dėmesio skiria pramonėje dirbančioms moterims:

- Vyriausybė nuo 2021 m. spalio 6 d. švenčia Ispanijos kino dieną. ICAA kasmet pasinaudoja šia proga, kad atkreiptų dėmesį į moteris kino kūrėjas, o praėjusiais metais sukūrė ir transliavo reklamą „Mūsų kino kūrėjų moterų laikas“⁷⁰;
- 2022 m. ICAA pradėjo rinkodaros kampaniją „Jie kuria ispanišką kiną“, kuri yra programos „Tai ispaniškas kinas“ dalis⁷¹. Tai – moterų sukurtiems filmams skirtas reklaminis klipas, kuriuo siekiama pabrėžti, kad pastaraisiais metais moterims kino kūrėjoms tenka itin svarbus vaidmuo;
- 2022 m. ICAA savo interneto svetainėje taip pat turės **„tvarumui ir lygybei“ skirtą puslapį**, kuriame bus pateikiamos Ispanijos kino ir Instituto naujienos lyčių lygybės ir darnaus vystymosi klausimais;
- **Ispanijos filmoteka** deda daugiau pastangų, kad atkreiptų dėmesį į ispanų režisierių moterų kūrybą ir vaidmenį šalies kinematografiniame ir audiovizualiniame pavelde. Iki 2020 m. ji įsipareigojo 1 % padidinti moterų režisierių filmų dalį. Iki 2021 m. 18 % filmotekos programų sudarys moterų režisierių filmai, t. y. 3,5 % daugiau.
- ICAA finansuoja ir reklamuoja Ispanijos kino **tinklalaide** „Spanish Screenings“ („Ispanijos ekranai“)⁷², kurios vienas iš epizodų buvo skirtas vien pariteto šiame sektoriuje temai.

Priemonių ir statistinių duomenų poveikio stebėseną

ICAA atidžiai stebi, kokia dalis moterų gauna paramą pagal įvairias paramos gamybai schemas. Pažymėtina, kad 2022 m. 41 % **bendrujų dotacijų**⁷³ buvo skirta moterims režisierėms, o 94,5 % remiamų projektų techninėse komandose buvo ne mažiau kaip 40 % moterų. Kalbant apie **atrankinį finansavimą**⁷⁴, 49 % remiamų projektų režisierės buvo moterys, kurioms teko 49 % viso skirto biudžeto, 54,4 % projektų scenarijų rašė tik moterys, o 77 % remiamų projektų prodiuserės buvo moterys.

Kiti su lyčių lygybe susiję CICA uždaviniai – toliau vykdyti dabartinę politiką ir rengti dar išsamesnes duomenų ataskaitas, kad būtų galima atidžiau stebėti šiuos veiksmus. 2022 m. buvo parengta priemonių statistinės stebėsenos instrukcija: po kelerių metų Institutas turėtų parengti tikslų įgyvendintų priemonių kiekybinio poveikio stebėsenos metodą. Galiausiai, **sąveikos ir įvairovės klausimai** taip pat yra svarbūs ICAA, kuris teigia, kad ateityje norėtų jiems skirti daugiau dėmesio.

Šiais metais ICAA paskelbė keletą priemonių, kuriomis siekiama skatinti įtrauktį plačiąja prasme, **ypač neįgaliųjų**. Paminėsime tik vieną priemonę – iniciatyvos, kuriomis siekiama užtikrinti, kad filmas būtų prieinamas žmonėms su negalia, gali gauti ICAA finansavimą. Tai

⁷⁰ https://www.youtube.com/watch?v=T8QfImI2w_o

⁷¹ <https://www.culturaydeporte.gob.es/actualidad/2021/03/210330-campana-cine.html>

⁷² <https://www.youtube.com/watch?v=g0cZ0kVTvAA>

⁷³

<https://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/cine/ayudas/actualizaciones-ayudas/2022/2proc-grales-lar-gos-proy.html>

⁷⁴

<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/cultura/Paginas/2022/251122-ayudas-prtr-icaa.aspx>

visų pirma apima garsinio vaizdavimo, specialių subtitravimo sistemų ar gestų kalbos įtraukimą. Finansavimas gali padengti iki 50 % filmo platinimo išlaidų.

Atsižvelgdami į ICAA patvirtintų priemonių užmojį, laukiame naujų duomenų, kad pamatytume, ar jos politika pradės duoti rezultatų.

ŠVEDIJA

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 34 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 189

Nuo 2013 m. įtvirtinti kompleksiniai veiksmai

Lyčių lygybės aspektas persmelkia viską, kas daroma Švedijos kino institute (SFI), ir taip yra jau daugelį metų: nuo gamybos finansavimo iki archyvuose saugomų filmų atrankos ir darbuotojų įdarbinimo.

Taigi, iki šiol SFI įdiegė:

- Kartu su penkiais kitais kino institutais sukurta **interneto svetainė**, skirta kovoti su Šiaurės šalių moterų režisierių neįvertinimu: „Nordic Women in Film“ (Šiaurės šalių moterų kine).
- 2013 m. pradėta įgyvendinti **mentorystės programa** „Moviement“;
- **Iniciatyvos**, kuriomis siekiama skatinti **jaunų moterų susidomėjimą kinu**: „sektinų pavyzdžių“ išryškinimas, mokymo kursų rengimas.
- 2019 m. pradėta scenarijų rašytojų moterų skatinimo iniciatyva.
- **Kokybiniai tyrimai** apie tai, kokiuose filmuose moterys turi galimybę dirbti (biudžetas, produkcijos tipas ir kt.).
- Interneto svetainė skirta tik lyčių lygybės politikai⁷⁵.

Išsami metinė statistika

Dokumente „Faktai ir skaičiai 2022“⁷⁶ pateikiami 2 puslapiai lyčių statistikos. Iš jų matyti, kad SFI finansuojamų ilgametražių vaidybinių filmų, kuriuos režisavo moterys, dalis yra 50 %, t. y. 14 punktų mažiau nei 2020 m. (64 %), tačiau 27 punktais daugiau nei 2021 m. (23 %).

2020 m. SFI paskelbė ataskaitą apie lyčių lygybę: „Kurios moterys? Lyčių lygybės ataskaita 2019/2020 m.“⁷⁷; tai kokybinis tyrimas, kuriame nagrinėjama, kaip amžius ir rasė veikia

⁷⁵ <https://www.filminstitutet.se/en/about-us/swedish-film-institute/>

⁷⁶

<https://www.filminstitutet.se/contentassets/419b056ac76b4ec698ef1e88417e4d83/facts-and-figures-2022-.pdf>

⁷⁷

<https://www.filminstitutet.se/globalassets/2.-fa-kunskap-om-film/analys-och-statistik/publications/other-publications/which-women---gender-equality-report-19-20.pdf>

moterų darbo sąlygas Švedijos kino ir televizijos pramonėje. Ataskaitoje teigiama, kad pramonė rizikuoja prarasti svarbius talentus ir prarasti svarbias istorijas, nes ir toliau atkuria stereotipinius socialinius įvaizdžius. Todėl SFI daro išvadą, kad **įvairovė** yra neišnaudotas Švedijos kino potencialas tiek komerciniu, tiek kokybiniu požiūriu.

2022 m. SFI paskelbė studiją „**406 dienos – pats laikas**“. 2022 m. SFI paskelbė studiją „406 dienos – pats laikas“. Tyrime, kuris buvo pristatytas Kanų kino festivalyje ir kurį galima rasti internete, nagrinėjama, kiek skiriasi SFI finansuojamų filmų kūrimo ir gamybos trukmė, priklausomai nuo projektą vykdančio asmens lyties. Pakartojant kai kuriuos pagrindinius duomenis, šioje ataskaitoje nurodoma, kad pilnametražių vaidybinių filmų atveju nuo finansuojamo filmo projekto pateikimo iki jo pasirodymo kino teatruose vidutiniškai praeina **138 dienomis daugiau** laiko, kai projektą režisuoja moteris, nei kai jį režisuoja vyras. Įvertinus scenarijų parašiusį asmenį, šis atotrūkis padidėja iki **408 dienų**, kai filmų scenarijus rašo moterys. Taigi režisieriai ir scenaristai vyrai dažniau išleidžia filmus nei režisierės ir scenaristės moterys, jie turi didesnę auditoriją, gali nagrinėti daugiau temų: tai iš dalies paaiškina, kodėl apyvartoje yra daugiau vyrų filmų nei moterų. **Dokumentinių filmų atveju** tendencija yra priešinga: visose pagrindinėse pozicijose (režisūra, scenarijaus rašymas, gamyba) vyrai dokumentinį filmą kuria ilgiau nei moterys. Tačiau tyrimas rodo, kad egzistuoja ryšys tarp dokumentinio filmo biudžeto ir gamybos trukmės: kuo didesnis biudžetas, tuo ilgiau trunka dokumentinių filmų kūrimas.

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad Institutas:

- dabar prašo nurodyti asmenų, užimančių pagrindines pareigas (režisieriaus, scenarijaus autoriaus, prodiuserio) jos remiamuose filmuose, nacionalinio draudimo numerius. Taip Institutas siekia ištirti ir suprasti šias pareigas užimančių žmonių pajamas, išsilavinimą ir kilmę;
- naują tyrimą pradės 2024 arba 2025 m. Tai bus bendra pariteto ir įvairovės sektoriuje temos apžvalga, kurioje bus nagrinėjamos įvairios diskriminacijos rūšys.

Sąveikinio požiūrio įtraukimo link

Mūsų pašnekovo teigimu, kalbant globaliai, artimiausi SFI uždaviniai – išplėsti savo veiklą lyčių lygybės srityje, įtraukiant į ją sąveikinę perspektyvą, į kurią būtų aiškiai įtrauktas rasizmas ir kitos diskriminacijos priežastys. Būtent šio siekio vedamas 2022 m. SFI **tapo tarptautinio fondo „New Dawn“⁷⁸**, kuris aiškiai orientuojasi į įtrauktį ir įvairovę, dalimi.

ŠVEICARIJA

⁷⁸ Šalys, kurių valstybiniai fondai dalyvauja šioje iniciatyvoje, yra šios: Belgija (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de Bruxelles-Wallonie ir Vlaams Audiovisueel Fonds), Kanada (Telefilm Canada), Suomija (Finnish Film Foundation), Airija (Screen Ireland), Liuksemburgas (Film Fund Luxembourg), Norvegija (Norwegian Film Institute), Nyderlandai (Netherlands Film Fund), Portugalija (Portuguese Film and Audiovisual Institute), Švedija (Swedish Film Institute) ir Suomija (Finnish Film Foundation). Išsamią informaciją rasite „New Dawn“ svetainėje. <https://newdawn.film/>

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 29 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 396

Šveicarijos Federalinio kultūros biuro įsipareigojimai ir tikslai

Nuo 2015 m. Federalinis kultūros biuras (OFC) įgyvendino keletą priemonių kultūrinei įvairovei skatinti:

- Reguliariai, išsamiai, kasmet ir nuosekliai **rinkti duomenis** apie finansinės paramos pasiskirstymą pagal lytį;
- Dalyvaujant nacionaliniams ir tarptautiniams ekspertams, **išanalizuoti šiuos duomenis** ir sukurti Šveicarijos kino industrijai skirtas **lygybės priemones**;
- Priimti specialias priemones **moterų sukurtiems filmams populiarinti**.

Taigi Šveicarijos filmų paramos schemeje galime perskaityti OFC tikslą: „Pateiktose paraiškose nurodytas vyrų ir moterų santykis turi proporcingai atspindėti remiamuose projektuose“. Siekiant šio tikslo, **autorių moterų paraiškoms bus teikiama vienoda pirmenybė** scenarijaus rašymo ir projektų rengimo paramai gauti. Teikiant paramą režisūrai ir paramą po gamybos, pirmenybė gali būti teikiama moterų sukurtiems filmams, jei jų kokybė yra vienoda. FOC teigia, kad nuo 2016 m. savo tikslus pasiekė – moterų režisierių ar scenarijų autorių paremtų projektų dalis atitinka projektų, pateiktų atrankinėms dotacijoms gauti, dalį.

Konkretūs veiksmai, kuriais skatinama moterų kino kūrėjų padėtis

Nuo 2019 m. FOC įgyvendina konkrečias priemones, skirtas didesnei lygybei Šveicarijos kine skatinti:

- 2019 m. įvesta „**lyčių paskata**“ OFC koprodukcijos filmams, kurių finansavimo dalis Šveicarijoje sudaro mažumą. Atrankos sistema grindžiama 100 balų įvertinimu: po metų, kai parama moterims režisierėms buvo mažesnė nei 40 %, **moterų režisuotiems filmams skiriami 5 papildomi balai**. Šie 5 balai yra lemiami, kai sprendimas paremti vieną ar kitą projektą priklauso tik nuo kelių balų. Ši premija nuo pat pradžių pritraukia moterų projektus. Net ir šiandien moterų projektų paraiškų daugėja, taip pat ir tais metais, kai premija neskiriama;
- Dabar OFC finansavimą gaunantys prodiuseriai privalo **pasirašyti deklaraciją, patvirtinančią, kad jų organizacijoje taikomos vienodo darbo užmokesčio ir kovos su seksualiniu priekabiavimu priemonės**;
- FOC nustatė, kad **vaikų ir kitų išlaikytinių priežiūros paslaugų išlaidos įtraukiamos į gamybos biudžetą**.

Nemažai statistinių tyrimų, kurių rezultatai teikia vilčių

Savo metinėje veiklos ataskaitoje OFC pateikia **statistinius duomenis, suskirstytus pagal lytį**. Šiais metais tarp OFC skirtų atrankinių dotacijų moterų ir vyrų projektams buvo pasiektas paritetas. Be to, moterų režisierių ir vyrų režisierių filmams skiriama griežtai vienoda biudžeto dalis.

2020 m. OFC paskelbė ataskaitą „Lyčių žemėlapis 2017–2019 m.“⁷⁹ apie Šveicarijos kino filmavimo grupių pasiskirstymą pagal lytį. 2023 m. OFC paskelbė šio pirmojo leidinio lyginamąjį atnaujinimą – **2020–2022 m. ataskaitą „Lyčių žemėlapis“⁸⁰**. 2020 m. OFC paskelbė ataskaitą "Lyčių žemėlapis 2017–2019 m." apie Šveicarijos kino filmavimo grupių pasiskirstymą pagal lytį. 2023 m. OFC paskelbė šio pirmojo leidinio lyginamąjį atnaujinimą – 2020–2022 m. ataskaitą „Lyčių žemėlapis“. Iš jos matyti, kad dauguma rodiklių per trejus metus pasikeitė nedaug arba visai nepasikeitė. Vis dėlto ataskaitoje pažymimas kai kurių rodiklių reikšmingas padidėjimas: moterų prodiuserių padaugėjo nuo 34 iki 42 %, moterų scenariščių – nuo 34 iki 41 %, o moterų dokumentinių filmų režisierių – nuo 29 iki 39 %. Moterų, vaidinančių pagrindinius vaidmenis filmuose, dalis padidėjo nuo 34 % iki 42 %. Lyčių žemėlapyje, kurį OFC dar kartą atnaujins, bus atsižvelgta į visas profesijas ir filmų kategorijas, ir jis apims 2023–2025 m. laikotarpį.

2021 m. OFC paskelbė išsamų lyčių lygybės Šveicarijos kino pramonėje tyrimą. Taip pat analizuojamas šių lyčių lygybės priemonių veiksmingumas ir rekomendacijos dėl naujų priemonių. 2022 m. paskelbtas tyrimas apie moterų režisierių pozicijas Šveicarijos kino pramonėje 2013–2021 m. . Duomenys apie lyčių lygybę yra tiksliai renkami ir atidžiai stebimi.

Naujų priemonių diegimo link

2022 m. mūsų atstovas informavo, kad matavimo ciklai trunka 4 metus. Iš tikrųjų naujos priemonės, susijusios su lytimi, bus taikomos kitame priemonių cikle, kuris prasidės 2025 m. Jau dabar svarstoma nemažai idėjų, pavyzdžiui, premijos, konkrečios kovos su smurtu priemonės, galimos reguliavimo politikos priemonės ir kt. Tačiau kol kas nieko nėra oficialaus: šiuo metu vyksta viešos konsultacijos dėl kito priemonių ciklo.⁸¹

Šiais metais mūsų kontaktinis asmuo mus informavo, kad kai kurie regioniniai fondai ėmėsi konkrečių priemonių, susijusių su įvairove plačiąja prasme. Tačiau OFC neplanuoja nacionaliniu lygmeniu įvesti sąveikinių priemonių.

Kovos su smurtu dėl lyties ir seksualiniu smurtu srityje OFC **šiuo metu kuria visoms kultūros įstaigoms bendrą tinklą**, kad kultūros sektoriaus aukos galėtų gauti teises konsultacijas ir psichologinę pagalbą. Ši priemonė vis dar rengiama, ir dar nenuspręsta, kuri įstaiga finansuos šio tinklo kūrimą.

Todėl per ateinančius kelerius metus Šveicarijos transliavimo aplinka keisis, ir mes atidžiai stebėsime, kaip įvedamos naujos priemonės ir kaip jos keičiasi.

UKRAINA

Neturime reprezentatyvių duomenų apie moterų režisierių procentinę dalį Ukrainoje.

⁷⁹ <https://urlz.fr/fXju>

⁸⁰ [file:///Users/liseperottet/Downloads/Gender_Map_Resultate_2020-2022_DE%20\(2\).pdf](file:///Users/liseperottet/Downloads/Gender_Map_Resultate_2020-2022_DE%20(2).pdf)

⁸¹ https://fedlex.data.admin.ch/eli/dl/proj/2023/17/cons_1

Kadangi Ukraina yra EFAD narė nuo 2022 m., nuo šių metų ją įtraukiame į savo tyrimą apie moterų režisierių vietą Europoje. Tai taip pat būdas mums palaikyti ryšį su šia šalimi ir parodyti savo paramą šiais baisiais karo laikais.

Geopolitinės aplinkybės, trukdančios įgyvendinti integracinę politiką

Dėl tebesitęsiančio karo Ukrainos valstybinės kino agentūros (USFA) atstovas mus informavo, kad kol kas nesiimta jokių konkrečių priemonių lyčių lygybei kino pramonėje skatinti.

Tačiau Ukrainos valstybinė kino agentūra imasi priemonių ir ieško galimybių pritraukti papildomų išteklių, kad užtikrintų kinematografijos srities funkcionavimą. Todėl darbas dėl Europos Sąjungos standartų integravimo į Ukrainos teisės aktus bus tęsiamas įdiegus veiksmingus kino industrijos plėtros mechanizmus.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Moterų režisuotų filmų dalis procentais: 20 % (2018–2022 m. vidurkis)

Per šį laikotarpį sukurtų filmų skaičius: 671

Proporcingumo JK gyventojų skaičiui tikslai

Britų kino instituto (BFI) tikslai grindžiami siekiu užtikrinti **proporcingumą JK darbingo amžiaus gyventojų skaičiui**. Jie taikomi ne tik tiesiogiai BFI dirbantiems asmenims, bet ir tiems, kuriuos fondas remia finansiškai. Atlikus tolesnius akademinius tyrimus, šie tikslai bus atnaujinti nuo 2023 m. balandžio mėn. Mūsų kontaktinis asmuo paaiškino, kad tai nereiškia, jog ankstesni tikslai buvo pasiekti, tai tiesiog atnaujinimas, kuris labiau atspindi tikslus, kuriuos BFI nori pasiekti.

Nuo 2023 m. BFI tikslai bus:

- Finansuoti **kuo daugiau vyrų ir moterų režisierių projektų**;
- Finansuoti **20 %** žmonių, kurie priskiriami rasinėms mažumoms, projektų;
- Finansuoti **30 %** neįgaliųjų projektų (ankstesniuose tiksluose – 12 %);
- Finansuoti **18 % projektų**, kuriuos įgyvendina asmenys, priskiriantys save LGBTI+ (ankstesniuose tiksluose – 10 %);
- Finansuoti **39 % projektų**, kuriuos įgyvendina žmonės iš žemų socialinių ir ekonominių sluoksnių. Ši kategorija – socialinė klasė – buvo įtraukta ir nebuvo paminėta ankstesnėse Instituto tikslų deklaracijose.

„Įvairovės standartų“ politika

2016 m. priimti „**Įvairovės standartai**“⁸² tebėra pavyzdinė Britų kino instituto politika, nes, pasak mūsų kontaktinių asmenų, jie apima ir nagrinėja visas įvairovės ir įtraukties sritis. Iš tiesų, į asmens lytį atsižvelgiama iš **sąveikinės perspektyvos**. BFI dirba integruodamas ilgalaikę holistinę politiką, kurią laikui bėgant stebi, koreguoja ir keičia. 2023 m. įvairovės standartai buvo ekspertų pertvarkyti, kad į juos būtų įtraukta daugiau įtraukios kalbos.

Čia pateikiami standartai, įtraukti į „**Įvairovės standartų**“ programą:

- Standartas A „**Reprezentacija, temos ir naratyvai ekrane**“ nagrinėja šias temas ir kvestionuoja stereotipus.
- Standartas B „**Kūrybiška lyderystė ir projekto komanda**“ nagrinėja įtraukties klausimą projektų komandų sudėties formavimo procese, ypač kalbant apie pagrindines pozicijas.
- Standartas C „**Industrijos prieinamumas ir galimybės**“ skatina mokymus, dalijimąsi darbo vietomis, paaukštinimus, pirmuosius darbus ir mentorystę.
- Standartas D „**Auditorijos plėtra**“ nagrinėja, kaip filmai atitinka nepakankamai aptarnaujamų vietovių auditorijų poreikius.
- Standartas E: „**Prieiga ir pasiekiamumas**“. Tai naujas standartas, kuris bus parengtas 2023 m. Jis apima rūpestingumo ir įtraukties pareigą filmavimo aikštelėse, įskaitant prieinamumą neįgaliesiems ir saugią erdvių kūrimą. Pavyzdžiui, tai apima techninių ir kūrybinių komandų mokymų diegimą, kad translyčiai asmenys galėtų naudotis jiems tinkamais tualetais nepatirdami diskriminacijos.

Filmai, siekiantys gauti Loterijos finansavimo (BFI dalis) paramą, dabar turi atitikti **įvairovės** kriterijus (susijusius su lytimi, rase, amžiumi ir negalia) tiek prieš kamerą, tiek už jos ribų. Tai reiškia, kad režisūriniai projektai turi įrodyti įsipareigojimą siekti įtraukties ir atitikti **bent du iš penkių įvairovės standartų**.

BFI įvairovės standartai taip pat įkvėpė 2020 m. AMPAS (Kino meno ir mokslo akademijos) sukurtus standartus⁸³. BAFTA (**Britų kino ir televizijos meno akademija**) savo apdovanojimuose dažniau taikė standartus, kurie dabar taikomi BAFTA žaidimų apdovanojimams ir BAFTA televizijos apdovanojimams.

BFI toliau **stebi šios politikos veiksmingumą**, kasmet atlikdama išsamią standartų peržiūrą, taip pat toliau **kasmet teikia surinktų duomenų ataskaitas**⁸⁴. Pasak mūsų pašnekovo, naujausioje BFI ataskaitoje matyti, kad **moterų atstovavimas standartuose yra gerokai didesnis** nei bet kurios kitos nepakankamai atstovaujamos grupės. BFI ir toliau įgyvendina arba viršija scenaristams, prodiuseriams ir režisieriams nustatytus lyčių finansavimo tikslus. **Per 2021–2022 m. finansavimo laikotarpį** vaidybinių filmų plėtos fondas parėmė 73 % moterų arba nebinarinės lyties tapatybės asmenų scenaristų, jų dalis

⁸²

<https://www2.bfi.org.uk/sites/bfi.org.uk/files/downloads/bfi-diversity-standards-initial-findings-production-june-2016-march-2019-v1.pdf>

⁸³

<https://www.oscars.org/news/academy-establishes-representation-and-inclusion-standards-oscar-eligibility>

⁸⁴ <https://www.bfi.org.uk/industry-data-insights/reports/bfi-diversity-standards-initial-findings>

sudaro 54 % režisierių ir 66 % prodiuserių. Kalbant apie gamybos fondą, moterys ir nebinarinės lyties asmenys atstovauja 48 % scenaristų, 53 % režisierių ir 58 % prodiuserių.

Kaip ir daugelyje kitų lygybės, įvairovės ir įtraukties sričių, gali būti sunku įvertinti šių priemonių poveikį visai pramonei, tačiau BFI optimistiškai vertina savo įsipareigojimų ir politikos įgyvendinimo lygį ir toliau stebi pažangą rengdamas duomenis.

Skelbti daug ir tikslių statistinių duomenų

BFI rengia metinę **statistiką**⁸⁵, **suskirstytą į keturias kategorijas**: neįgaliųjų, rasinių mažumų atstovų, moterų ir seksualinių ir (arba) lyčių mažumų (LGBTI+). Ši statistika grindžiama įdarbintais žmonėmis, pareigybių tipais, finansuojamais filmais ir suskirstytu darbo užmokesčio skirtumu.

BFI skaidriai skelbia šiuos duomenis: **įtraukties klausimams skirtas visas jos interneto svetainės puslapis**⁸⁶. Be kokybinės ir kiekybinės statistikos ir ataskaitų, BFI dalijasi visomis savo priemonėmis, tikslais ir rekomendacijomis įtraukties srityje.

Lyčių lygybę integruojanti politika (lyčių aspekto integravimas)

BFI ėmėsi įvairių priemonių, kad užtikrintų, jog lyčių lygybė nuolat būtų jos veiklos centre:

- BFI reikalauja, kad jo partneriai („Film London“, „Creative Scotland“, „Northern Ireland Screen“, „Cymru Wales“...) taip pat dalyvautų sprendžiant įtraukties į industriją klausimus;
- **Reguliarios konsultacijos su asmenimis, kuriems šie klausimai daro tiesioginį poveikį, ir ryšių palaikymas su diskriminaciją patiriančiais industrijoje dirbančiais asmenimis.** Visus metus kolektyvai teikia konsultacijas BFI susitikimuose ir renginiuose. Pavyzdžiui, BFI kreipiasi į neįgaliųjų grupes ir į industrijoje dirbančių neįgaliųjų moterų grupę „Soul Sisters“;
- **BFI Filmografijos** duomenų bazėje⁸⁷ galima atlikti paiešką pagal lytį. Kiekvieno britų filmo atveju galima sužinoti kiekvieno techninės komandos nario ir aktorių lytį. Filmas taip pat įvertinamas pagal tai, kaip jame paisoma lyčių įvairovės.
- Šiais metais BFI mus informavo, kad jo darbuotojai turi išklausti privalomus mokymus, skirtus kovai su rasizmu šioje industrijoje.

Platus skatinamųjų priemonių spektras

Siekdami paskatinti šiame sektoriuje dirbančias moteris ir diskriminuojamus asmenis, ypač atkreipiame dėmesį į:

- **Partnerystė su organizacija „Raising Films“**, remiančia moteris, turinčias šeimyninių pareigų audiovizualinėje industrijoje, siekiant parengti ataskaitą apie Covid-19 poveikį motinoms šiame sektoriuje;

⁸⁵ <https://www.bfi.org.uk/inclusion-film-industry/diversity-inclusion-how-were-doing>

⁸⁶ <https://www.bfi.org.uk/inclusion-film-industry>

⁸⁷ <https://filmography.bfi.org.uk>

- Sukurta **programa „Step-Up“**, pagal kurią į BFI remiamus filmus įtraukiami ir skatinami talentai, kuriems nepakankamai atstovaujama. Į 2022 m. klasę įtrauktas kvietimas, skirtas moterims **technologinių profesijų specialistėms**;
- 10 moterų kino kūrėjų metinis narystės mokestis „Moterų kino klubo“ tinkle. Šio moterų ir nebinarinių asmenų tinklo tikslas – sujungti sektoriaus profesionalus, rengti mokymus ir dalytis galimybėmis bei gerą patirtimi, kad diskriminaciją patiriantiems asmenims būtų lengviau įsitvirtinti šiame sektoriuje;
- Renginių programos „Juodaodžių moterų tarptautiniame kine pagerbimas“, skirtos padėti juodaodžiams kino kūrėjams užmegzti naujus ryšius ir partnerystę, sukūrimas. Pagal šią programą keturios juodaodės Didžiosios Britanijos kino kūrėjos, ieškančios partnerių dabartiniams projektams, šiemet vyko į Kanų kino festivalį. BFI taip pat organizavo „Juodaodžių moterų dienos minėjimą“ – kontaktų užmezgimo ir keitimosi informacija renginį, į kurį susirinko daugiau nei 100 juodaodžių kino kūrėjų moterų, dalyvavusių 2023 m. Kanų kino festivalyje.

Griežta priekabiavimo prevencijos politika

Kaip matėme praėjusiais metais, BFI taip pat parengė du dokumentus, **skirtus kovai su visų rūšių smurtu ir priekabiavimu**. Pirmasis – tai kovos su patyčiomis ir priekabiavimu audiovizualiniame sektoriuje ir jų prevencijos principų rinkinys, po kurio pateikiamas praktinis vadovas šia tema, taikomas darbo vietoje.

Nuo 2023 m. pradžios BFI skatina visus remiamus projektus **kurti „saugią erdvę“ filmavimo aikštelėse**. Todėl filmavimo grupės gali pasinaudoti papildomomis lėšomis, skirtomis šiai erdvei įrengti ir eksploatuoti. Tai vieta, kurioje žmonės gali prašyti patarimo, sužinoti apie savo teises garantijas, pasikalbėti vieni su kitais ir pasilikti atokiau nuo bet kokios aplinkos, sukeliančios fizinį ar psichologinį diskomfortą.

Be to, BFI skatina remiamus filmus dalyvauti mokymo kursuose, kuriuos rengia „**6th From The Spotlight**“ ir kurių tikslas – padėti projektų rengėjams atitikti įvairovės standarto reikalavimus, kad jie galėtų kreiptis dėl instituto dotacijų. Šios programos apima „**prieinamumo koordinatoriaus**“, kuris užtikrina kiekvieno žmogaus gerovę filmavimo aikštelėje, mokymus.

Keletas iššūkių, kuriuos reikia nedelsiant integruoti

Pasak mūsų pašnekovo, pariteto, įvairovės ir įtraukties iššūkiai yra nuolatiniai ir tęstiniai, tačiau atsižvelgiant į judėjimą „Black Lives Matter“ 2020 m., reikia skubiai spręsti nepakankamos juodaodžių ir azijiečių talentų reprezentacijos Jungtinėje Karalystėje problemą. Be to, padidėjęs susidomėjimas regionine reprezentacija susijęs su vyriausybės prioritetais šioje srityje; patyčių ir priekabiavimo prevencija ir tuo, kaip su žmonėmis elgiamasi filmavimo aikštelėje.

Todėl Jungtinė Karalystė yra viena iš šalių, priėmusių ambicingiausią ir toliaregiškiausią integracinę politiką. Tačiau tai, kad moterų režisierių dalis keičiasi lėtai, primena, kad **nuo priemonių įdiegimo iki konkreto kiekybinio poveikio industrijai praeina dvigubas laiko tarpas**. Todėl ateinančiais metais atidžiai stebėsime šiuos skaičius.

PRIEDAI

% de films de réalisatrices 2018-2022	Pays	Intentions	Politiques régulatrices	Politiques d'encouragement	Gender mainstreaming	Sensibilisation/ visibilité	Lutte contre les violences	Laissez-faire
/	Albanie		X					
32%	Allemagne	X		X	X	X	X	
34%	Autriche	X	X	X	X	X	X	
27%	Belgique (Wallonie)	X	X	X	X	X	X	
	Belgique (Flandre)	X		X	X	X	X	
/	Bosnie Herzégovine							
14%	Bulgarie							
/	Chypre	X			X	X	X	
20%	Croatie	X		X	X	X	X	
29%	Danemark	X	X		X	X	X	
20%	Espagne	X	X	X	X	X		
24%	Estonie	X		X	X	X		
33%	Finlande	X		X	X	X	X	
26%	France	X		X	X	X	X	
16%	Grèce	X		X	X			
23%	Hongrie						X	
23%	Irlande	X		X	X	X	X	
37%	Islande	X			X	X		
15%	Italie	X		X	X	X	X	
30%	Lettonie				X			
22%	Lituanie	X		X	X		X	
17%	Luxembourg		X	X	X	X	X	
16%	Macédoine du Nord	X		X	X	X		
/	Malte				X	X		
/	Monténégro	X	X	X	X			
34%	Norvège	X	X	X	X	X	X	
29%	Pays-Bas	X		X	X	X	X	
19%	Pologne				X	X	X	
25%	Portugal			X	X			
24%	République tchèque	X			X			
20%	Roumanie				X			
20%	Royaume-Uni	X	X	X	X	X	X	
/	Serbie							
24%	Slovaquie				X	X		
18%	Slovénie	X		X	X	X		
34%	Suède	X		X	X	X		
29%	Suisse	X	X	X	X		X	
/	Ukraine							

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Albania		* Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality)				
Austria	* Target parity in all departments and funding sections	* Hybrid allowances to achieve financial parity by 2024	* Gender incentive * Job splitting and childcare * Screenwriting competition * "ProPro" mentoring program * Tandem programme	* Production of gender-oriented data * Consideration of gender when forming committees and in budget processes	* Website page dedicated to gender equality policies and dissemination of interviews with female directors	* Code of ethics and training to fight violence
Belgium (Flanders)	* Launch of an action plan on gender and inclusion * Work underway on an inclusive directory to diversify sector profiles (2023)		* New Dawn * Inclusion Bonus * Empowerment Program for Women in Film (2023)	* Production of gender-disaggregated data * "Inclusion" section in the selection of talent development projects	* VAF website has a page dedicated to inclusion. * Training on unconscious stereotypes with an intersectional approach	* Event dedicated to the fight against all forms of violence * Possibility of including the name of a harassment referent in applications
Belgium (Wallonia)	* Encourage women to submit projects * Broaden the analysis criteria to include all minorities: Diversity Plan	* Moderate quotas (prioritisation of projects of equal quality)	* PITCH initiative * New Dawn	* Production of gender-oriented data	* Production of academic studies on stereotyping in Belgian films * Training of the members of the new commission in the gendered reading of scripts * Conferences on the theme of gender and diversity"	* Training: fight against violence
Bosnia and Herzegovina						
Bulgaria						
Croatia	* Introduction of gender equality in the National Program (2023) * Creation of a working group, with the objective of giving recommendations, proposing workshops		* Ability to include childcare costs in budgets * Workshops and training for camerawomen	* Production of gender-disaggregated data (in progress) * Form to be returned by producers of supported films	* Funding and organisation of events in March to promote women filmmakers	* As part of the task force's mandate: create an anonymous point of contact for reporting abusive behavior (in progress)
Cyprus	* Desire to promote women's education * Highlighting Cypriot women filmmakers			* Production of gender-oriented data	* Conferences and round tables to showcase women directors * Questionnaire for production on their strategy for promoting parity and gender diversity (not yet implemented)	* A workshop on intimacy awareness (not yet implemented)
Czech Republic	* Committees deciding on the award of grants have expressed their support for the principle of equal opportunities			* Production of gender-oriented data		

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Denmark	* Goal: Parity in funding applications * Writing a charter for greater cultural and ethnic diversity in Danish cinema * Dialogue forums	* Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality)		* Production of gender-disaggregated data * Creation of a mandatory self-assessment grid for producers to indicate the gender composition of teams. * Financial prioritisation of projects that challenge stereotypes	* Creating workshops for committee members and trainings for employees on unconscious bias and stereotyping * Produced reports for writers advising on how to combat fight stereotyping in scripts	* Participation in an event on the fight against sexual and gender based violence in the audiovisual sector. Writing of guidelines
Estonia	* Declaration of intent to be published in 2024		* Grant planned for a female director in 2024	* Production of gender-disaggregated data planned for 2024	* Visibility campaign	
Finland	* Long-standing and deep commitment to the issue		* New Dawn	* Production of gender-oriented data	* Training programs, guides, statistics and better communication around inclusion issues * Study and publication of articles on diversity * Publication of a tool in 2023 to promote parity and gender diversity	* Anti-sexual harassment program (training, guides, statistics, website communication) * Publication of guidelines for filming intimate scenes
France	* Parity in the presidency and membership of all commissions as well as in the juries of festivals and schools that the CNC supports * Charter * AFNOR Equality and Diversity Label		* Financial bonus if the project includes an equal team	* Production of gender-oriented data	* Highlight female heritage: relative increase in the share of films made by women in all school catalogues * Support for associations in the sector	* Training for employers in the film industry * Financial support conditional on compliance with obligations regarding the prevention and detection of sexual harassment * Insurance clause covering the risk of "harassment"
Germany	* Working groups and recommendations on gender equality		* Funding for mentoring programs. * Ability to include child care costs in budgets	* Production of gender-oriented data	* Diversity awareness workshop for the awards Committee * Annual gender in Film Brochure * Dedicated inclusion webpage	Working group on ways to combat sexual and gender-based violence on film sets
Greece	* Wants to achieve parity in grants		* The Location Scouting Support Program * An additional bonus of €3,000 when at least eight of the key positions in a previously funded short film are held by women	* Production of the first gender-oriented data in 2021		
Hungary						* Ethics Committee and internal alert system at the Institute

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Iceland	* New policy defining Icelandic action until 2030			* Production of gender-oriented data * Questionnaires to indicate the gender of all persons occupying creative positions	* Dedicated page on the website * Bechdel test training for members of the Centre's selection committee	
Ireland	* Objective: increase the number of women submitting projects * 6-point action plan		* Creation of a special fund dedicated to financing women's projects * Training and mentoring through Screen Training Ireland	* Production of gender-oriented data * POV funding programme	* Promotion and dialogue focused on female talent	* Implementation of two free online trainings to fight against violence and prejudice
Italy	* Gender equality observatory raises awareness, lists good practices and promotes specialised training		* Creation of a points system to benefit projects with a predominantly female crew	* Production of gender-oriented data	* Seminar on equality and inclusion in the film industry at the Venice Film Festival	* Call for projects to raise awareness of violence against women
Latvia				* Production of gender-oriented data		
Lithuania	* Recommendations for filmmakers to ensure equality and non-discrimination		* Support for the EWA network	* Gendered data collection project (in progress 2022 - 2025)		* Creation of a section on the website dedicated to prevention, introduction of training courses, etc.
Luxembourg		* Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality)	* Création d'un fonds spécial dédié au financement des projets de réalisatrices avec Screen Ireland * New Dawn	* Production of the first gender-oriented data in 2024	* Workshops on biases and stereotypes (2024)	* Workshops to help prevent and fight against sexual and gender-based violence (2024)
Malta				* Implementation of the first gendered statistics	* Organisation of a round table on the themes of gender, inclusion, and diversity	
Montenegro	* Declaration of objectives in the National Programme for the Development of Montenegrin Cinematography 2018 - 2023	* Special criterion giving priority to projects with female screenwriters	* Possibility of including the cost of childcare services on film shoots in production budgets (measure not yet implemented).	* Production of gender-oriented data		
North Macedonia	* Signature of the inter-governmental charter of commitment to gender equality		* Networking event	* Publication in 2022 of the first gender statistics	* Organisation of round tables on the issue of women in the sector * Communication campaign around portraits of women filmmakers	

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Norway	* 5-year action plan (Relevance, Audience, Sustainability) * Aim for 50/50 in all grant awards	* Quotas	* Development programme for filmmakers from under-represented groups in society	* Production of gender-oriented data * Grant allocation conditioned by the respect of requirements of inclusion and representation * Establishing diversity as a priority criterion in all programs and in the evaluation of projects	* Organisation of courses and seminars on unconscious bias and discrimination in the workplace	* Measures for reporting and prevention of harassment: mandatory training for funded projects
Poland				* Production of gender-oriented data	* Organisation of public debates during festivals	* Work on a code of good practice to combat violence and bullying
Portugal			* Points system (with extra points if the project is directed by a woman) * Bonus if projects have at least 50% female authors * New Dawn	* Production of gender-oriented data		
Romania				* Collection of gender-disaggregated data since 2022		
Serbia						
Slovakia				* Participation in the production of gender-disaggregated data (OAS data)	* Put in place a mention "film directed by a woman" in their catalog (measure not yet implemented to date)	
Slovenia	* Declared targets since 2018		* Specific support for parent filmmakers	* Production of gender-disaggregated data * Application forms that include a requirement to specify the gender of individuals in key positions	* Women on the Go" event to raise awareness on the theme of gender equality	
Spain	* Ley Del Cine provides for parity in the selection and funding committees of the ICAA * Signing of a declaration of intent (CAAC) * New Spanish film law that will address gender equality in a transversal way	* Quotas on the funding of films directed by women	* Establishment of a points system that gives access to grants * Establishment of a label "specially recommended for the promotion of gender equality" * Greater tax deduction when the team includes a female director * Financial support from the European recovery funds	* Production of gender-disaggregated data * Grant-making committees take gender into consideration	* Visibility campaign * Page of the Institute's website dedicated to parity	

Country	Intentions	Regulatory policies	Incentive policies	Gender mainstreaming	Awareness/visibility	Fight against violence
Sweden	* Objectives to increase the number of women in charge of productions, increase their visibility and increase knowledge on gender and diversity * Film agreement regulation: 50% of production grants to women		* Mentoring programme (creation of initiatives (competitions, training etc.) to develop an interest in film among young women * New Dawn	* Production of gender-oriented data * Commissioning of specific qualitative studies	* Creation in collaboration of a website to fight against the invisibilisation of Nordic women filmmakers * Section of the website dedicated to the institute's gender equality policy	
Switzerland	* Objective: proportionality between applications from women and projects ultimately supported	* Moderate quotas (prioritisation of projects led by women when the projects proposal are of equal quality)	* "Gender bonus" implemented when less than 40% of films produced in the past year are directed by women * Possibility of integrating the cost of childcare and other services into production budgets	* Production of gender-oriented data		* Obligation for producers to declare that they have put in place gender equality measures and measures to combat sexual harassment
The Netherlands	* Include all dimensions of diversity in decision-making policies. * Internal steering group that provides a guideline		* New Dawn	* Production of gender-oriented data * Evaluation of projects on contribution to diversity * Diversification of committees and decision-making positions	* Organisation of training courses on unconscious bias	* Financial support for the national hotline dealing with unwanted and inappropriate behaviour
Ukraine						
United Kingdom	* Quantified goals to diversify funding allocation	* Hybrid quotas (indicative) * Diversity Standards	* Financing of 10 subscriptions per year to the Female Film Club * Celebrating Black Women in International Film" initiative	* Production of data broken down by genre and 3 other categories. * Diversity Standards	* Section of the website dedicated to the institute's gender equality policy	* Creation of two documents to prevent and combat bullying and harassment * Creation of a "safe space" on the sets of BFI-funded films

ŠALTINIAI

ŠALTINIAI APIE LYČIŲ LYGYBĘ

COFFIN Alice, « Le Génie Lesbien », Grasset, 2020
DELPHY Christine, « Classer dominer, qui sont les autres ? » La fabrique éditions, 2008
HAMON Francis, « Les discriminations saisies par le droit », L.G.D.J, 2016
HOOKS bell, « Ne suis-je pas une femme », Cambourakis, 2015
Lexie, « Une histoire de genres », Editions Marabout, 2021
PEYTAVIN Lucile, « Le coût de la virilité », Éditions Anne Carrière, 2021
SOLNIT Rebecca, « La mère de toutes les questions », éditions de L'olivier, 2019
SÉNAC-SLAWINSKI Réjane, « Du gender mainstreaming au paritarisme : genèse d'un concept controversé », L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 | pages 27 à 47
SQUIRES Judith, Diversity mainstreaming : dépasser les approches technocratiques et d'addition des inégalités, L'Harmattan | « Cahiers du Genre », 2008/1 n° 44 |
Collectif Piment, « Le dérangeur – petit lexique en voie de décolonisation », éditions hors D'atteinte, 2020

ŠALTINIAI APIE MOTERŲ VIETĄ KINE

BREY Iris, « Le female gaze, une révolution à l'écran », éditions de L'olivier, Février 2020
BASTIDE Lauren, « Présentes », Editions Points, 2020
Collectif Noire n'est pas mon métier, « Noire n'est pas mon métier », Éditions du Seuil, 2018
MURAT Laure, « Une révolution sexuelle ? Réflexions sur l'après-Weinstein », Editions stock, 2018
ROLLET Brigitte, « Femmes et cinéma, sois belle et tais-toi ! », Editions Belin, 2017
Étude du Lab femmes de cinéma : <https://femmesdecinema.org/etude/>

BENDROSIOŠ NUOSTATOS

European Audiovisual Observatory, Country guide, National overview [en ligne] :
www.obs.coe.int/national-overview
European Audiovisual Observatory, Female professionals in European film production, 2022
Edition [en ligne] :
<https://rm.coe.int/female-professionals-in-european-film-production-2022-edition-p-simone/1680a886c5>
European Audiovisual Observatory, Lumiere [en ligne] :
<http://lumiere.obs.coe.int/web/search/>

REGLAMENTAI

Arrêt Kalanke du 17 octobre 1995,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0450>
Arrêt Marschall (CJUE) du 11 novembre 1997 (affaire C-409/95),
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A61995CJ0409>
Arrêt de la Cour (25 octobre 1988), Commission/France, 312/86,
https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:be18ec45-d47e-4557-9e33-cfb510c6a337.0001.06/DOC_1&format=PDF

Article 4 §1 de la CEDEF (1979),

<https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>

Convention adoptée en 1979 par l'Assemblée générale des Nations Unies sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes,

https://www.haut-conseilegalite.gouv.fr/IMG/pdf/convention_onu_1979-4.pdf

Directive 2006/54/CE du Parlement Européen et du Conseil du 5 juillet 2006,

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:204:0023:0036:fr:PDF>

Recommandation 84/635/CEE du 13 décembre 1984 relative à l'action positive en faveur des femmes :

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984H0635:FR:HTML>

PAGAL ŠALJ

Albanija

Albanian Center of Cinematography : <http://nationalfilmcenter.gov.al>

Austrija

Austrian Film Institute : <https://www.filminstitut.at/en/>

Belgija - Valonija

Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel : <https://audiovisuel.cfwb.be>

Bulgarija

Bulgarian National Film Center : <https://www.nfc.bg/en/>

Kipras

Deputy Ministry of Culture of Cyprus : http://www.moec.gov.cy/en/cultural_services.html

Kroatija

Croatian Audiovisual Centre : <https://www.havc.hr/eng/>

Čekijos Respublika

Czech Film Center : <https://www.filmcenter.cz/en/home>

Danija

Danish Film Institute. <https://www.dfi.dk/en>

Estija

Estonian Film Institute : <https://filmi.ee>

Suomija

Finnish Film Foundation : <https://ses.fi/en/>

Prancūzija

Centre national du Cinéma et de l'image animée : <https://www.cnc.fr>

Vokietija

German Federal Film Board : <https://www.ffa.de/index.php?id=170>

Graikija

Greek Film Center : <http://www.gfc.gr/en/>

Vengrija

National Film Institute Hungary : <https://nfi.hu/en>

Islandija

Icelandic Film Centre : <http://www.icelandicfilmcentre.is>

Airija

Screen Ireland : <https://www.screenireland.ie>

Italija

Film Italia : <https://www.filmitalia.org>

Ministry of Cultural Heritage, Activities and Tourism (MIBACT) :

<http://www.cinema.beniculturali.it>

Latvija

National Film Center of Latvia : <http://nkc.gov.lv/en/>

Lietuva

Lithuanian Film Center : <http://www.lkc.lt/en/>

Liuksemburgas

Film Fund Luxembourg : <http://www.filmfund.lu>

Šiaurės Makedonija

North Macedonia Film Agency : http://filmfund.gov.mk/?page_id=17834&lang=en

Malta

Malta Film Commission : <https://maltafilmcommission.com>

Juodkalnija

Film Center of Montenegro : <http://fccg.me/en/>

Nyderlandai

Netherlands Film Fund : <https://www.filmfonds.nl/page/2902/welcome>

Norvegija

Norwegian Film Institute : <https://www.nfi.no/eng>

Lenkija

Polish Film Institute : <http://pisf.pl/en/>

Portugalija

Instituto do cinema e Do Audiovisual : <https://www.ica-ip.pt/pt/>

Rumunija

Romanian Film Centrer : http://cnc.gov.ro/?page_id=52968

Serbija

Film Center Serbia : <http://fcs.rs/eng/>

Slovakija

Slovak Film Institute : <http://www.sfu.sk/en/about-us/slovensky-filmovy-ustav>

Slovėnija

Slovenian Film Center : <https://www.film-center.si/en/>

Ispanija

Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales.

<http://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/cine/inicio.html>

Švedija

The Swedish Film Institute : <https://www.filminstitutet.se/en/>

Šveicarija

Office Fédéral de la Culture : <https://www.bak.admin.ch/bak/fr/home.html>

Jungtinė Karalystė

British Film Institute : <https://www.bfi.org.uk>

PADĖKOS

2016 m. tyrimą įgyvendino **Stéphanie Halfon**.

Papildymai:

- 2017 ir 2018 m. – **Flore Brabant**.
- 2019 m. – **Valentine Bottaro**, tinkti duomenis padėjo **Ilona Bachelier** ir **Emma Pagès**.
- 2020 m. – **Élise Pillet**, prisidėjo **Emma Pagès**.
- 2021 m. – **Solenn Durmord**, prisidėjo **Lise Perottet**.
- 2022 ir 2023 m. – **Lise Perottet**,

Asociacijos **Révélations Culturelles**, vadovaujamos **Fabienne Silvestre** ir **Guillaume Calop** vardu.

Ypatinga ir nuoširdi padėka:

- **EAO**, ir ypač **Gilles Fontaine'ui**, rinkos informacijos skyriaus vadovui, ir **Patrizia Simone**, kinotyrinkei.
- **EFAD**, ypač **Julie-Jeanne Regnault**, generalinei sekretorei, ir **Arielei Bianucci**, politikos ir komunikacijos specialistas.
- Mūsų partneriams: mūsų remėjui steigėjui – **Sisley-d'Ornano fondui**, **STUDIOCANAL**, **Kultūros ministerijai**, **CNC**, **Audiens**, **TITRA FILM** ir **Collectif 5050**;
- **Philippai Shepherd** – už 2023 m. studijos vertimą.
- Triesto kino festivaliui, Sevilijos kino festivaliui, Europos kino forumui „Scanorama“, Kotbuso kino festivaliui ir Europos kino festivaliui „Palić“, kurie, priklausydami **MIOB tinklui**, išvertė „Women of Cinema Lab 2023“ tyrimą į italų, ispanų, lietuvių, vokiečių ir serbų kalbas, kad jis sulauktų didesnio atgarsio Europos mastu.

Dėkojame visiems žmonėms, kurie atsakė į mūsų klausimus ir padėjo mums atlikti tyrimą.:

Andrić Anđelija, Barslund Kirsten, Bec Anastasia, Birgit Moldaschl, Brunet Sarah, Buchkovska Veronika, Bürcher Matthias, Džinić Ognjen, Gannon Grace, Gatta Maria Silvia, Gricar Nika, Hautamäki Reetta, Hilmarisdóttir Sigurrós, Honold Bérénice, Hoyes Mélanie, Jans Astrid, Jovanović Sanja, Jucytė Austė, Kalkopoulou Athena, Kremer Carole, Lányi Eszter, Lengálová Veronika, Loriga Renato, Mutic Nedin, Nermoen Live, Nikolova Ralitsa, Perez Pablo, Piccon Ivan, Pinheiro Vitor Manuel, Rietuma Dita, Roch Tran, Roic Dunja, Ronald Susan, Salu Viola, Šantrochová Markéta, Schröder Josefin, Smokonova Jana, Stefan Cristi, Strój Pola, Stylianou Danae, Teodorescu Ilinka, Thomas Leslie, Toullieux Agnès, Ulma Miroslav, Van der Zalm Jeroen, Vienne Michel, Zappe-Heller Iris.